

Costurile Reglementarii Afacerii

CUPRINS

Cuprins	1
Tabele si grafice	5
Sumar Executiv	12
Introducere.....	15
Descrierea agentilor economici care au participat la sondaj	16
I. Procedura de înregistrare a agentului economic	19
1.1. Mediul Regulator	19
Înregistrarea	19
Procedurile de post-înregistrare.....	22
1.2 Durata procedurii de înregistrare (constatari).....	22
1.3. Costul aferent procedurii de înregistrare (constatari)	25
1.4 Perceperea procedurii de înregistrare	27
1.5 Analiza pe scurt	35
II. Constructii: Reglementari pentru a fi utilizate de ei însisi.....	37
2.1. Mediul regulator	37
2.1. Informatii generale referitor la tipul de spatii.....	37
2.2. Autorizatiile pentru începerea constructiilor si inspectiile constructiilor în lucru.	38
2.3. Autorizatiile de dare în exploatare a constructiilor noi.	39
2.4. Autorizatia de reconstructie a spatiilor	40
2.5. Autorizatiile de re-profilare a constructiilor.	40
2.6. Autorizatia de exploatare pentru spatiile care nu au fost renovate sau reprofilate.....	41
2.7. Perceperea mediului regulator cu privire la exploatarea constructiilor.	42
2.8. Analiza pe scurt	43
III. Licentierea	44
3.1. Numarul de licente	44
3.2. Costurile de licentiere	46

3.3. Perceptia situatiei în domeniul licențierii pe parcursul a ultimilor cinci ani.	48
3.4. Analiza pe scurt	50
IV. Echipament	51
4.1. Informatii Generale	51
4.2. Costurile pentru obtinerea Certificatelor de Conformitate la Standardele Republicii Moldova.....	51
4.3. Alte autorizatii pentru echipament	51
V. Activitatile de Import-Export	53
5.1. Tranzactii de import	54
5.1.1. Costurile aferente certificarii importurilor	54
5.1.2. Costurile rezultate pentru obtinerea autorizatiilor de import	54
5.1.3. Cheltuieli vamale	55
5.1.4. Mediul regulator pentru tranzactiile de import.....	55
5.2. Exporturi.....	56
5.2.1. Costurile aferente autorizatiilor prelabile pentru export.....	56
5.2.2. Costuri vamale	57
5.2.3. Mediul regulator pentru exporturi.	57
VI. Reglementarea bunurilor si serviciilor	59
Certificarea	59
6.1. Certificarea bunurilor si serviciilor	60
6.1.1 Costurile aferente procedurii de certificare	61
6.2. Înregistrarea igienica	62
6.2.1. Costurile aferente obtinerii certificatului sanitar	63
6.3. Analiza pe scurt	63
VII. Inspectii.....	65
7.2. Costurile aferente inspectiilor.....	69
7.3. Frecventa inspectiilor în comparatie cu anul trecut.....	73
7.4. Analiza pe scurt	75

VIII. Administrarea Impozitelor.....	80
8.1. Numarul de impozite si lucrul de procesare a documentelor fiscale	80
8.2. Principalele probleme a impozitarii.....	82
IX. Controlul formarii preturilor.	84
9.2. Metodele de interventie de stat în formarea preturilor.	87
9.3. Organele de stat autorizate sa exercite control asupra formarii preturilor la bunuri si servicii.	87
X. Reglementarea muncii	88
10.1. Disponibilitatea în resurse de munca.....	88
XI. Executarea contractului	90
11.1. Controlul statului în încheierea si executia contractelor	90
XII. Obiecte cu menire social culturala	92
12.1 Obiectele cu menire social-culturala la bilantul unitatilor economice.	92
XII. EVALUAREA SISTEMULUI JURIDIC	94
XIII.CONCLUZII.....	101

TABELE SI GRAFICE

Tabelul 1. Structura esantionului dupa amplasarea pe judete a unitatilor economice chestionate...	16
Tabelul 2. Structura esantionului dupa forma organizatorico-juridica a unitatilor economice.....	17
Tabelul 3. Structura esantionului dupa marimea întreprinderilor (numarul de angajati)	17
Tabelul 4. Structura esantionului dupa domeniile de activitate a agentilor economici.....	17
Graficul 1. Ponderea timpului alocat (în %) pentru a satisface cerintele regulatorii, dupa marimea unitatilor economice.	18
Graficul 2. Ponderea timpului alocat (în %) pentru a satisface cerintele regulatorii, dupa regiuni...	18
Tabelul 5. Durata medie a procedurii de înregistrare	23
Tabelul 6. Durata medie a procedurii de înregistrare pe judete, în zile	23
Graficul 3. Durata medie a procedurii de înregistrare pe judete, în zile	23
Tabelul 7. Durata medie a procedurii de înregistrare dupa marimea unitatii economice, în zile.....	24
Graficul 4. Durata medie a procedurii de înregistrare dupa marimea unitatii economice, în zile.....	24
Tabelul 8. Durata medie a procedurii de înregistrare dupa agentiile de stat	25
Tabelul 9. Plati aferente procedurii de înregistrare	25
Tabelul 10. Cheltuieli totale de înregistrare/re- înregistrare pe judete, \$	26
Tabelul 11. Cheltuieli de înregistrare pe Agentii de Înregistrare, \$	26
Tabelul 12. Cheltuieli de re-înregistrare pe Agentii de Înregistrare, \$.....	27
Tabelul 13. Costs of amending the documents broken down by registering agency, \$	27
Tabelul 14. Probeleme legate de înregistrare în apreciera agentilor economici chestionati.	28
Graficul 5. Procedurile de Înregistrare în apreciera agentilor economici chestionati dupa marimea companiilor (1 – nu este problema, 5 – problema majora).....	28
Graficul 6. Procedurile de re-înregistrare în apreciera agentilor economici chestionati dupa marimea companiilor (1 – nu este problema, 5 – problema majora).....	29
Graficul 7. Procedurile de inregistrare a amendamentlor în documentele de înregistrare în apreciera agentilor economici chestionati dupa marimea companiilor (1 – nu este problema, 5 – problema majora)	29
Graficul 8. Perceperea schimarilor generale în procedura de înregistrare.....	30
Graficul 9. Perceperea schimarilor generale în procedura de re-înregistrare	30

Graficul 10. Perceperea schimbarilor în documentele de înregistrare în procedura de înregistrare	31
Tabelul 15. Perceperea schimbarilor generale în procedura de înregistrare.....	31
Graficul 11. Ponderea respondentilor care au declarat ca procedurile de înregistrare au devenit mai complexe.....	31
Graficul 12. Ponderea respondentilor care au declarat ca procedurile de înregistrare nu s-au schimbat.....	32
Graficul 13. Ponderea respondentilor care au declarat ca procedurile de înregistrare s-au îmbunatatit.....	32
Tabelul 16. Perceperea schimbarilor generale în procedurile de înregistrare comparativ cu unul, trei si cinci ani în urma, %	32
Graficul 15. Ponderea respondentilor care au declarat ca procedurile de re-înregistrare nu s-au schimbat.....	34
Graficul 16. Ponderea respondentilor care au declarat ca procedurile de re-înregistrare s-au îmbunatatit.....	34
Tabelul 17. Perceperea schimbarilor generale în procedurile de re-înregistrare comparativ cu unul si trei ani în urma, %	35
Tabelul 18. Perceperea schimbarilor generale în procedurile de re-înregistrare comparativ cu cinci ani în urma, %	35
Tabelul 19. Comparatia procedurilor de înregistrare adoptate în Georgia, Armenia, Ucraina, Bulgaria, Belarusi si Moldova	36
Tabelul 20. Tipurile de spatii utilizat de catre unitatile economice din Moldova dupa forma de proprietate	38
Tabelul 21. Cheltuielile suportate de catre unitatile economice chestionate aferente obtinerii autorizatiilor de constructie.	39
Tabelul 22. Costurile rezultate în urma obtinerii autorizatiei de exploatare a constructiilor noi la întreprinderile chestionate.	39
Tabelul 23. Cheltuieli rezultate la unitatile economice chestionate în urma obtinerii autorizatiei de reconstructie a spatiilor.	40
Tabelul 24. Costurile rezultate în urma obtinerii autorizatiei de exploatare a spatiilor reconstruite la întreprinderile chestionate.	40
Tabelul 25. Costuri rezultate în urma obtinerii autorizatiei de re-profilare a constructiilor la unitatile economice chestionate.....	41
Tabelul 26. Costuri rezultate în urma obtinerii autorizatiei de exploatare a constructiilor re-profilate la întreprinderile chestionate.....	41
Tabelul 27. Costuri rezultate în urma obtinerii autorizatiei de exploatare a constructiilor care nu au fost supuse modificarilor.	42

Graficul 14. Aprecierea schimbarilor produse în procedurile care reglementeaza exploatarea constructiilor, de catre interviuati.....	42
Tabelul 28. Aprecierea schimbarilor produse în procedurile care reglementeaza exploatarea constructiilor, de catre interviuati.....	42
Tabelul 29. Durata si costurile medii aferente procedurilor birocratice legate de constructii, reconstructii si exploatarea spatiilor.	43
Tabelul 30. Numarul mediu de licente detinute de întreprinderi în dependenta de marimea unitatii economice.	45
Graficul 15. Schimbarile în numarul de licente detinute de catre unitatile economice necesare pentru desfasurarea activitatilor economice.	45
Tabelul 31. Schimbarile în numarul de licente detinute de catre unitatile economice necesare pentru desfasurarea activitatilor economice	46
Tabelul 32. Costurile medii rezultate în urma obtinerii unei licente.	46
Tabelul 33. Cheltuielile medii si timpul aferent pentru obtinerea unei licente, pe judete	47
Tabelul 34. Cheltuielile si timpul mediu aferente procedurii de licentiere dupa forma organizatorico-juridica	47
Tabelul 35. Cheltuielile si timpul mediu aferente procedurii de licentiere dupa marimea unitatilor economice (numarul de angajati)	48
Graficul 16. Schimbarile în conditiile de licentiere pe parcursul a ultimilor cinci ani.....	48
Tabelul 36. Schimbarile în conditiile de licentiere pe parcursul ultimilor cinci ani.....	48
Tabelul 37. Raspunsurile la întrebarea: “Cum s-au schimbat procedurile si conditiile de licentiere comparativ cu situatia în trecut?” pe judete	49
Tabelul 38. Comparatia regimurilor de licentiere în Georgia, Ucraina, Belarusi, Bulgaria si Moldova.....	50
Tabelul 39. Cheltuielile relevante obtinerii Certificatelor de Conformitate, la întreprinderile chestionate	51
Tabelul 40. Cheltuieli aferente obtinerii altor autorizatii pentru echipament (cu exceptia certificatelor de conformitate la Standardele Republicii Moldova).....	52
Tabelul 41. Costurile medii rezultate la întreprinderile chestionate pentru obtinerea certificatelor de conformitate a importurilor cu standardele Republicii Moldova.	54
Tabelul 43. Costurile aproximative si timpul alocat pentru a se conforma cu procedurile vamale pentru o tranzactie.	55
Graficul 18. Procedurile si conditiile aferente tranzactiilor de import în comparatie cu perioada precedenta.....	56

Tabelul 44. Procedurile si conditiile aferente tranzactiilor de import în comparatie cu perioada precedenta.	56
Tabelul 45. Care sînt dificultatile majore aferente tranzactiilor de import? (raspunsurile sînt apreciate de la 1 la 5 puncte, unde 1 – probleme nu sînt si 5 – exista probleme majore).....	56
Tabelul 46. Costurile aproximative si timpul alocat pentru obtinerea autorizatiilor de export.....	57
Tabelul 47. Costurile aproximative si timpul alocat pentru a se conforma cu procedurile vamale pentru o tranzactie.	57
Graficul 20. Procedurile si conditiile aferente tranzactiilor de export în comparatie cu perioada precedenta.	
Tabelul 49. Procedurile si conditiile aferente tranzactiilor de export în comparatie cu perioada precedenta.	58
Tabelul 50. Care sînt dificultatilor majore aferente tranzactiilor de export? (raspunsurile sînt apreciate de la 1 la 5 puncte, unde 1 – probleme nu sînt si 5 – exista probleme foarte serioase).....	58
Tabelul 52. Ponderea întreprinderilor supuse certificarii dupa structura organizatorico-juridica.	60
Tabelul 53. Ponderea întreprinderilor supuse certificarii dupa marimea întreprinderii (numarul de angajati)	61
Tabelul 54. Costurile aferente certificarii liniilor de productie si partidelor individuale.	62
Tabelul 55. Ponderea întreprinderilor supuse înregistrarii sanitare dupa structura organizatorica....	62
Tabelul 56. Ponderea întreprinderilor supuse înregistrarii sanitare dupa marimea întreprinderii (numarul de angajati).....	63
Tabelul 57. Costurile aferente înregistrarii sanitare suportate de unitatile economice.....	63
Tabelul 58. Certificarea Produselor comparativ cu alte tari.....	63
Tabelul 59. Numarul mediul de inspectii si durata lor pe judete	66
Tabelul 60. Durata agregata a inspectiilor dupa forma organizatorico-juridica a unitatii economice.	66
Tabelul 61. Durata agregata a inspectiilor dupa marimea întreprinderilor (numarul scriptic de angajati)	67
Tabelul 62. Ponderea întreprinderilor care au raportat ca nu au fost inspectate, dupa forma organizatorica	68
Tabelul 63. Ponderea întreprinderilor care au raportat ca nu au fost inspectate, dupa numarul scriptic de angajati.....	68
Tabelul 64. Numarul mediu si durata inspectiilor.....	69

Tabelul 65. Costurile aferente inspectiilor suportate de catre întreprinderile chestionate pe parcursul ultimului an.	70
Tabelul 66. Costurile medii aferente inspectiilor pe judete	71
Tabelul 67. Costurile medii aferente inspectiilor dupa marimea întreprinderilor	71
Table 68. Costurile medii aferente inspectiilor dupa forma organizatorica	72
Graficul 21. Numarul inspectiilor comparativ cu perioada anterioara în aprecierea întreprinderilor pe diferite forme organizatorice.	74
Tabelul 69. Numarul inspectiilor în aprecierea întreprinderilor de diferite forme organizatorice.	74
Graficul 22. Schimbarile în numarul de inspectii în aprecierea întreprinderilor de diferite forme organizatorice.	75
Tabelul 70. Schimbarile în numarul de inspectii în aprecierea întreprinderilor de diferite forme organizatorice.	75
Tabelul 71. Frecventa inspectiilor în comparatie cu alte tari	76
Tabelul 72. Inspectiile comparativ cu alte tari	76
Tabelul 73. Numarul mediu si durata inspectiilor	77
Tabelul 74. Costurile aferente inspectiilor suportate de catre unitatile economice participante la sondaj pe parcursul ultimului an.	78
Tabelul 75. Costurile aferente inspectiilor suportate de catre unitatile economice participante la sondaj pe parcursul ultimului an.	78
Graficul 1. Frecventa inspectiilor în comparatie cu alte tari	79
Tabelul 76. Numarul de facturi fiscale care urmeaza sa fie procesate anual de catre unitatile economice, dupa forma lor organizatorica.	81
Tabelul 77. Informatii despre personalul mentinut în state de catre unitatile economice participante la sondaj pentru a garanta achitarea corecta si la timp a impozitelor.	81
Tabelul 78. Informatii despre personalul mentinut în state de catre unitatile economice participante la sondaj pentru a garanta achitarea corecta si la timp a impozitelor.	82
Graficul 23. Aprecierea sistemului fiscal de catre agentii economici participanti la sondaj în comparatie cu perioada precedenta	82
Tabelul 79 Aprecierea sistemului fiscal de catre agentii economici participanti la sondaj în comparatie cu perioada precedenta	83
Tabelul 80. Aprecierea sistemului fiscal de catre agentii economici participanti la sondaj.....	83
Tabelul 81. Raspuns la întrebarea “Exercita agentiile de stat influenta asupra formarii preturilor?” dupa structura organizatorica.	85

Tabelul 82	Raspuns la întrebarea “Exercita agentiile de stat influenta asupra formarii preturilor?” pe judete.....	85
Tabelul 83.	Clasificarea raspunsurilor la întrebarea “Exercita agentiile de stat influenta asupra formarii preturilor?” în dependenta de marimea companiilor.....	86
Graficul 24.	Distributia raspunsurilor la întrebarea “Exercita agentiile de stat influenta asupra formarii preturilor?” în dependenta de marimea companiilor.....	86
Tabelul 84.	Procentul preturilor supuse controlului formarii preturilor exercitat de stat.....	86
Tabelul 85.	Cum intervine statul în formarea preturilor?.....	87
Tabelul 86.	Raspuns la întrebarea: “Care agentii de stat controleaza, dar nu în mod necesar dirijeaza preturile?.....	87
Tabelul 87.	Raspunsuri la întrebarea: “Cum apreciati structura de personal existenta la compania dvs.?”.....	88
Tabelul 88.	Raspunsuri la întrebarea: “Cum apreciati numarul actual de angajati?” de catre întreprinderile de stat si companiile cu participarea în activitate a strainilor.....	88
Tabelul 89.	Raspunsuri la întrebarea: “Cum apreciati numarul de personal existent la compania dvs.?” dupa structura organizatorica a întreprinderilor.....	89
Tabelul 90.	Raspunsuri la întrebarea: “Cum apreciati numarul de personal existent la compania dvs.?” dupa marimea întreprinderilor.....	89
Tabelul 91.	Raspunsuri la întrebarea: “Supravegheaza reprezentantii agentiilor de stat (cu exceptia lucratorilor bancari autorizati) în mod formal sau informal contractele încheiate de catre întreprinderea dvs.?” dupa marimea întreprinderilor.....	90
Tabelul 92.	Raspunsuri la întrebarea: “Supravegheaza reprezentantii agentiilor de stat (cu exceptia lucratorilor bancari autorizati) în mod formal sau informal contractele încheiate de catre întreprinderea dvs.?” dupa judete.....	91
Tabelul. 93.	Care aspecte ale contractelor sînt cel mai des controlate de catre stat? (Intervievatii au avut dreptul sa selecteze mai mult de o optiune).....	91
Tabelul .94.	Ponderea întreprinderilor care detin la bilant obiecte cu menire social-culturala dupa judete.....	92
Tabelul 95.	Ponderea întreprinderilor care detin la bilant obiecte cu menire social-culturala dupa marimea întreprinderilor.....	93
Graficul 25.	Ponderea întreprinderilor care detin la bilant obiecte cu menire social-culturala dupa marimea întreprinderilor.....	93
Tabelul 96.	Conflictele aparute pe parcursul ultimilor doi ani (dupa judete).....	94
Tabelul 97.	Eficienta metodelor de solutionare a problemelor cu agentii economici.....	95
Tabelul 98.	Eficienta metodelor de solutionare a problemelor aparute cu întreprinderile de stat.....	95

Tabelul 99. Eficienta metodelor de solutionare a problemelor, (pe judete)	96
Tabelul 100. Motivele pentru care nu se apeleaza în instanțele judecatoresti (6- motive semnificative, 1- motive nesemnificative)	96
Graficul 26. Motive pentru care nu se apeleaza la instanțele judecatoresti (6-motive semnificative, 1-motive nesemnificative)	97
Tabelul 101. Motivele din cauza carora nu se apeleaza la instanțele judecatoresti, (dupa marimea companiilor)	97
Tabelul 102. Gradul de satisfacere al agentilor economici care au apelat în instanțele judecatoresti , pe judete (1 – foarte nesatisfacuti, 6- multumiti).....	98
Tabelul 103. Asistenta juridica, (dupa marimea companiilor).....	99
Tabelul 104. Motivele pentru care nu s-a apelat la consultanta juridica (6 – motive importante, 1 – motive neimportante)	99
Graficul 27. Motivele pentru care nu s-a apelat în consultanta juridica (6- motive importante, 1- motive neimportante).....	100
Tabelul 105. Motivele pentru care nu se apeleaza la consultanta juridica , dupa marimea unitatilor economice	100
Tabelul 106. Gradul de satisfacere al companiilor care au apelat la consultanta juridica, dupa marimea companiei (1 – foarte nemultumiti, 6 – multumiti)	101

SUMAR EXECUTIV

- ?? Esantionul cuprinde **606 agenti economici** rezidenti în 9 judete ale Republicii Moldova, regiunea UTA Gagauzia si municipiul Chisinau. Esantionul nu cuprinde întreprinderi agricole. Sondajul este efectuat pe esantioane reprezentative care reflecta situatia economica generala din Republica Moldova.
- ?? Pentru a satisface toate cerintele reglementate de stat, conducerea unitatilor economice chestionate aloca în mediu **18.5%** din timp.
- ?? **Înregistrarea.** În ultimii trei ani, procedura de înregistrare a unui agent economic a durat în mediu **22.7 zile**, procedura de re-înregistrare a durat 25.2 zile. În mediu, costul înregistrării este de **152 dolari SUA**, dintre care plăti si taxe oficiale – **126 dolari SUA**. Procedura de înregistrare este dificila în special pentru unitatile economice medii (de la 50 la 500 de angajati). Numai întreprinderile mici au conditii comparativ favorabile de înregistrare.
- ?? **Lucrari de constructii** (18.8% din respondenti). În mediu unitatile economice chestionate au alocat **141 de zile** si **764 dolari SUA** pentru obtinerea autorizatiilor de constructii si pentru a se conforma altor prevederi reglementate de stat în domeniul constructiilor ca obtinerea si aprobarea autorizatiei pentru derularea lucrarilor de constructie soldate cu cheltuieli suplimentare de timp (**88.8 zile**) si costuri suplimentare de **\$563 dolari SUA**. 15% din constructii au fost inspectate pe parcursul derularii lucrarilor de catre reprezentantii Organelor de Stat, fapt ce s-a soldat cu cheltuieli directe în mediu de **89 dolari SUA**. Suplimentar, pentru obtinerea certificatelor anti-incendiare, sanitare si a altor autorizatii necesare pentru darea în exploatare a constructiilor au fost alocate **58 zile** si **221 dolari SUA**.
- ?? **Reparatia constructiilor** (39.3% din respondenti). În mediu agentii economici intervievati au alocat **313 dolari SUA** doar pentru a obtine autorizatiile necesare si pentru a se conforma altor prevederi reglementate de stat. Respondentii au alocat în mediu **32.5 zile** si **175 dolari SUA** pentru a obtine autorizatia pentru derularea lucrarilor de reparatie. Suplimentar, la finisarea lucrarilor de reparatie, întreprinderile sînt obligate sa obtina autorizatia de exploatare la un cost de **463 dolari SUA**.
- ?? **Autorizatia pentru constructii de re-profilare** (9.2% din respondenti). Cheltuielile pentru obtinerea autorizatiei de re-profilare si documentelor necesare pentru aceasta se sumeaza la **557 dolari SUA**. În particular, agentul economic aloca **47 zile** si **298 dolari SUA** pentru a garanta obtinerea autorizatiei de reprofilare. La finisarea lucrarilor de reprofilare, unitatile de afaceri sînt obligate sa obtina autorizatia de exploatare la un cost de **360 dolari SUA**.
- ?? **Autorizatia pentru exploatarea cladirilor care nu au fost renovate, sau re-profilate.** O treime (32.6%) din agentii economic care nu au efectuat lucrari de renovare, si/sau reprofilare totusi au fost obligati sa obtina autorizatia de exploatare. În mediu pentru aceasta procedura s-au alocat **13 zile** si **72 dolari SUA**.
- ?? **Licentierea.** În prezent, 55 tipuri de activitati economice sînt supuse licentierii. Licentierea este efectuata de catre Camera de Licentiere, care în prezent (începutul a 2002) a preluat activitatile a 23 de ministere, comisii si agentii de stat. În mediu, un agent economic al Republicii Moldova este posesor a **3 licente**. Perioada de valabilitate a

unei licențe în mediu este de **2.6 ani**. **46.6%** din intervievați au susținut că durata de valabilitate a licențelor deținute este de cinci ani. În mediu, procedura pentru obținerea unei licențe durează **28.6 zile** și cheltuieli soldate la **522 dolari SUA**.

- ?? **Import.** În total **47.4%** din intervievați au fost implicați în ultimii trei ani în tranzacții de import cu diferite țări. Din care, **70%** au fost obligați să obțină certificate de conformitate în baza prevederilor standardelor cu privire la certificarea importurilor, alocând în mediu **14.7 zile** și **208 dolari SUA**. Pentru obținerea permisului de import, agentul economic alocă în mediu **5.8 zile** și **381 dolari SUA**; pentru satisfacerea cerințelor înaintate de stat cu privire la protecția consumatorilor, un agent economic, în mediu, alocă **4.3 zile** și **308 dolari SUA**. În mediu, o unitate economică a alocat 11 zile și 303 dolari SUA pentru a satisface toate cerințele înaintate de către stat. Numărul mediu de tranzacții de import pe an este de **35**.
- ?? **Export.** Doar **28.4%** din agenții economici participanți la sondaj au exportat în alte țări pe parcursul ultimilor trei ani, cu o medie de **38.5** tranzacții pe an. În mediu întreprinderile chestionate au alocat **10 zile** și **317 dolari SUA** pentru a se conforma la procedurile birocratice care reglementează tranzacțiile de export. În mediu, agentul economic alocă **7 zile** și **311 dolari SUA** pentru primirea autorizației de export și **4.4 zile** și **72.7 dolari SUA** pentru a se conforma cerințelor vamale.
- ?? **Certificarea bunurilor și serviciilor.** Dintre toți agenții economici participanți la sondaj, doar **57.7%** au certificat bunurile și/sau serviciile. În mediu, un agent economic este supus procedurii de certificare de **20 de ori** pe an. Unitățile economice care au în posesie linia de producere supuse certificării (**31.9%**), sunt subiectul certificării de **4.8 ori** pe an. Unitățile economice ale caror bunuri sunt certificate în loturi (**77.9%**), sunt supuși acestei proceduri anual de **26 ori**. Timpul și resursele pentru certificare alocate de către un agent economic în mediu s-au scutit cu **19 zile** și **255 dolari SUA** pentru certificarea liniilor de producere și **12.7 zile** și **229 dolari SUA** pentru certificarea loturilor de bunuri.
- ?? **Înregistrarea sanitară a produselor.** Din agenții economici, participanți la sondaj, **59.4%** sunt supuși înregistrării sanitare. **41.9%** sunt supuși ambelor proceduri: de certificare și de înregistrare sanitară. În mediu, un agent economic trece procedura de înregistrare sanitară de **3.3 ori** pe an. Procedura de înregistrare pentru obținerea autorizației sanitare durează în mediu **12 zile** și se soldează cu cheltuieli de **77 dolari SUA**.
- ?? **Inspectiile.** În mediu, în anul trecut o unitate economică în Moldova a fost supusă inspecției de **16.6 ori**. Inspectorii au petrecut în mediu **93 zile** pe an la o singură unitate economică. Numai **3.1%** din respondenți au afirmat că nu au fost inspecțiați. Agentul economic suportă un cost aferent inspecțiilor în mediu de **1361.4 dolari SUA**, compus din amenzi - **1417.9 dolari SUA**, confiscări - **90.6 dolari SUA**, "contribuții voluntare" - **211.3 dolari SUA** și mite - **341.5 dolari SUA**.
- ?? **Administrarea impozitelor și taxelor.** Un agent economic achită în mediu **10** impozite și taxe pe an. Întreprinderile individuale achită în mediu **8.2** impozite și taxe. Unitățile economice trebuie să completeze **482** facturi fiscale anual. Pentru a asigura plata la timp a impozitelor și taxelor, **85.3%** din intervievați mențin în stat **2** contabili.
- ?? **Reglementarea preturilor.** **19.3%** din întreprinderile din Moldova sunt supuse diferitor modalități de reglementare a preturilor. Întreprinderile de stat sunt cele mai des supuse reglementărilor de formare a preturilor, întreprinderile private sunt mai puțin supuse

controlului formării prețurilor. În majoritatea cazurilor, statul recurge la reglementarea profitabilității (plafonare de rentabilitate), prețului maxim și fixarea prețurilor pentru a exercita controlul asupra formării prețului. Rezultatele sondajului a demonstrat că formarea prețurilor sînt reglementate în special de către Inspectoratele Fiscale (28.7%), subdiviziunea structurală a Ministerului Economiei (21.6%) și autoritățile locale (9.9%).

- ?? **Reglementarea muncii.** Aproape 60% din intervievați au afirmat că numărul de personal existent este optimal. Cea mai mare pondere după numărul de personal excesiv este în societățile pe acțiuni (54%). 27.7% din întreprinderi cu număr excesiv de personal nu disponibilizează personalul excesiv în marea sa majoritate din cauza procedurii sofisticate de disponibilizare a angajaților.
- ?? **Monitorizarea contractelor.** Neținând la faptul că libertatea încheierii contractelor este prevăzută de Codul Civil al Republicii Moldova, **32.8%** din intervievați au menționat că statul supraveghează încheierea și executarea contractelor la întreprinderi. Supravegherea aspră din partea statului a contractelor comerciale a împiedicat **60** de intervievați să-și îndeplinească condițiile contractuale și s-au soldat cu pierderi în mediu de **\$7,894**.
- ?? **Infrastructura socială.** Aproximativ **15%** întreprinderi chestionate dețin la bilanț obiecte cu menire social-culturală. Majoritatea unităților economice participante la sondaj dețin la bilanț obiecte cu menire social-culturală, din care **64.4%** sînt societăți pe acțiuni. Pentru întreținerea lor, agenții economici care dețin asemenea obiecte aloca **8.3%** din profit.

INTRODUCERE

Agentia de Restructurare a Întreprinderilor si Asistenta (ARIA) a efectuat sondajul de opinii în ianuarie 2002 la solicitarea Bancii Mondiale. Studii similare au fost efectuate si în alte tari si regiuni ca Ucraina (în 1997; 1998; 1999), Georgia, Armenia si Belarus (în 2001). Rezultatele sondajului de opinii efectuat reflecta conditiile mediului de afaceri în ianuarie 2002.

Pe parcursul anilor 2001 si 2002, noul Parlament si Guvern au adoptat o serie de legi si masuri economice, care au un impact semnificativ asupra mediului economic. Rezultatele studiului efectuat poate fi utilizat ca referinta pentru monitorizarea ulterioara a procesului de transformare economica si impactul acesteia asupra mediului de afaceri în Republica Moldova.

De asemenea, studiul cauta sa analizeze schimbarile ce s-au produs pe parcursul a ultimilor cinci ani si evalueaza impactul acestora asupra dezvoltarii unitatilor economice private, inclusiv si a întreprinderilor mici. De asemenea, are scopul de a studia perspectivele regionale de dezvoltare a businessului.

Agentia de Restructurare a Întreprinderilor si Asistenta aduce multumiri agentilor economic care au participat la sondaj pentru timpul si efortul depus în acordarea raspunsurilor la numeroasele întrebări. De asemenea, aducem multumiri Bancii Mondiale, în special Dlui Polyanytsa, pentru asistenta si îndrumare în realizarea acestui studiu.

Gheorghe Efros,
Director Executiv
ARIA

Maria Ciubotaru,
Manager Proiect
ARIA

DESCRIEREA AGENTILOR ECONOMICI CARE AU PARTICIPAT LA SONDAJ

Esantionul cuprinde 606 unitati economice din noua judete ale Moldovei, unitatea teritorial-administrativa Gagauz-Yeri si municipiul Chisinau. Esantionul chestionat este reprezentativ si cuprinde unitati economice legale considerate drept unitati de afaceri în Republica Moldova si distributia lor geografica. Informatia este bazata pe date statistice furnizate de Departamentul de Statistica si Sociologie. Esantionul nu cuprinde întreprinderi agricole.

Aproape o doime din unitatile economice în Moldova sînt concentrate în municipiul Chisinau (cu exceptia regiunii din stînga Nistrului). Amplasarea unitatilor economice participante la sondaj este prezentata în tabelul de mai jos (vezi tab.1).

Tabelul 1. Structura esantionului dupa amplasarea pe judete a unitatilor economice chestionate

	Numar, întreprinderi chestionate	Ponderea, %
Chisinau	284	46.9%
Judetul Balti	82	13.5%
Judetul Chisinau	29	4.8%
Judetul Cahul	61	10.1%
Judetul Edinet	41	6.8%
Judetul Lapusna	29	4.8%
Judetul Orhei	36	5.9%
Judetul Soroca	13	2.1%
Judetul Tighina	2	0.3%
Judetul Ungheni	7	1.2%
Gagauz-Yeri	22	3.6%
Total	606	100.0%

Studiul cuprinde un sub-esantion de 47 întreprinderi individuale (7.8%). Ponderea acestei categorii de întreprinderi este substantiala în total întreprinderi în Moldova si modul de reglementare de catre stat este diferit. De aceea marimea acestui sub-esantion a fost limitata pentru a asigura reprezentativitatea studiului. Dupa forma organizatorico-juridica, societatile cu raspundere limitata (41.1%) si societatile pe actiuni de tip deschis (35.1%) constituie majoritatea din unitatile economice participante la sondaj (vezi tab. 2).

Tabelul 2. Structura esantionului dupa forma organizatorico-juridica a unitatilor economice.

Forma organizatorico-juridica	Numar, unitati economice	Pondereea, %
Întreprinderi individuale	47	7.8
Societati în nume colectiv	1	0.2
Societati cu raspundere limitata	249	41.1
Societati pe actiuni de tip închis	67	11.1
Societati pe actiuni de tip deschis	213	35.1
Întreprinderi de stat si municipale	17	2.8
Cooperative de productie	4	0.7
Altele	3	0.5
Nu au indicat	5	0.8
Total	606	100.0

Unitatile economice mici, pâna la 50 de angajati, reprezinta 61.2% din unitatile economice chestionate si constituie majoritatea întreprinderilor din esantion, celelalte întreprinderi cu numarul de angajati mai mare de 51, constituie 38.8% din esantion (vezi tab. 3)

Tabelul 3. Structura esantionului dupa marimea întreprinderilor (numarul de angajati)

Numar, angajati	Pondereea unitatilor economice, %
0	0.2
1 – 10	15.5
11 – 50	45.5
51 – 200	25.7
201 – 500	7.9
> 501	5.4

Tabelul de mai jos arata structura esantionului dupa domeniile de activitate a agentilor economici. Majoritatea agentilor economici din esantion activeaza în domeniul serviciilor (44.6%) si productie (51.0%) si doar 3.8% reprezinta companii de cercetare si dezvoltare.

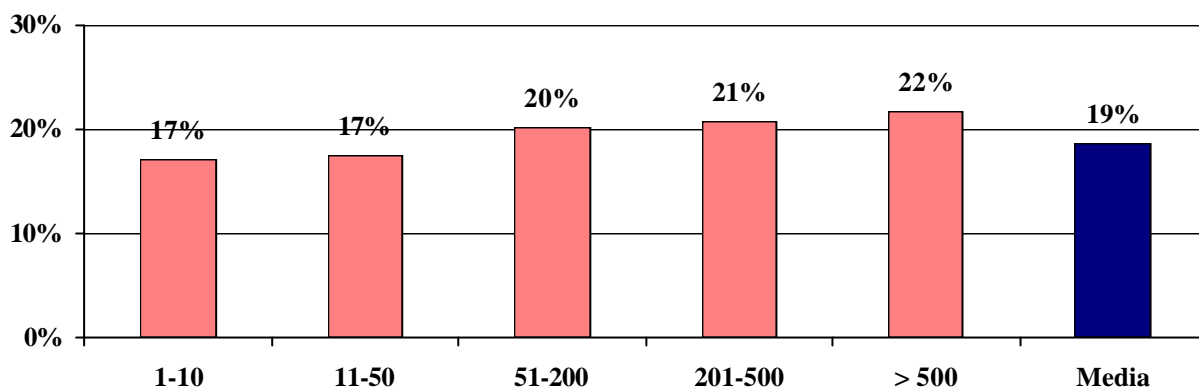
Tabelul 4. Structura esantionului dupa domeniile de activitate a agentilor economici

Domeniul de activitate	Pondereea agentilor economici, %
Productie	51.0
Prestarea serviciilor	44.6
Cercetare si dezvoltare	3.8
Alte	0.6

Indicatorul general de timp

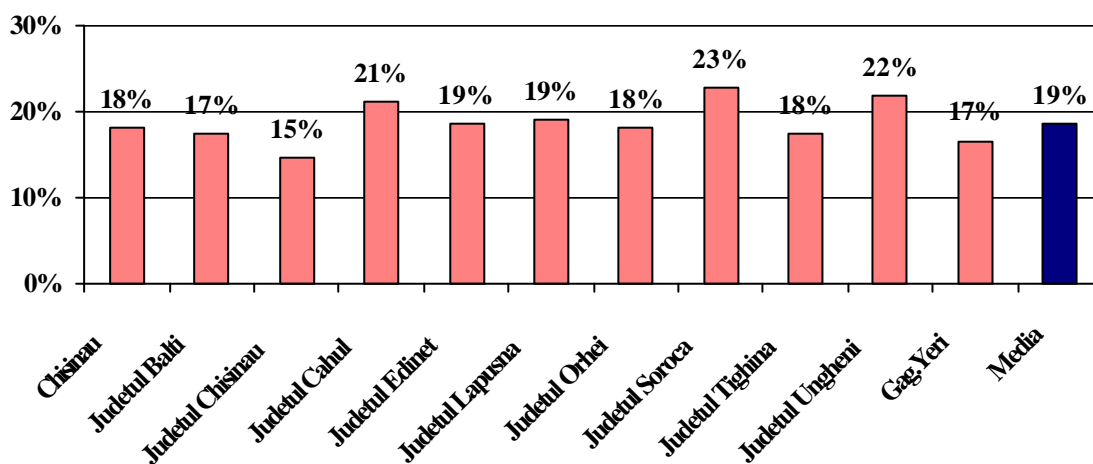
Pentru a satisface toate cerintele reglementarii de stat, conducerea unitatilor economice chestionate aloca în mediu 18.5% din timp.

Graficul 1. Ponderea timpului alocat (în %) pentru a satisface cerintele regulatorii, dupa marimea unitatilor economice.

Timpul necesar pentru a satisface toate cerintele reglementarii de stat putin variaza pe regiuni (vezi graf. 2).

Graficul 2. Ponderea timpului alocat (în %) pentru a satisface cerintele regulatorii, dupa regiuni.

Graficul de mai sus arata ca interactiunea între agentii economici si autoritatile de reglementare de stat este mai intensa în judetele Cahul, Soroca si Ungheni. Unitatile economice rezidente în judetul Chisinau irosesc mai putin timp pentru interactiunea cu autoritatile publice.

I. PROCEDURA DE ÎNREGISTRARE A AGENTULUI ECONOMIC

1.1. Mediul Regulator

Înregistrarea

În Republica Moldova, afacerile sînt obligate sa se înregistreze ca agenti economici si sa îndeplineasca a serie de proceduri stabilite de post-înregistrare. Orice schimbare în componenta proprietarilor, managerului general, locul de rezidenta, marimea capitalului statutar, procedurile de achizitie si vindere a activelor de bilant si repartizarea profiturilor, procedura de asumare a responsabilitatilor comune si raspunderea subsidiara a proprietarilor unitatilor economice, obiectivele activitatii si domeniile de activitate, schimbarea denumirii unitatii economice, crearea (lichidarea) subdiviziunilor structurale prin separare (reprezentante si filiale) si alte informatii, care în conformitate cu legislatia aplicata, constituie documentele de fondare a unitatii economice, duce la modificari în documentele de constituire. În toate aceste cazuri, unitatile economice urmeaza sa faca modificari în documentele de constituire si sa le înregistreze în Registrul de Stat.

Acte legislative

Inregistrarea de stat a agentilor economici este reglementata de Codul Civil, Legea “Cu privire la înregistrarea de stat a agentilor economici si organizatiilor” Nr. 1265-XIV din 05.10.2000, Regulamentul de Stat Nr. 50 din 29.01.1992 “Cu privire la înregistrarea de stat a agentilor economici în Republica Moldova”. Inregistrarii de stat, conform acestor proceduri legale, nu sunt supuse gospodariile taranesti (de fermieri), persoanele fizice care desfasoara activitate în baza licentei sau patentului.

Inregistrarea de stat a întreprinderilor si organizatiilor este efectuata de catre Camera de Înregistrare de Stat din subordonarea Departamentului Tehnologii Informationale în cazul crearii (lichidarii) unei noi întreprinderi si/sau a unei întreprinderi formate în rezultatul reorganizarii (lichidarii) altor întreprinderi, precum si în cazurile când se fac modificari în documentele de constituire din cauza schimbarilor fonadatorilor, managerului, tipurilor de activitate s.a.

In anii 1997-1999, prin Hotarârea Guvernului Nr.251 din 17 martie 1997 “Cu privire la punerea în aplicare a Certificatului de înregistrare a întreprinderii”, întreprinderile si organizatiile au fost impuse sa se re-înregistreze. Statul a apelat la aceasta masura pentru a aplica noile proceduri de înregistrare de stat a întreprinderilor.

Procedurile legale

În prezent, procedura de înregistrare a agentilor economici contine umatoarele etape: 1) procedura de pre-înregistrare efectuata de catre autoritatile executive locale, 2) înregistrarea efectuata de catre autoritatile executive locale, 3) procedurile de post-înregistrare. Îndeplinirea fiecărei etape necesita timp si cheltuieli.

In afara de procedurile de înregistrare, Legea cu privire la înregistrarea întreprinderilor si organizatiilor mai stipuleaza si procedurile de introducere a modificarilor în documentele de constituire si în datele din Registrul de Stat de înregistrare a întreprinderilor.

Procedurile de înregistrare de stat a întreprinderilor au fost modificate din 15 septembrie 2001. Anterior, procedurile de înregistrare se efectuau de către intermediari – firme specializate în întocmirea documentelor și înregistrarea întreprinderilor, sau de către fondatori (manager sau jurist). Actualmente, doar serviciile Camerei de Înregistrare de Stat pot presta servicii de consultanță sau de întocmire a documentelor necesare pentru înregistrare.

Cheltuieli pentru servicii notariale.

Persoana care depune documentele pentru înregistrare, urmează să prezinte autorităților de stat pentru înregistrare 2 copii autorizate de notar a documentelor de constituire (Statutul/document de constituire și Contractul de constituire).

Taxele încasate de către notarii privați sînt următoarele:

?? 6 MDL autorizarea notarială a unei pagini din copia Documentul de constituire a companiei. Un document de constituire tipic este de 10 pagini și respectiv, autorizarea notarială a unei copii îl costa pe agent economic 60 MDL, aproximativ 10 dolari SUA.

?? 36 MDL sau 3 USD pentru 2 copii a Contractului de Constituire

Pentru deschiderea contului bancar, compania deja înregistrată, de asemenea, trebuie să prezinte băncii o copie a documentelor de constituire autorizată notarial. Suplimentar, semnăturile a doi manageri din companie și a contabilului urmează să fie autorizate notarial, pe lângă documentul de constituire, la o taxă de 1.5 dolari SUA pentru o semnătură, sau în total până la 10 dolari SUA. În mediu, o companie constituită din trei fondatori, cheltuiesc o sumă totală de 35 dolari SUA pentru autorizarea notarială a copiilor.

Începînd cu 15 septembrie 2001, serviciile adiționale, acordate în legătură cu înregistrarea de stat a întreprinderilor, obligatorii pînă la înregistrare, de asemenea, au fost centralizate în cadrul Camerei Înregistrării de stat, anterior aceste servicii fiind prestate de către firmele private. Serviciile adiționale includ servicii înainte de înregistrare: consultatii, perfectarea (redactarea) documentelor de constituire, rezervarea și verificarea denumirii întreprinderii, completarea documentelor de constituire, autentificarea semnăturilor fondatorilor, publicarea în Buletinul Oficial al Camerei Înregistrării de Stat. Aceste modificări au fost introduse doar prin decizia Camerei Înregistrării de Stat și nu prin Hotărîre de Guvern.

Înregistrarea de stat a întreprinderii se face în baza prezentării următoarelor documente: cerere conform modelului Camerei de înregistrare, hotărîrea cu privire la fondare (procesul verbal semnat de fondatori și managerul general al întreprinderii) și documentele de constituire ale întreprinderii (contractul de constituire a întreprinderii) avizate la notariat, buletinele de identitate ale fondatorilor și managerilor și copiile acestora, documentele care atestă cota-parte a fondatorilor avizate la notar, recipisa de plată a taxei de timbru pentru întreprinderile cu capital social sau a impozitului pe operațiunile cu hiriile de valoare pentru societățile de acțiuni, recipisa de plată a taxei de înregistrare.

Pentru înregistrarea întreprinderilor cu investiții străine, la cererea de înregistrare, suplimentar, se vor anexa: a) extrasul din registrul comerțului național din țara de origine a investitorului; b) certificatul de înregistrare a întreprinderii străine; c) documentele de constituire a întreprinderii străine; d) certificatul de bonitate al întreprinderii străine, eliberat de banca deserventă. Documentele enumerate la lit.a), b) și c) se prezintă în copii autentificate notarial și legalizate de către oficiile consulare ale Republicii Moldova de peste hotare, fiind traduse în limba de stat.

În rezultatul înregistrării, întreprinderea se introduce în Registrul de stat, iar managerului întreprinderii i se eliberează Certificatul de înregistrare, care servește ca bază pentru: 1) luarea întreprinderii în evidență de către Inspectoratul fiscal teritorial, 2) confecționarea stampilelor, 3) deschiderea conturilor bancare.

Timpul și taxele aferente procedurii de înregistrare

Până la inițierea procedurii de înregistrare de stat, unul din fondatorii unității comerciale sau organizației non-profit trebuie să agreeze denumirea cu autoritățile de înregistrare.

Procedura de înregistrare a întreprinderilor, conform Legii cu privire la înregistrarea întreprinderilor și organizațiilor, implică două tipuri de plăți: prima, plata taxei de timbru pentru întreprinderile cu capital social (în marime de 0.5% de la valoarea capitalului social) sau a impozitului pe operațiunile cu hârtiile de valoare pentru societățile de acțiuni: a doua, plata taxei de înregistrare. Suplimentar, întreprinderile mai suportă plăți pentru autentificarea la notar a documentelor.

Durata înregistrării

În conformitate cu legislația în vigoare, înregistrarea de stat a unei unități economice poate dura până la 15 zile lucrătoare, sau nu mai puțin de 3 săptămâni.

Taxa de înregistrare

Noile plăți au fost introduse concomitent cu schimbarea procedurilor de înregistrare. Aceste plăți se aplică neoficial din 15 septembrie 2001, ele n-au fost introduse prin Hotărâre de Guvern. Sistemul de plăți, pentru înregistrarea de stat a întreprinderilor și pentru serviciile adiționale înainte de înregistrare, constă din multe nivele de plăți la 12 tipuri de servicii acordate în dependență de durata de înregistrare și 12 tipuri de întreprinderi. Plățile sunt clasificate în două grupe. Prima, după termenul de înregistrare (până la 8-10 zile, 5 zile, 4 zile, 3 zile), include 4 subgrupe. A doua, după forma organizatorică a întreprinderii, care au fost clasificate în 12 tipuri: societate cu răspundere limitată, întreprindere individuală, societate în nume colectiv, societate în comandită, cooperative, societăți pe acțiuni, întreprindere municipală, uniuni de întreprinderi, întreprindere de arenda, întreprindere de stat, filiale și reprezentante, organizații de asigurare. În total se aplică peste 42 niveluri de plăți.

La momentul actual, taxele pentru procedura de pre-înregistrare, se sumează la \$26 pentru întreprinderi individuale și companiile afiliate, \$44 pentru societățile cu răspundere limitată, cooperative, întreprinderi de stat și altele, \$66 companii de asigurare.

În prezent, taxa de înregistrare este de \$4 (până la 8-10 zile), \$6 (5 zile), \$7 (4 zile) și \$8 (3 zile) pentru întreprinderile individuale; \$19 (până la 8-10 zile), \$28 (5 zile), \$31 (4 zile) și \$37 (3 zile) pentru o unitate legală; \$67 (până la 8-10 zile), \$100 (5 zile), \$113 (4 zile) și \$133 (3 zile) pentru companiile de asigurări. Taxele de înregistrare sunt achitate în Lei MD.

Orice schimbare în documentele de constituire sau schimbarea managerului general sunt taxate cu \$7 sau \$8.

Taxa pentru eliberarea extrasului din Registrul de Înregistrare este de \$2.7.

În prezent, Codul Statistic este simultan adăugat la procedura de înregistrare. Taxa pentru aceasta constituie \$1.

Procedurile de post-înregistrare.

Reglementarea de stat prevede si procedura de post-înregistrare care include: confectionarea stampilei, înregistrarea la Fondul de Asigurari Sociale de Stat si autoritatile fiscale, deschiderea contului bancar si plata voluntara/filantropica catre fondurile create la întreprindere.

Procedura generala

Pentru a plasa comanda de confectionare a stampilei, compania trebuie sa obtina un Certificat de la oficiul de politie din localitatea de rezidenta, prezentând cererea si Certificatul de Înregistrare. Pretul pentru confectionarea unei stampile-model simplu este de 16 dolari SUA. Înregistrarea stampilei la Politie, inclusiv eliberarea Certificatului, precum si lichidarea stampilei vechi este taxata cu \$3.

În termen de 15 zile de la data înregistrarii de stat, unitatea economica este obligata sa se înregistreze la Fondul Asigurarii Sociale de Stat, prin prezentarea documentelor necesare, numarul carora nu este specificat de legislatia în vigoare. Timpul necesar pentru finisarea înregistrarii este de pâna la o luna.

În termen de 15 zile de la data înregistrarii de stat, unitatea economica este obligata sa se înregistreze la autoritatile fiscale. Taxa de înregistrare este de zece salarii minime lunare, ceea ce constituie aproximativ 15 dolari SUA. Întreaga procedura urmeaza a fi finisata termen de zece zile de la data depunerii documentelor pentru a capata cod fiscal.

Pentru deschiderea contului bancar curent, o companie trebuie sa depuna la banca o serie de documente conform reglementarilor legislatiei în vigoare, inclusiv: specimenul stampilei si specimenul semnaturilor persoanelor cu drept de semnare a documentelor bancare. Specimenul de semnaturi, care se prezinta în doua exemplare, trebuie sa fie autorizat de notar, taxa pentru acest serviciu fiind în marime de un salariu minim lunar pentru fiecare semnatura, ceea ce constituie 3 dolari SUA. De regula, taxa bancara în Republica Moldova pentru deschiderea contului curent este de 20 dolari.

Daca un fondator al unei unitati economice face contributii în capitalul companiei, valoarea activelor urmeaza sa fie determinata de catre un evaluator licentiat. În prezent, unitatile economice pot alege una din trei companii specializate în evaluarea proprietatii sau autoritatile cadastrale locale. Preturile pentru serviciile acestor companii difera de la companie la companie, în dependenta de tipurile si marimea proprietatii evaluate. De exemplu, companiile de evaluare taxeaza serviciul de evaluare a imobilului la \$2000. Autoritatile cadastrale locale taxeaza serviciul pentru evaluarea unui obiect cu minimum 10 dolari SUA.

1.2 Durata procedurii de înregistrare (constatari)

Unitatile economice, cu toate ca nu au fost implicate în înregistrare, re-înregistrare si nici nu au facut modificari în documentele de înregistrare pe parcursul ultimilor trei ani, au folosit **24.1 zile** pentru a se conforma la procedurile de reglementare în vigoare. Unitatile economice care s-au înregistrat în ultimii trei ani au folosit **22.7 zile** pentru aceasta procedura. Procedurile de re-înregistrare sînt putin mai îndelungate si au durat 25.2 zile. 57.4% din unitatile economice participante în sondaj au facut schimbari în documentele lor de înregistrare.

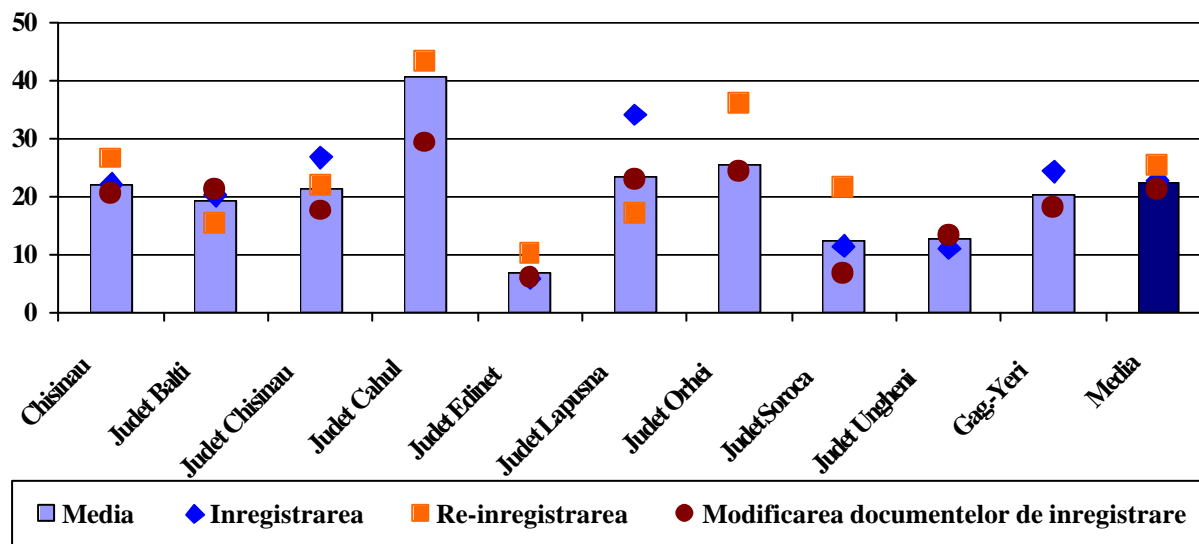
Tabelul 5. Durata medie a procedurii de înregistrare

Procedura	% unitatilor economice care au relatat	Durata
Înregistrarea	22.6%	22.7 zile
Re-înregistrarea	20.1%	25.2 zile
Modificari în documentele de înregistrare	57,4%	21.2 zile

Tablele 6, 7 si Graficele 3-4 reprezinta durata procedurii de înregistrare pe judete si în dependenta de marimea unitatilor economice.

Tabelul 6. Durata medie a procedurii de înregistrare pe judete, în zile

	Chisinau	Judetul Balti	Judetul Chisinau	Judetul Cahul	Judetul Edinet	Judetul Lapusna	Judetul Orhei	Judetul Soroca	Judetul Tighina	Judetul Ungheni Distict	Gagauz-Yeri	Media
Media	22.0	19.0	21.1	40.4	6.8	23.3	25.6	12.2	-	12.8	20.4	22.3
Înregistrarea	22.0	20.2	26.7	57.6	5.8	34	-	11.3	-	11	24.2	22.7
Re-înregistrarea	26.4	15.2	21.7	43.1	10	17	36	21.5	-	-	-	25.2
Modificari în documentele de înregistrare	20.5	21.1	17.5	29.2	5.8	22.9	24.2	6.7	-	13.3	18.1	21.2

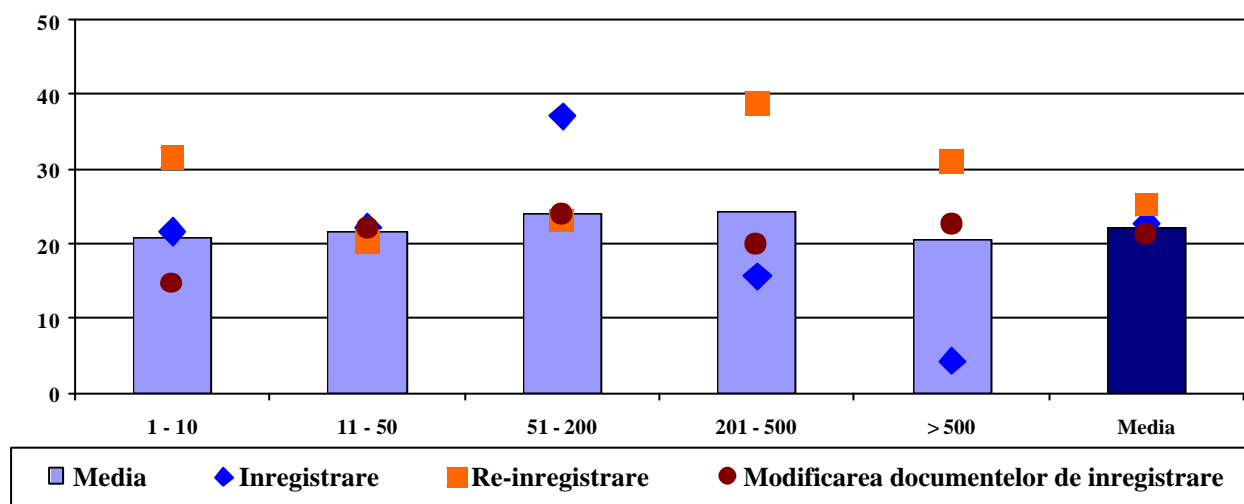
Graficul 3. Durata medie a procedurii de înregistrare pe judete, în zile

Graficul de mai sus demonstreaza ca diferentele în durata de înregistrare sînt neglijabile, unica exceptie este pentru judetele Edinet, Soroca si Ungheni, unde procedura de înregistrare este relativ mai scurta în comparatie cu Cahul, unde procedura de înregistrare este cea mai îndelungata. Un sondaj suplimentar ar putea fi efectuat pentru explicarea cauzelor.

Tabelul 7. Durata medie a procedurii de înregistrare dupa marimea unitatii economice, în zile

Numarul de angajati	1 – 10	11 – 50	51 – 200	201 – 500	> 500	Media
Media	20.8	21.7	24.0	24.3	20.6	22.3
Înregistrarea	21.7	22.3	37.1	15.7	4.3	22.7
Re-înregistrarea	31.5	20.2	23	38.8	31	25.2
Modificari în documentele de înregistrare	14.6	21.9	23.9	19.9	22.6	21.2

Graficul 4. Durata medie a procedurii de înregistrare dupa marimea unitatii economice, în zile

Graficul de mai sus arata ca procedura de înregistrare a companiilor mici este cea mai îndelungata.. Aparent, aceasta este datorat faptului ca conducatorii unor astfel de întreprinderi nu au deajuns timp si calificari pentru a trece prin procedurile de înregistrare în mod eficient.

Tabelul 8. Durata medie a procedurii de înregistrare dupa organele de stat

Agentia de Stat	Înregistrare		Re-înregistrare		Modificarea documentelor	
	% raportat	durata	% raportat	durata	% raportat	durata
Camera de Înregistrare	98.9	11.3 zile	98.7	11.8 zile	99.6	10.5 zile
Departamentul de Statistica	89.5	2.2 zile	81.8	2.2 zile	83.6	1.7 zile
Autoritatile Fiscale	94.3	2.9 zile	94.8	3.7 zile	85.5	4.8 zile
Politia (stampila)	89.3	2.3 zile	88.2	4.6 zile	68.4	5.1 zile
Fondul Asigurarii Sociale	85.7	1.5 zile	80.3	1.5 zile	70.7	1.7 zile
Altele	31.1	9.4 zile	27.8	19.6 zile	47.9	8.3 zile

1.3. Costul aferent procedurii de înregistrare (constatari)

Costul total aferent procedurii de înregistrare a unei unitati economice, în ultimii trei ani a fost de **132 dolari SUA**. Aceasta suma include atât plati oficiale cât si neoficiale (vezi tab. 9)

Tabelul 9. Plati aferente procedurii de înregistrare

Procedura	Costul total mediu, \$	Media plati oficiale, din cei care efectuat plata lor.	“Contributii voluntare” medii din cei care efectuat plata lor.	Media plati neoficiale, din cei care efectuat plata lor.
Înregistrarea	152	126	15	159
Re-înregistrarea	113	99	18	65
Modificari în documente	133	87	38	121
Toate procedurile	132	97	24	119

Tabelul de mai sus arata ca întreprinderile au suportat în mediu plati si taxe oficiale în suma de \$97. Costurile de înregistrare sumate la \$152 au fost cele mai ridicate atât pentru plati oficiale, cât si cele neoficiale. Procedura de re-înregistrare necesita un efort financiar mai mic, în special pentru platile neoficiale.

Tabelul 10 prezinta cheltuielile de înregistrare/re- înregistrare pe judete.

Tabelul 10. Cheltuieli totale de înregistrare/re-înregistrare pe judete, \$

	Înregistrare	Re-înregistrare	Modificarea documentelor
Chisinau	160	87	84
Judetul Balti	157	121	105
Judetul Chisinau	95	112	132
Judetul Cahul	254	90	167
Judetul Edinet	68	56	42
Judetul Lapusna	420	255	232
Judetul Orhei	-	72	226
Judetul Soroca	96	1168 ¹	41
Judetul Tighina	-	-	-
Judetul Ungheni	71	-	91
Gagauz-Yeri	102	-	238

Tabelele 11-13 indica platile suportate de catre agentii economici participanti la sondaj pe parcursul procedurilor de înregistrare si re-înregistrare.

Tabelul 11. Cheltuieli de înregistrare pe Organe de Înregistrare, \$

Agentii de Stat	Plati oficiale		"Contributii voluntare"		Plati neoficiale	
	% raportat	\$	% raportat	\$	% raportat	\$
Servicii notariale	75	29	1.2	0.2	2.4	19
Camera de Înregistrare	78	49	1.2	0.2	6.0	218
Departamentul de Statistica	18	4	2.4	2	-	-
Autoritatile Fiscale	7	14	1.2	3	2.4	16
Politia (stampila)	63	18	1.2	8	3.6	16
Fondul Asigurarii Sociale	4	9	-	-	1.2	4
Servicii juridice, intermediari	24	114	-	-	1.2	65
Altele	22	125	1.2	16	4.8	163

¹ Numai o singura înregistrare ce nu este relevanta

Tabelul 12. Cheltuieli de re-înregistrare pe Organe de Înregistrare, \$

Agentii de Stat	Plati oficiale		“Contributii voluntare”		Plati neoficiale	
	% report	\$	% report	\$	% report	\$
Servicii notariale	76	26	3.9	4	7.9	10
Camera de Înregistrare	83	37	2.6	12	10.5	27
Departamentul de Statistica	16	5	-	-	1.3	2
Autoritatile Fiscale	11	65	1.3	2	2.6	9
Politia (stampila)	61	26	2.6	8	9.2	24
Fondul Asigurarii Sociale	5	11	-	-	-	-
Servicii juridice, intermediari	26	99	-	-	2.6	16
Altele	4	19	-	-	1.3	290

Tabelul 13. Costurile schimbarilor în documentele de constituire pe Organe de Înregistrare, \$

Agentii de Stat	Plati oficiale		“Contributii voluntare”		Plati neoficiale	
	% report	\$	% report	\$	% report	\$
Servicii notariale	78	24	0.5	81	22.9	13
Camera de Înregistrare	88	32	0.5	8	27.6	23
Departamentul de Statistica	28	5	0.5	0.4	0.5	8
Autoritatile Fiscale	8	14	-	-	3.3	9
Politia (stampila)	51	21	0.9	24	22.9	17
Fondul Asigurarii Sociale	6	13	-	-	-	-
Servicii juridice, intermediari	19	113	0.5	16	2.3	33
Altele	7	92	-	-	23.4	127

Aproximativ o patrime din respondenti (22.4%) au subcontractat experti pentru a executa procedura de înregistrare/re-înregistrare. Costul mediu pentru astfel de servicii este de **108 dolari SUA**, din care numai 3% constituie plati oficiale (aproape 9% le-au platit).

1.4 Perceperea procedurii de înregistrare

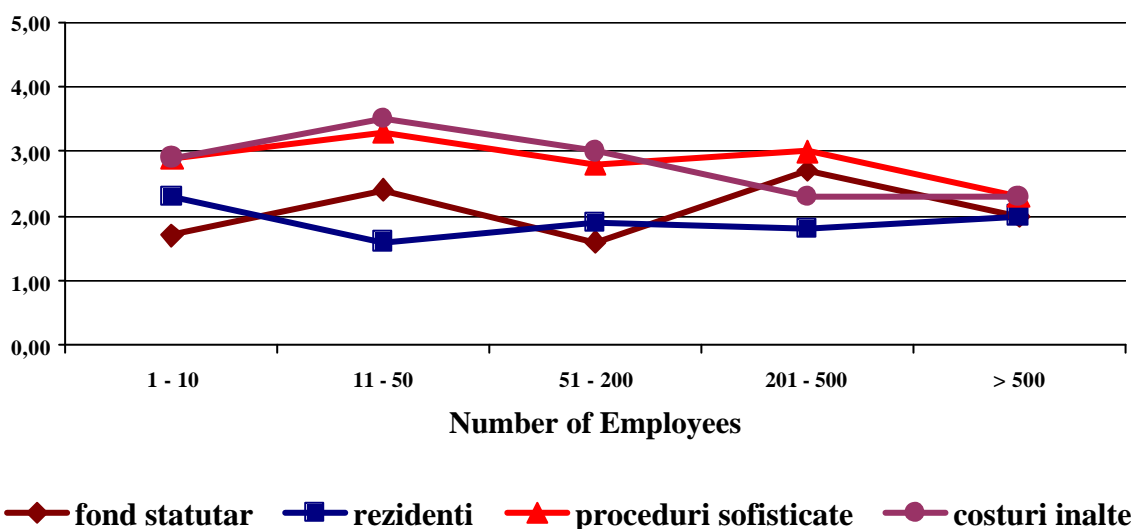
Toti respondentii au fost rugati sa dea o apreciere a problemelor aferente procedurilor de înregistrare. Raspunsurile sînt apreciate de la 1 la 5 puncte, unde 1 – probleme nu sînt si 5 – exista probleme majore. În tabelul de mai jos sînt ilustrate rezultatele aprecierii problemelor legate de înregistrare, re-înregistrare si amedamente la documentele de înregistrare.

Tabelul 14. Problemele legate de înregistrare în aprecierea agenților economici chestionați.

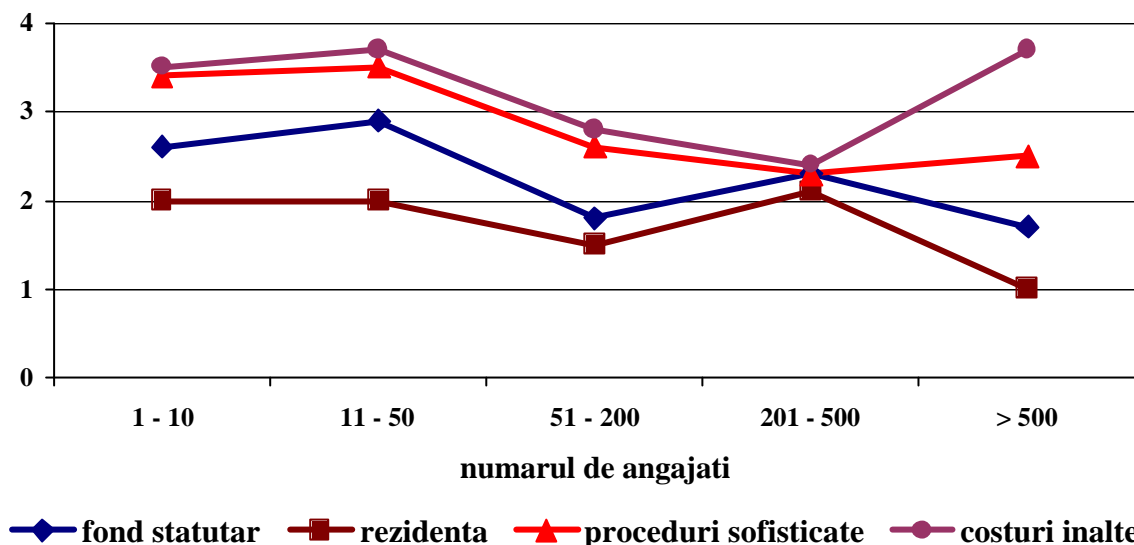
Problemele posibile relatate	Media evaluării		
	Înregistrarea	Re-înregistrarea	Modificarea documentelor
Dificultati generale de înregistrare	3.1	3.1	3.7
Costul procedurii	3.2	3.3	3.6
Marimea capitalului statutar necesar.	2.2	2.5	2.4
Dovedirea adresei de rezidenta legala	1.8	1.9	1.6

Rezultatul sondajului demonstrează convingător că cele mai mari obstacole pentru companiile mici sînt barierele administrative și costul înalt al înregistrării. Companiile mari își pot permite să antreneze juristi și alți intermediari. În companiile mici, managerii sînt nevoiți să combine administrarea operațională a afacerii și procedurile de înregistrare (vezi Graf. 5 – 7)

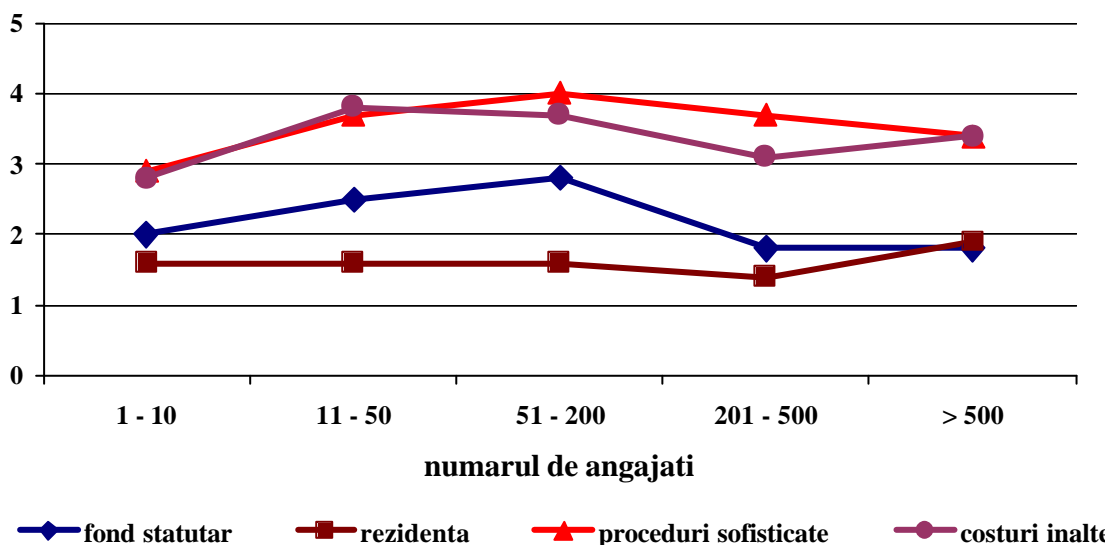
Graficul 5. Procedurile de Înregistrare în aprecierea agenților economici chestionați după mărimea companiilor (1 – nu este problema, 5 – problema majoră)

Graficul 6. Procedurile de re-înregistrare în aprecierea agentilor economici chestionati dupa marimea companiilor (1 – nu este problema, 5 – problema majora)

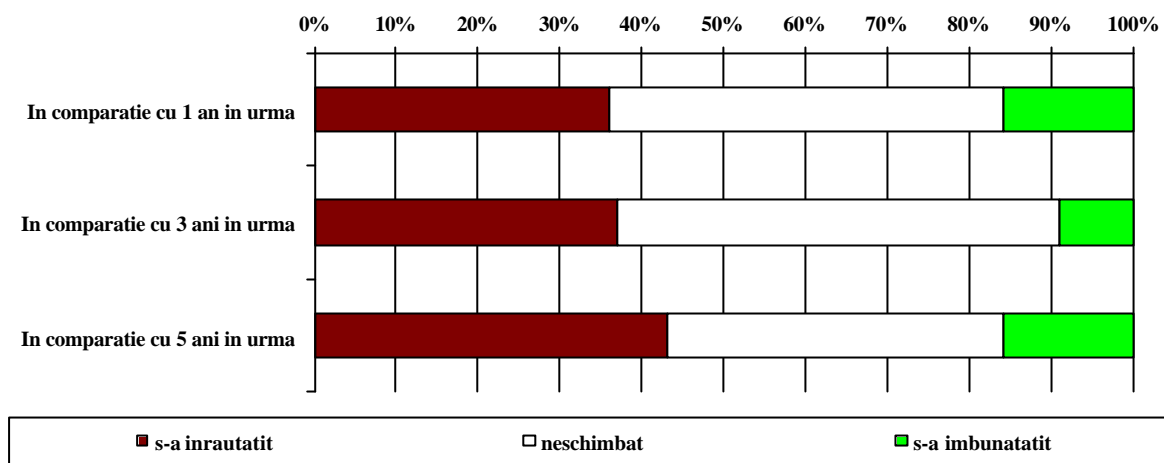

Graficul 7. Procedurile de înregistrare a amendamentelor în documentele de înregistrare în aprecierea agentilor economici chestionati dupa marimea companiilor (1 – nu este problema, 5 – problema majora)

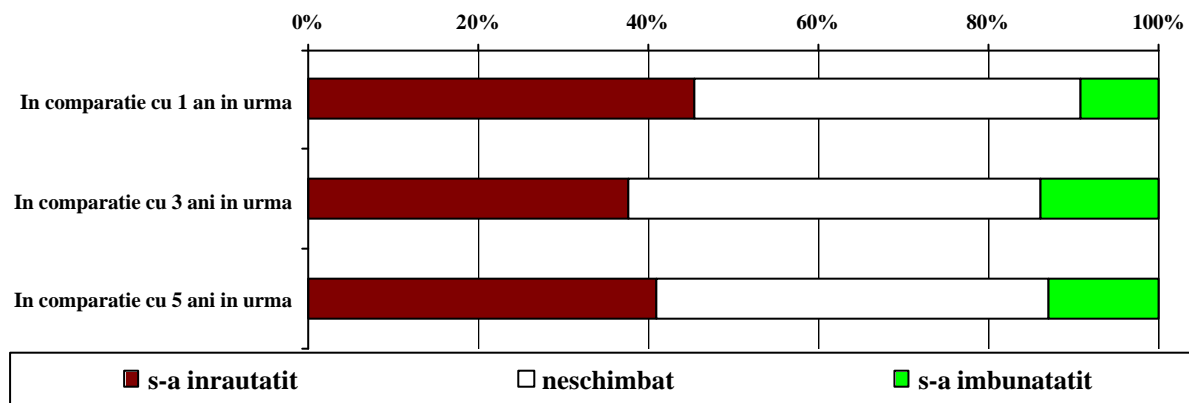

De asemenea, respondentii au fost rugati sa faca o comparatie a situatiei existente fata de cea precedenta a procedurilor de înregistrare. Majoritatea agentilor economici chestionati sînt de parerea ca nu s-au produs schimbari în ultimii cinci ani, cu exceptia companiilor care au fost nevoite sa faca amendamente la documentele de înregistrare. Aceste companii, în marea lor majoritate au mentionat ca pe parcursul ultimilor cinci ani situatia s-a complicat (vezi Graf. 8 – 10 si Tab. 15).

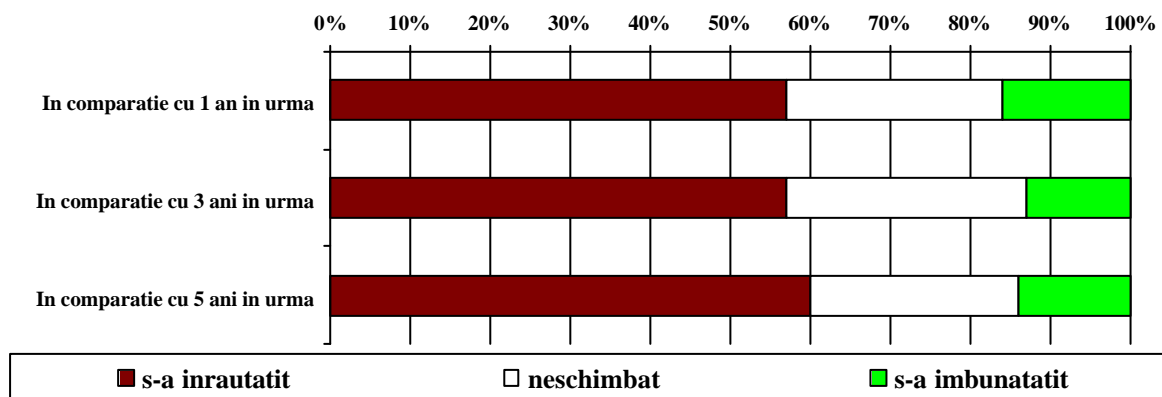
Graficul 8. Perceperea schimarilor generale în procedura de înregistrare.

Graficul 9. Perceperea schimarilor generale în procedura de re-înregistrare

Graficul 10. Perceperea schimarilor generale în procedura de înregistrare a amendamentelor în documentele de înregistrare

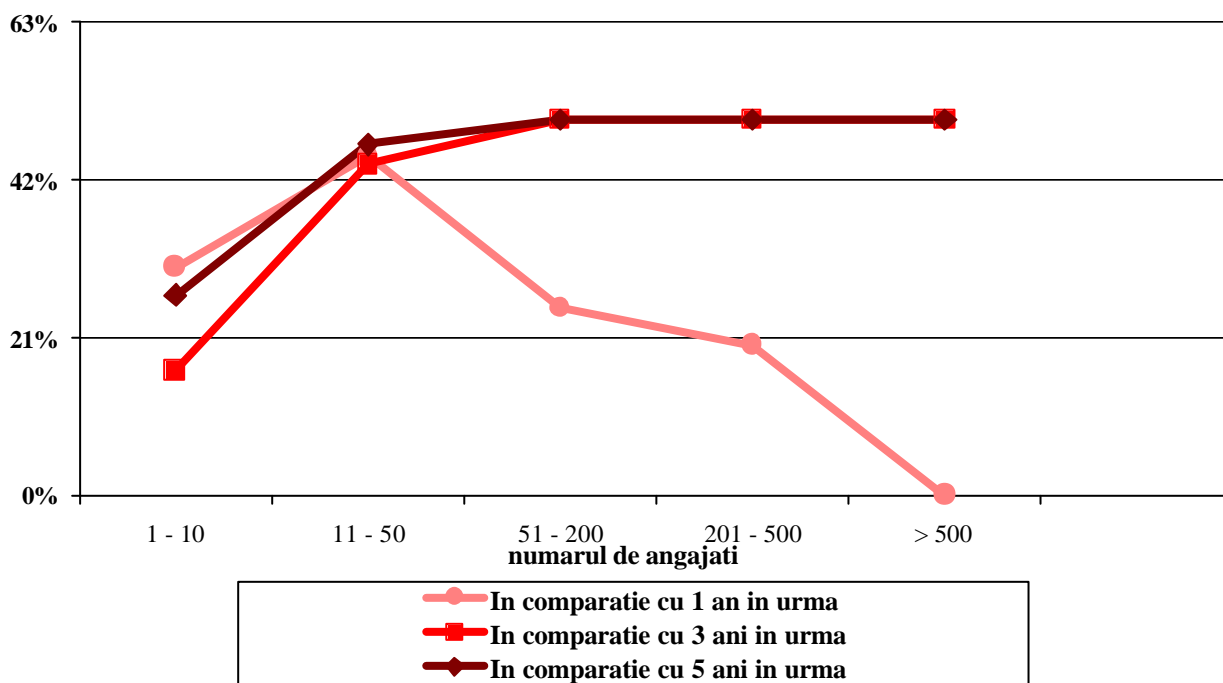

Tabelul 15. Perceperea schimbarilor generale în procedura de înregistrare.

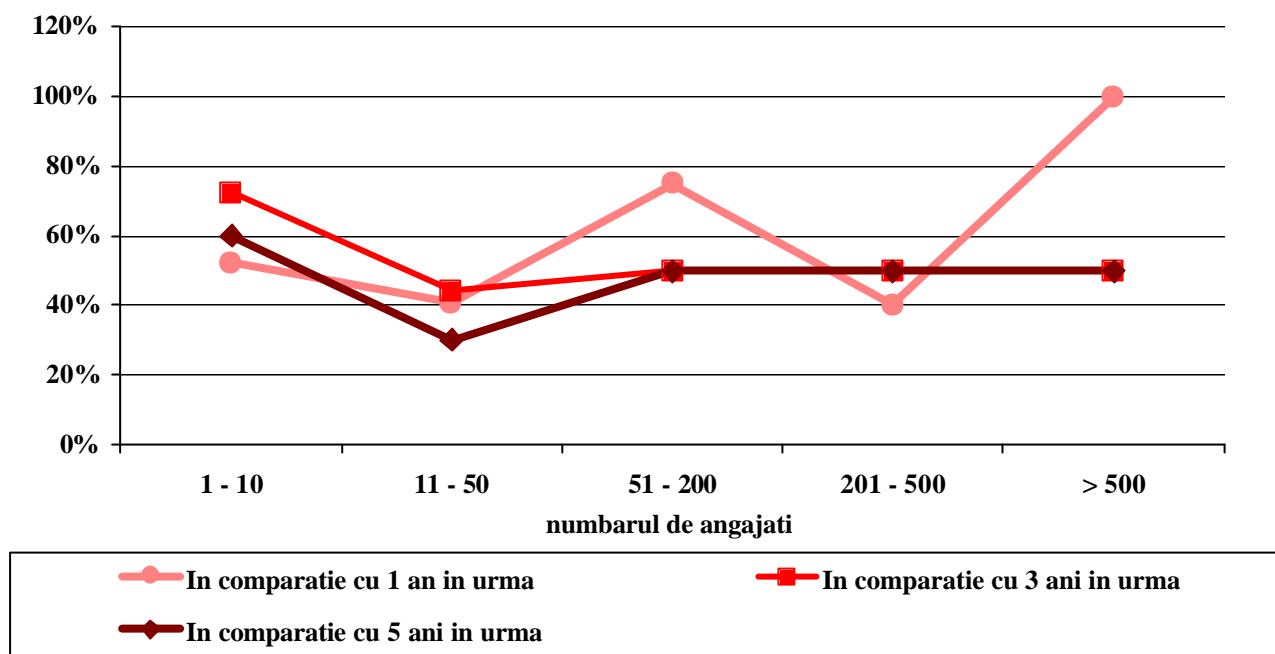
Periada de comparatie	s-au imbunatatit			neschimbat			s-au inrautatit		
	Înregistrarea	Re-înregistrarea	Amendamente la documentele de înregistrare	Înregistrarea	Re-înregistrarea	Amendamente la documentele de înregistrare	Înregistrarea	Re-înregistrarea	Amendamente la documentele de înregistrare
Comparativ cu 1 an în urma	16%	9%	16%	48%	45%	27%	36%	45%	57%
Comparativ cu 3 ani în urma	9%	14%	13%	54%	49%	30%	37%	38%	57%
Comparativ cu 5 ani în urma	16%	13%	14%	41%	46%	26%	43%	41%	60%

Unitatile economice de diferite marimi au dat aprecieri diferite schimbarilor în procedura de înregistrare. Graficele 11 – 13 si Tabelele 16 – 18 arata opinia respondentilor în dependenta de marimea unitatilor economice.

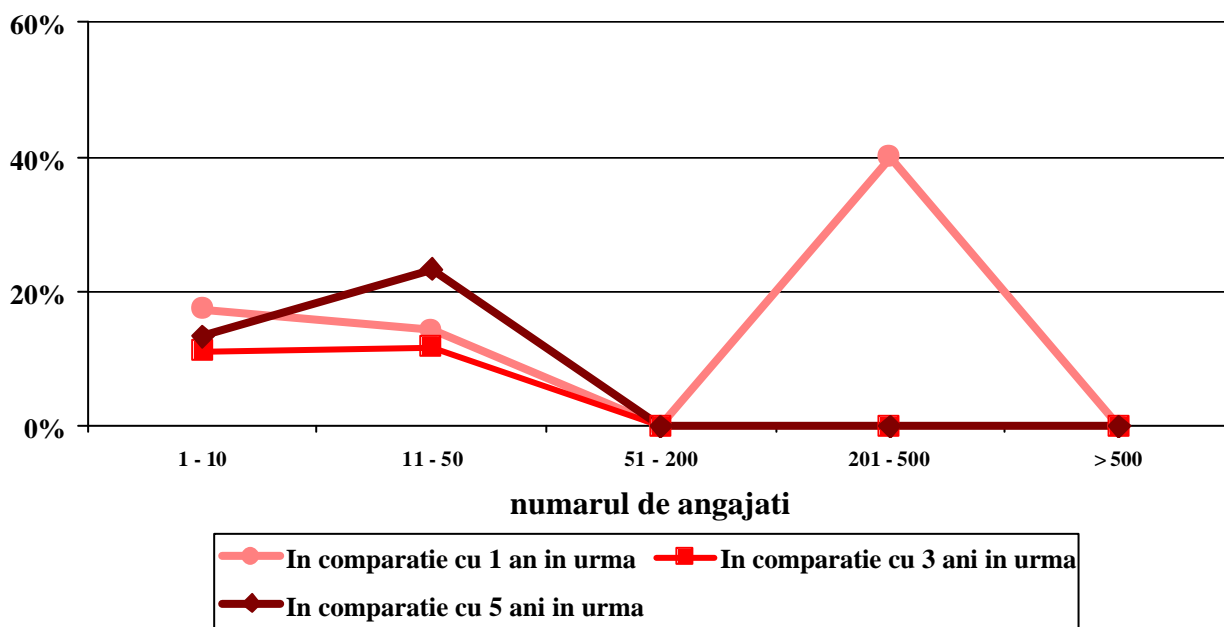
Graficul 11. Ponderea respondentilor care au declarat ca procedurile de înregistrare au devenit mai complexe.

Graficul 12. Ponderea respondentilor care au declarat ca procedurile de înregistrare nu s-au schimbat.

Graficul 13. Ponderea respondentilor care au declarat ca procedurile de înregistrare s-au îmbunatatit.

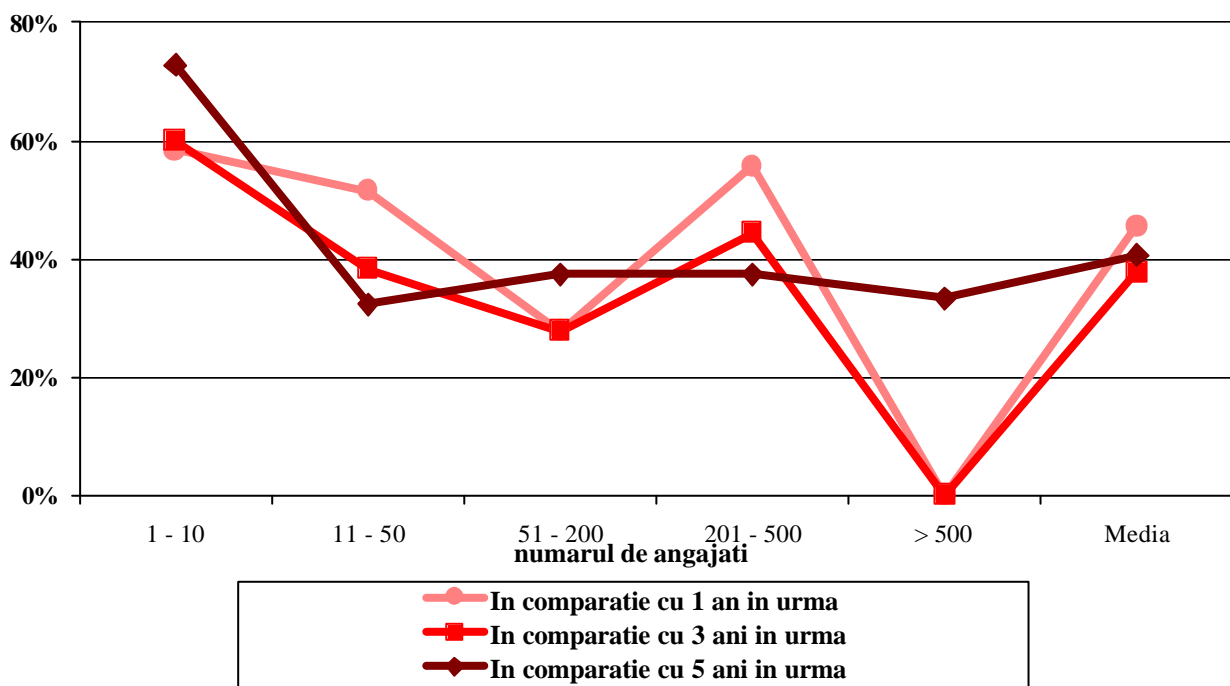

Tabelul 16. Perceperea schimbarilor generale în procedurile de înregistrare comparativ cu unul, trei si cinci ani în urma, %

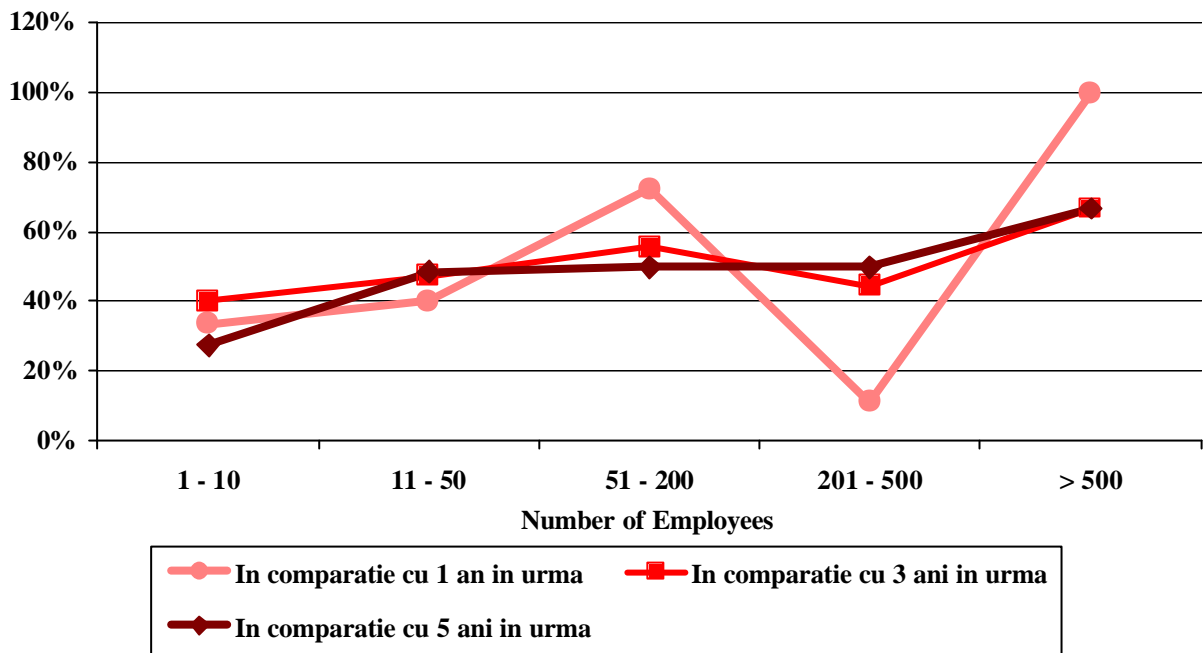
Marimea întreprinderi, după numărul de angajați	inrautatit	Ne schimbat	Îmbunătătit	inrautatit	Ne schimbat	îmbunătătit	inrautatit	Ne schimbat	îmbunătătit
	1 an			3 ani			5 ani		
1-10	30.4	52.2	17.4	16.7	72.2	11.1	26.7	60.0	13.3
11-50	45.2	40.5	14.3	44.1	44.1	11.8	46.7	30.0	23.3
51-200	25.0	75.0	-	50.0	50.0	-	50.0	50.0	-
201-500	20.0	40.0	40.0	50.0	50.0	-	50.0	50.0	-
> 500	-	100.0	-	50.0	50.0	-	50.0	50.0	-
Media	36	48	16	37	54	9	43	41	16

Schimbările în procedurile de re-înregistrare au fost apreciate ca mai puțin favorabile. Graficele 14 – 16 și Tabelele 17- arată opinia respondenților în dependență de mărimea unităților economice.

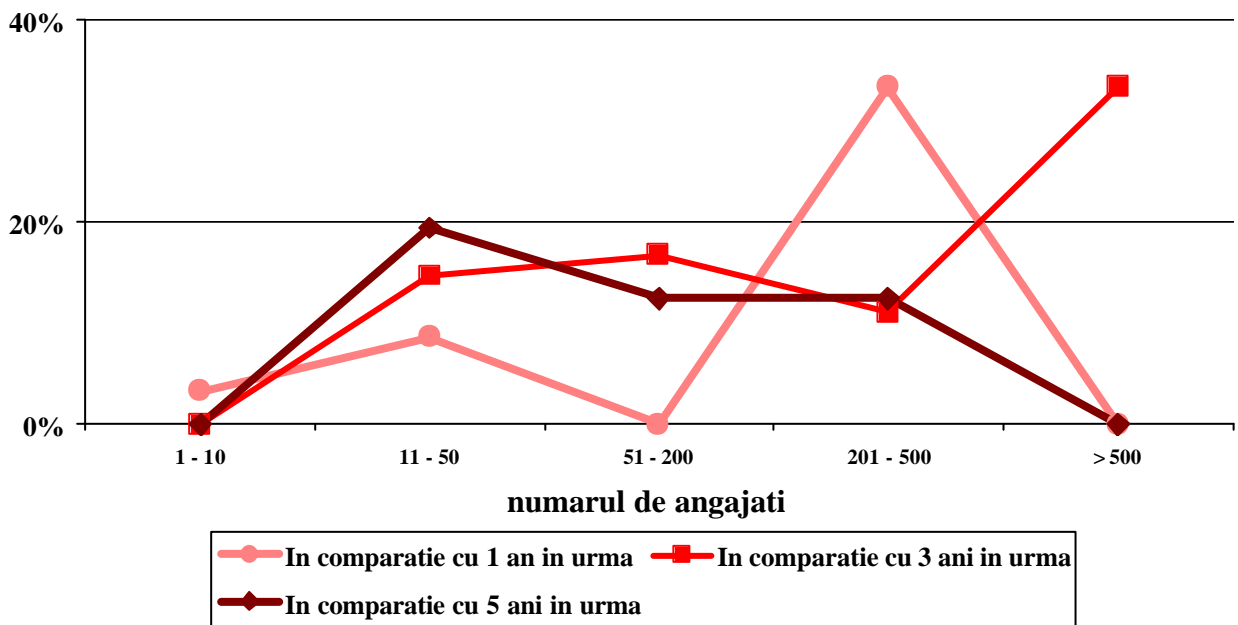
Graficul 14. Ponderea respondenților care au declarat că procedurile de re-înregistrare au devenit mai complexe.

Graficul 15. Ponderea respondentilor care au declarat ca procedurile de re-înregistrare nu s-au schimbat.

Graficul 16. Ponderea respondentilor care au declarat ca procedurile de re-înregistrare s-au îmbunatatit.

Tabelul 17. Perceperea schimarilor generale în procedurile de re-înregistrare comparativ cu unul si trei ani în urma, %

Marimea întreprinderi, dupa numarul de angajati	inrautatit	Ne schimbat	îmbunatatit	inrautatit	Ne schimbat	îmbunatatit
	1 an			3 ani		
1-10	58.3	33.3	3.3	60	40	0
11-50	51.4	40.0	8.6	38.2	47.1	14.7
51-200	27.8	72.2	-	27.8	55.6	16.7
201-500	55.6	11.1	33.3	44.4	44.4	11.1
> 500	0	100	0	-	66.7	33.3
Media	45.5	45.5	9.1	37.8	48.6	13.5

Tabelul 18. Perceperea schimbarilor generale în procedurile de re-înregistrare comparativ cu cinci ani în urma, %

Marimea întreprinderi, dupa numarul de angajati	Inrautatit	Ne schimb at	îmbunatatit
1-10	72.7	27.3	-
11-50	32.3	48.4	19.4
51-200	37.5	50.0	12.5
201-500	37.5	50.0	12.5
> 500	33.3	66.7	-
Media	40.6	46.4	13.0

1.5 Analiza pe scurt

Analiza proceselor de înregistrare si re-înregistrare relateaza ca necatând la eforturile facute recent în crearea unui mediu favorabil pentru dezvoltarea businessului privat, conditiile favorabile nu au fost puse la punct. Numai câteva întreprinderi mici (mai puțin de 50 angajati) au declarat ca procedurile de înregistrare au devenit mai puțin apasatoare comparativ cu trei si cinci ani în urma. Mai mult de o treime din respondenti au mentionat ca ambele proceduri de înregistrare si re-înregistrare sunt mai complexe comparativ cu trei si cinci ani în urma. Situatia companiilor care au facut amendamente la documentele de înregistrare, de asemenea este critica. Aproximativ 60% din toate companiile care au facut modificari în documentele de înregistrare (57.4% din respondenti) au afirmat ca procedura a devenit mai dificila pe parcursul ultimului an.

Tabelul de mai jos contine date comparative referitoare la procedura de înregistrare în diferite tari din fosta Uniune Sovietica. Înregistrarea unitatilor economice în Republica Moldova nu difera esential de situatia din alte tari unde a fost petrecut acelasi sondaj. Unicul aspect care evidentiaza Moldova de la celelalte tari este nivelul înalt al mitelor platite pentru înregistrarea de stat. Durata relativ scurta a procedurii de înregistrare se datoreaza prezentei în anii anteriori a multor companii specializate în acordarea serviciilor de consultanta, care restrâng considerabil durata de elaborare a documentelor necesare si înregistrarea la politie si la Camera de Înregistrare de Stat.

Tabelul 19. Comparatia procedurilor de înregistrare adoptate în Georgia, Armenia, Ucraina, Bulgaria, Belarusi si Moldova

	Georgia, 2001	Ucraina, 1999	Bulgaria, 2002	Armenia, 2000	Belarusi, 2001	Moldova, 2002
Timpul de înregistrare	15.2 zile	26.4 zile	38.7 zile	27.3 zile	57.1 zile	22.3 zile
Cheltuieli de înregistrare	\$114	\$67	\$126	\$73.8	\$223	\$132
Ponderea respondentilor care au facut plati neoficiale.	46.4%	12%	5.4%	27.4%	12%	26.4%
Plati neoficiale în mediu	\$126	\$76	\$68.3	\$43.3	\$107	\$119

II. CONSTRUCTII: REGLEMENTARI PENTRU A FI UTILIZATE DE EI ÎNSISI

2.1. Mediul regulator

Unitatile economice pot detine spatii pentru oficii, productie sau prestarea serviciilor de: (a) închiriere a spatiilor, (b) achizitionare a spatiilor, sau (c) constructie a noilor cladiri.

Codul Muncii si Codul Funciar al Republicii Moldova, precum si o multime de alte acte legislative reglementeaza subiectele de mai sus.

O modalitate de obtinere a spatiilor pentru oficii, relativ rapida si usoara, este de a închiria spatii în scopul de ne-rezidenta. În acelasi timp, aceasta optiune presupune unele dificultati, care reglementeaza activitatea întreprinderilor private si încheierea contractelor de arenda:

- ?? Este interzis unitatilor legale sa fie rezidente în blocurile locative.
- ?? Plata pentru arenda, relativ înalta, pentru edificiile aflate în proprietatea statului care constituie o parte considerabila a spatiilor disponibile pentru închiriere.
- ?? Înregistrarea obligatorie a contractelor de arenda ce depasesc durata de un an.
- ?? Introducerea procedurii obligatorie pentru calcularea platii pentru arenda care complica încheierea contractelor de arenda si exploatarea spatiilor.

Constructia cladirilor si spatiilor este reglementata de dreptul funciar si civil. Procedura stabilita de împartire a loturilor de pamânt pentru constructii si încheierea contractelor de antrepriza sânt complicate si necesita timp. Suplimentar, lucrarile de constructii necesita autorizarea acestora de catre organele administrativ teritoriale.

- ?? Trebuie de mentionat ca în perioada privatizarii întreprinderilor, au fost privatizate si teritoriile adiacente constructiilor contra bani. Initial, întreprinderile au achitat o parte din plati, platile restante urmeaza a fi facute timp de zece ani.

2.1. Informatii generale referitor la tipul de spatii

Diversitatea tipurilor de spatii aplicate în Republica Moldova sânt prezentate în Tab. 20.

Tabelul 20. Tipurile de spatii utilizate de catre unitatile economice din Moldova dupa forma de proprietate

	% care utilizeaza acest tip de spatiu	Din care, în proprietate privata	Din care, arenda sau în folosire de la stat	Din care, alte forme de chirie
Oficii	89.8%	65.4%	6.4%	28.1%
Spatii pentru comercializarea cu amanuntul a produselor alimentare	18.0%	70.6%	10.1%	19.3%
Spatii pentru comercializarea cu amanuntul a altor produse	18.6%	66.4%	8.8%	24.8%
Spatii pentru prestarea serviciilor	21.5%	62.3%	11.5%	26.2%
Spatii pentru servicii publice	14.7%	86.5%	4.5%	9.0%
Spatii pentru productie	61.6%	77.5%	5.9%	16.6%
Spatii pentru depozitare	72.1%	74.6%	5.5%	19.9%
Spatii pentru alte scopuri	22.6%	77.4%	2.9%	19.7%

Datele din tabelul de mai sus demonstreaza ca de la 65% la 86% din spatii sînt în proprietatea companiilor care le utilizeaza, 3-11% sînt arendate de catre întreprinderile de la stat.

Pîna la exploatarea edificiilor, 18.8% din întreprinderi fac lucrari de constructie, 39.3% - lucrari de renovare sau reparatie, 9.2% re-profilare si 32.6% nu au facut lucrarile sus mentionate.

2.2. Autorizatiile pentru începerea constructiilor si inspectiile constructiilor în lucru.

În mediu, unitatile economice participante la sondaj au alocat pentru obtinerea autorizatiilor de începere a constructiei **88.8 zile** si **563 dolari SUA**.

Companiile amplasate în judetele Chisinau, Balti si Cahul au alocat cel mai mult timp pentru obtinerea acestor autorizatii (Chisinau - aproximativ 143 zile, Cahul - 84 zile si judetul Balti - 70 zile). În alte judete s-au alocat în mediu de la 30 la 57 zile.

Cheltuielile totale aferente obtinerii autorizatiei de constructie sînt estimate în baza platilor facute de agentii economici intervievati (vezi Tab.21).

Tabelul 21. Cheltuielile suportate de catre unitatile economice chestionate aferente obtinerii autorizatiilor de constructie.

Categoria de plata	Au raportat plata, %	Plati medii, \$
Taxe oficiale	69%	423
Plati pentru evaluare si analiza	49.6%	81
Plati pentru servicii notariale	39.8%	12.7
Plati pentru servicii juridice si intermediari	10.6%	35.7
“Contributii voluntare”	11.5%	15.3
Plati neoficiale	50.4%	178.4

Aproximativ 15% din agentii economici interviuati au raportat ca au fost inspectate lucrarile de constructie de catre organele de control, rezultate cu costuri directe de 89 dolari SUA.

2.3. Autorizatiile de dare în exploatare a constructiilor noi.

În mediu, unitatile economice chestionate au abcat **57,9 zile** si **220,8 dolari SUA** pentru a obtine toate autorizatiile necesare, inclusiv si aprobarea planul si a altor documente necesare pentru darea în exploatare a constructiilor noi.

Costul total pentru obtinerea autorizatiei de exploatare a constructiilor este estimat în baza platilor facute de catre unitatile economice chestionate (vezi Tab. 22).

Tabelul 22. Costurile rezultate în urma obtinerii autorizatiei de exploatare a constructiilor noi la întreprinderile chestionate.

Categoria de plata	Au raportat plata, %	Platile medii, \$
Taxe oficiale	64%	98
Plati pentru evaluare si analiza	49%	44,2
Plati pentru servicii notariale	38%	8,2
Plati pentru servicii juridice si intermediari	10%	8,5
“Contributii voluntare”	5,5%	3,1
Plati neoficiale	55,3%	121,8

Trebuie de mentionat ca 55% din interviuati care au facut lucrari de constructie au fost nevoiti sa plateasca mite pentru a asigura obtinerea autorizatiei de exploatare.

În mediu, o întreprindere chestionata a alocat **141 zile** si **\$764** pentru obtinerea tuturor autorizatiilor necesare ca: autorizatia de la Directia Pompieri si Salvatori si Autorizatie sanitara de functionare de la Cerviciul Sanitar-Epidemiologic, precum si satisfacerea altor cerinte reglementate.

2.4. Autorizatia de reconstructie a spatiilor

Întreprinderile chestionate au alocat în mediu **32.5 zile** si **\$175** pentru a obtine autorizatia de reconstructie.

Tabelul 23. Cheltuieli rezultate la unitatile economice chestionate în urma obtinerii autorizatiei de reconstructie a spatiilor.

Categoria de plata	Au raportat plata, %	Platile medii, \$
Taxe oficiale	32%	273
Plati pentru evaluare si analiza	17.8%	82
Plati pentru servicii notariale	8.8%	5.4
Plati pentru servicii juridice si intermediari	5.8%	14
“Contributii voluntare”	1.8%	1.7
Plati neoficiale	16%	70.4

Dupa finisarea lucrarilor de reconstructie, întreprinderile sînt obligate sa obtina autorizatia de exploatare, la un cost de **\$463**.

Tabelul 24. Costurile rezultate în urma obtinerii autorizatiei de exploatare a spatiilor reconstruite la întreprinderile chestionate.

Categoria de plati	Au raportat plata, %	Platile medii, \$
Taxe oficiale	80.3%	206
Plati pentru evaluare si analiza	28.4%	21.6
Plati pentru servicii notariale	10.4%	3.9
Plati pentru servicii juridice si intermediari	4.5%	5.8
“Contributii voluntare”	5.9%	3.5
Plati neoficiale	28.4%	274

Costul mediu total pentru obtinerea autorizatiei de exploatare a spatiilor reconstruite este de **\$313**.

2.5. Autorizatiile de re-profilare a constructiilor.

Unitatile economice chestionate au alocat în mediu **47 zile** si costuri rezultate de **\$298** pentru a asigura obtinerea autorizatiei de re-profilare a constructiilor.

Tabelul 25. Costuri rezultate în urma obtinerii autorizatiei de re-profilare a constructiilor la unitatile economice chestionate.

Categoria de plata	Au raportat plata, %	Platile medii, \$
Taxe oficiale	75%	142
Plati pentru evaluare si analiza	46.8%	33
Plati pentru servicii notariale	37%	8
Plati pentru servicii juridice si intermediari	12%	9
“Contributii voluntare”	9%	5
Plati neoficiale	46.8%	110

Ponderea agentilor economici care au recurs la plati neoficiale pentru autorizarea lucrarilor de re-profilare a constructiilor este mare, aproximativ jumatate din întreprinderile chestionate.

Dupa finisarea lucrarilor de re-profilare, unitatile economice sînt obligate sa obtina autorizatia de exploatare, la un cost de **\$360**.

Tabelul 26. Costuri rezultate în urma obtinerii autorizatiei de exploatare a constructiilor re-profilate la întreprinderile chestionate.

Categoria de plati	Au raportat plata, %	Platile medii, \$
Taxe oficiale	59%	135
Plati pentru evaluare si analiza	29%	13
Plati pentru servicii notariale	15%	3.2
Plati pentru servicii juridice si intermediari	17	42
“Contributii voluntare”	3%	6
Plati neoficiale	32.3%	161

Cu toate ca autorizatia de exploatare a spatiilor reconstruite este mai ieftina decât pentru constructiile noi, ponderea întreprinderilor care au facut plati neoficiale este mare, de aproximativ o treime din intervievatii.

Costul mediu total pentru obtinerea tuturor autorizatiilor necesare este de **557 dolari SUA**.

2.6. Autorizatia de exploatare pentru spatiile care nu au fost renovate sau reprofile

Mai mult de o doime (51.4%) din agentii economici care nu au facut lucrari de constructie, reconstructie si reprofilare au fost obligati sa obtine autorizatii de exploatare. În mediu, ei au alocat **13 zile** si **72 dolari SUA** pentru a asigura obtinerea acestor autorizatii.

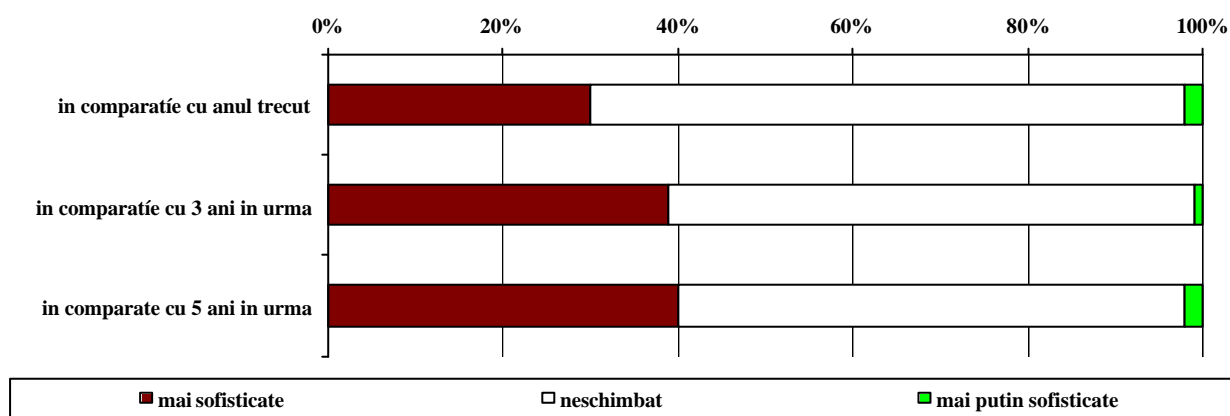
Tabelul 27. Costuri rezultate în urma obtinerii autorizatiei de exploatare a constructiilor care nu au fost supuse modificarilor.

Categoria de plata	Au raportat plata, %	Platile medii, \$
Taxe oficiale	23.4%	24.6
Plati pentru evaluare si analiza	14%	70
Plati pentru servicii notariale	10%	1.2
Plati pentru servicii juridice si intermediari	6.4%	15
“Contributii voluntare”	2.7%	1.6
Plati neoficiale	2.4%	27

2.7. Perceperea mediului regulator cu privire la exploatarea constructiilor.

Agentii economici intervievatii au fost rugati sa dea o apreciere asupra schimbarilor care s-au produs, daca s-au produs, în procedurile ce reglementeaza exploatarea constructiilor. Raspunsurile sînt prezentate în Graf.14 si Tab.28.

Graficul 14. Aprecierea schimbarilor produse în procedurile care reglementeaza exploatarea constructiilor, de catre intervievati

Tabelul 28. Aprecierea schimbarilor produse în procedurile care reglementeaza exploatarea constructiilor de catre intervievati

	Mai sofisticate	neschimbat	Mai putin sofisticate
1 an în urma	40.4%	51.8%	7.8%
2 ani în urma	41.5%	54.6%	3.9%
5 ani în urma	43%	51.6%	5.4%

Se observa diferente si la nivel de judete. Trebuie de mentionat, ca situatia în municipiul Chisinau este cea mai aproape de medie, de la 44% la 54% din întreprinderile chestionate considera ca nu s-au produs schimbari în ultimii cinci ani. Situatie stabila este în regiunea Balti, de la 68% la 72% din întreprinderi din regiune considera ca situatia nu s-a schimbat în ultimii cinci ani. În judetele Lapusna si Orhei, 90% din intervievati au relatat ca s-au produs schimbari, procedurile au devenit mai sofisticate.

2.8. Analiza pe scurt

Studiul relateaza ca procedura de obtinere a autorizatiilor pentru constructii este cea mai costisitoare si anevoioasa din punct de vedere a timpului (Vezi Tab. 29). Aceasta explica ponderea mica (18.8%) a unitatilor economice care se implica în lucrari de constructie. În marea majoritate aceasta se datoreaza resurselor mari necesare pentru constructii si a procedurilor birocratice considerate mlastini.

Tabelul 29. Durata si costurile medii aferente procedurilor birocratice legate de constructii, reconstructii si exploatarea spatiilor.

	Durata, zile	Costuri, in dolari SUA
Constructia	141	764
Renovarea si reconstructia	32	313
Reprofilare	47	557
Constructii care nu au fost modificate	13	72

Surprinzator, chiar si unitatile economice care nu au facut modificari a spatiilor au fost nevoiti sa obtina autorizatii de exploatare.

Platile neoficiale pentru obtinerea autorizatiilor de constructie si reconstructie sînt echivalente sau uneori chiar depasesc platile oficile (Vezi sectiunea 2.2, 2.3, 2.5).

Se poate face concluzia, ca mediul de reglementare a exploatarii cladirilor s-a înrautatit în ultimii cinci ani. Companiile din Moldova continua sa ramîna dependente de stat, prin aceste reglementari, asa cum ponderea cladirilor în proprietatea statului este mare. Mai mult ca atît, unitatile economice urmeaza sa treaca printr-o multime de proceduri care antreneaza mult timp si bani, pîna la exploatarea propriu zisa a cladirilor. Aceste proceduri sînt tot atît de costisitoare ca si cele legate de înregistrarea legala a unitatilor economice. În consecinta, conditiile de exploatare a spatiilor pot fi de asemenea considerate o bariera substantiala pentru lansarea businessului privat.

III. LICENȚIEREA

Principiile de baza privind procedurile de eliberare a licentelor sînt stipulate de Legea Nr. 451-XV din 30 iulie, 2001 "Privind licențierea unor genuri de activitate" și în Ordinul Nr. 9/05-g "Privind aprobarea condițiilor de licențiere a unor genuri de activitate" (Anexa 1 "Condițiile de licențiere a unor genuri de activitate și documentele adiționale anexate la cererea de acordare a licenței") aprobat de către Ministerul Economiei și Camera de Licențiere la data de 25 februarie, 2002. Trebuie de menționat că în prezent sînt supuse licențierii de către Camera de Licențiere 42 tipuri de activități economice. La începutul anului 2002, Camera de Licențiere a substituit 23 de ministere, departamente și agenții de stat. Funcțiile de reglementare în domeniul licențierii, executate anterior de către ministere, departamente și agenții de stat, au fost transmise prin Ordinul menționat Camerei de Licențiere.

Antreprenorul care dorește să înceapă o activitate supusă licențierii este obligat să înainteze Camerei de Licențiere o cerere la care se anexează un șir de documente cerute (de la 4 la 21 documente, în dependență de genul de activitate). Taxa pentru licență este stipulată de Legea Nr. 451-XV și anual de Legea Bugetului. În prezent sînt **6 niveluri** de taxe pentru licențiere:

- 135 dolari SUA pentru activitatea de baza,
- 230 dolari SUA și 6700 dolari SUA pentru jocuri de noroc,
- 7% pentru comercializarea biletelor de loterie.
- 667 dolari SUA pentru activitatea de comercializare cu amanunțul a băuturilor alcoolice în regiunile rurale și gazului lichifiat,
- 1350 dolari SUA pentru activitatea de producere, import și comercializare cu amanunțul a băuturilor alcoolice și produselor petroliere,
- 6700 USD pentru importul de produse petroliere și comercializarea cu ridicata a gazului natural lichifiat.

Au fost majorate taxele pentru licențiere, taxele cu niveluri mai mici au crescut peste două ori în comparație cu taxele aplicate pînă în a. 2001.

3.1. Numarul de licențe

Pentru desfășurarea activității economice, în medie, o unitate economică în Republica Moldova posedă 3 licențe. Numai 18% din unitățile economice chestionate nu desfășoară activități supuse licențierii. Cu cît unitatea economică este mai mare cu atît mai multe licențe urmează să obțină (vezi Tab. 30).

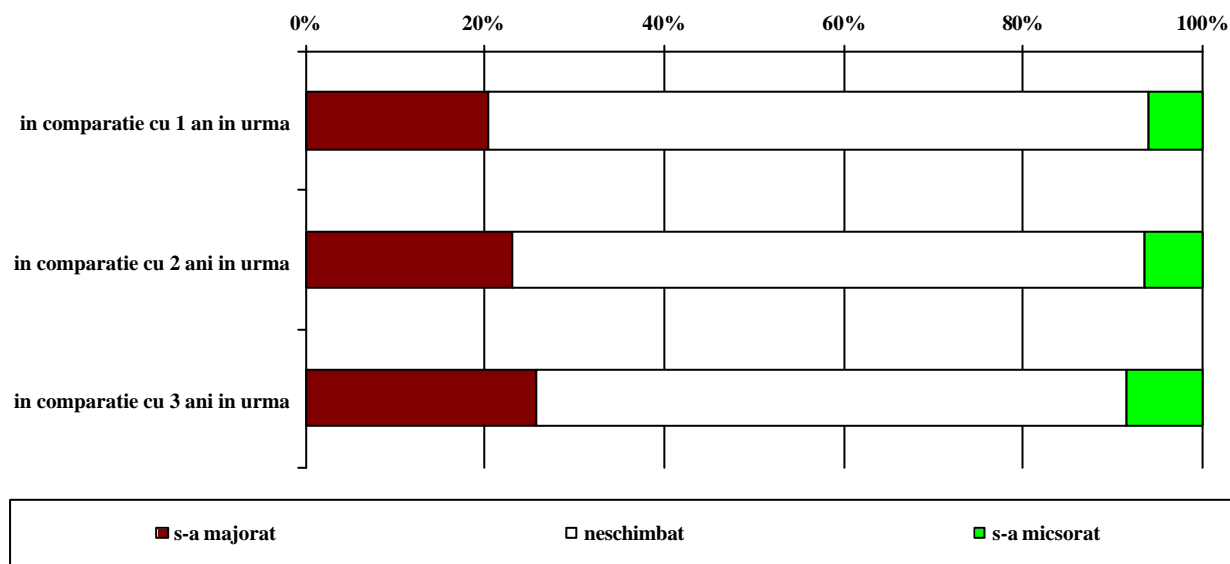
Tabelul 30. Numarul mediu de licente detinute de întreprinderi în dependenta de marimea unitatii economice.

Numarul de angajati	În mediu, numarul de licente detinute
1-10	2.2
11-50	2.3
51-100	3.4
101-500	3.8
> 500	4.5
Media	3

Cel mai mare numar de licente detinute (20) de o companie, s-a înregistrat în municipiul Chisinau. Doua companii rezidente, una în judetul Edinet si cealalta în municipiul Chisinau, detin a câte 15 licente fiecare.

Trebuie de mentionat faptul ca în timp, companiile sînt obligate sa obtina tot mai multe si mai multe licente. Numai de la 6% la 8% din interviuati sustin ca numarul de licente necesare a scaz recent. Schimbarile pe parcursul ultimilor cinci ani în numarul de licente detinute de catre unitatile economice sînt prezentate în Graf. 15 si Tab. 31.

Graficul 15. Shimbarile în numarul de licente detinute de catre unitatile economice necesare pentru desfasurarea acivitatilor economice.

Tabelul 31. Shimbarile în numărul de licențe deținute de către unitățile economice necesare pentru desfășurarea activităților economice

	s-a majorat	neschimbat	s-a micșorat
1 an în urmă	20.3%	73.6%	6.1%
2 ani în urmă	23.1%	70.3%	6.6%
5 ani în urmă	25.6%	65.9%	8.4%

În mediu, durata de valabilitate a unei licențe este de 2.6 ani. 46.6% din intervievați au relatat că durata de valabilitate a licențelor deținute de ei este de 5 ani. O companie (de distribuție a energiei) din județul Chișinău a menționat că termenul de valabilitate pentru o licență deținută de întreprindere este de **25** ani.

3.2. Costurile de licențiere

În mediu, au fost alocate 28.6 zile și 522 dolari SUA pentru a obține o licență. Structura costurilor de licențiere după tipurile de plăți sunt prezentate în tabelul de mai jos.

Tabelul 32. Costurile medii rezultate în urma obținerii unei licențe.

	% întreprinderilor care au raportat plata	Plățile medii, \$
Plăți oficiale	96.8%	376
Taxele pentru serviciile de expertiză	44.5%	58
Taxe notariale	38%	9.6
Plăți pentru servicii juridice și intermediari	6%	4.8
“Contribuții voluntare”	6.2%	3.7
Plăți neoficiale	37.6%	62.4
Cheltuieli de deplasare	58.8%	15.6

În municipiul Chișinău, județele Tighina, Balti și Ungheni cheltuielile aferente obținerii unei licențe s-au demonstrat a fi relativ rezonabile, companiile plătesc pentru o licență de la 167 până la 273 dolari SUA. Din punct de vedere a timpului aferent obținerii unei licențe, cele mai eficiente proceduri s-au dovedit a fi în județele Tighina și Chișinău (cu o medie de 7.5 zile). Cele mai costisitoare proceduri de licențiere (1074 dolari SUA) sunt în județul Soroca și cele mai îndelungate proceduri - în județul Edineț (29 zile) (vezi Tab. 33).

Tabelul 33. Cheltuielile medii si timpul aferent pentru obtinerea unei licente, pe judete

	Timpul, zile	Cheltuieli aferente pentru obtinerea unei licente
Judetul Balti	21.6	228
Judetul Cahul	27.9	617
Chisinau	23.5	314
Judetul Edinet	29	471
Judetul Chisinau	13.3	599
Judetul Lapusna	23.5	812
Judetul Orhei	21.7	672
Judetul Soroca	16.5	1074
Judetul Tigina	7.5	167
Judetul Ungeni	5.7	273
Gagauz-Yeri	22.7	604

În tab. 34 si 35 sînt prezentate cheltuielile aferente licentierii dupa forma juridica si marimea întreprinderilor.

Tabelul 34. Cheltuielile si timpul mediu aferente procedurii de licentiere dupa forma organizatorico-juridica

Forma organizatorico-juridica	Timp, zile	Cheltuieli, dolari SUA
Intreprindere individuala	22.9	111
Societate în nume colectiv	0	0
Societate cu raspundere limitata	24.5	281
Societate pe actiuni de timp închis	20.1	464
Societate pe actiuni de timp deschis	21.7	650
Intreprindere de stat si municipala	30.5	534
Cooperative de productie	18.7	631
Altele	14.7	61

Datele din tabelul de mai sus, demonstreaza ca „alte forme organizatorico-juridice” a unitatilor economice si întreprinderile individuale suporta cele mai reduse cheltuieli aferente licentierii. Timpul alocat pentru licentierea întreprinderilor de stat si municipale a fost cel mai îndelungat. Licentierea s-a dovedit a fi cea mai costisitoare pentru societatile pe actiuni de tip deschis.

Tabelul 35. Cheltuielile si timpul mediu aferente procedurii de licentiere dupa marimea unitatilor economice (numarul de angajati)

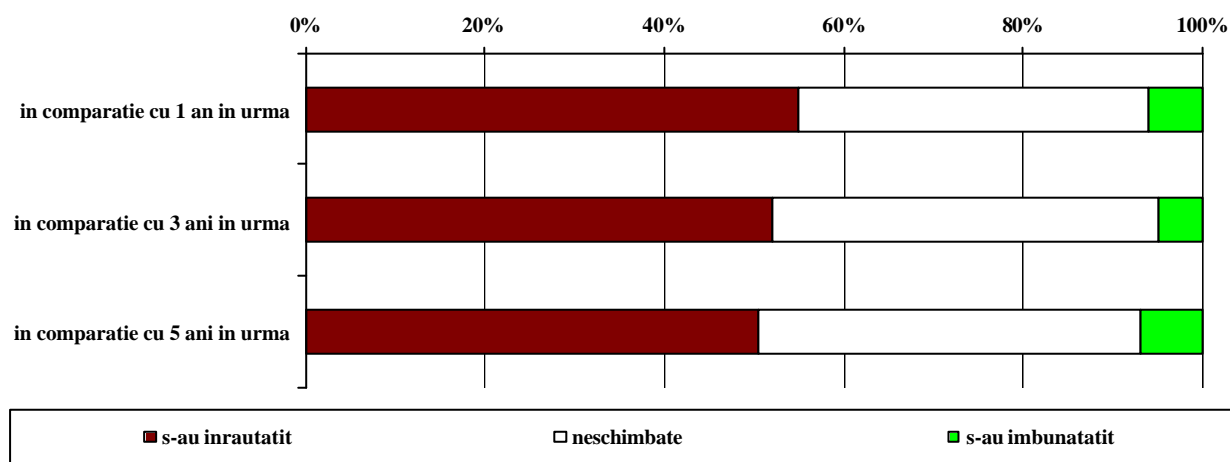
Numarul de angajati	Timp, zile	Cheltuieli, dolari SUA
1 – 10	13	103
11 – 50	26	346
51 – 100	22	604
101 – 500	20	764
> 500	30	735

Tabelul de mai sus arata o legatura directa între cheltuielile de bani si timp aferente procedurii de licentiere si marimea unitatii economice. Cu cât este mai mare unitatea economica, cu atât durata de licentiere este mai mare si cu atat mai multi bani sînt cheltuiti.

3.3. Perceptia situatiei în domeniul licentierei pe parcursul a ultimilor cinci ani.

Schimarile în conditiile de licentiere, în aprecierea unitatilor economice participante la sondaj sînt prezentate în Graf. 16 si Tab. 36.

Graficul 16. Schimbarile în conditiile de licentiere pe parcursul a ultimilor cinci ani

Tabelul 36. Schimbarile în conditiile de licentiere pe parcursul ultimilor cinci ani

	s-au înrautatit	neschimbate	s-au îmbunatatit
1 an in urma	55.4%	38.8%	5.9%
3 ani in urma	51.7%	43.8%	5.3%
5 ani in urma	50.8%	42.6%	6.6%

Tabelul de mai sus clar demonstreaza ca conditiile de licentiere au devenit mai dificile. Situatia pe regiuni este surprinzator diferita. Procedurile de licentiere au ramas practic neschimbate în municipiul Chisinau, judetele Tighina si Cahul, în judetul Orhei însa 94% de intervievatii au declarat ca conditiile s-au înrautatit. Situatia pe judete este prezentata în tabelul de mai jos.

Tabelul 37. Raspunsurile la întrebarea: “Cum s-au schimbat procedurile si conditiile de licentiere comparativ cu situatia în trecut?” pe judete

	În comparatie cu:	s-au inrautatit, %	Neschimbate, %	s-au imbunatatit, %
Judetul Balti	1 an în urma	51.7	43.3	5
	3 ani în urma	21.4	78.6	-
	5 ani în urma	17.5	75.4	7
Judetul Cahul	1 an în urma	42.9	42.9	14.3
	3 ani în urma	46.2	42.3	11.5
	5 ani în urma	44.2	42.3	13.5
Chisinau	1 an în urma	48.3	46.5	5.2
	3 ani în urma	44.8	48.3	6.9
	5 ani în urma	45.4	47.5	7.1
Judetul Edinet	1 an în urma	48	44	8
	3 ani în urma	31.8	68.2	-
	5 ani în urma	22.2	72.2	5.6
Judetul Chisinau	1 an în urma	63	25.9	11.1
	3 ani în urma	76.9	15.4	7.7
	5 ani în urma	87	8.7	4.3
Judetul Lapusna	1 an în urma	82.1	14.3	3.6
	3 ani în urma	84.6	11.5	3.8
	5 ani în urma	80	16	4
Judetul Orhei	1 an în urma	90.9	9.1	-
	3 ani în urma	94.1	2.9	2.9
	5 ani în urma	93.9	6.1	-
Judetul Soroca	1 an în urma	58.3	41.7	-
	3 ani în urma	60	40	-
	5 ani în urma	50	50	-
Judetul Tighina	1 an în urma	-	100	-
	3 ani în urma	-	100	-
	5 ani în urma	-	100	-
Judetul Ungheni	1 an în urma	67	33	-
	3 ani în urma	67	33	-
	5 ani în urma	67	-	33
Gagauz-Yeri	1 an în urma	89.5	10.5	-
	3 ani în urma	94.7	5.3	-
	5 ani în urma	94.4	5.6	-

3.4. Analiza pe scurt

Rezultatele sondajului demonstreaza ca procedurile de licentiere pentru unitatile economice în Republica Moldova sînt extrem de anevoioase. În mediu, durata de obtinere a trei licente pentru o întreprindere este de trei luni si cheltuieli de \$1566. Unicul aspect pozitiv este perioada de valabilitate a licentelor, care în mediu este de 2.6 ani si respectiv unitatile economice nu sînt supuse acestei proceduri prea des.

Unitatile economice supuse procedurilor de licentiere în Republica Moldova, în comparatie cu alte Republici ex-sovietice, sînt evident în dezavantaj (vezi Tab.38). Costul unei licente în Moldova este substantial mai mare (de trei ori) comparativ cu tarile vecine.

Tabelul 38. Comparatia regimurilor de licentiere în Georgia, Ucraina, Belarusi, Bulgaria si Moldova

	Georgia, 2001	Ucraina, 1999	Belarusi, 2001	Bulgaria, 2002	Moldova, 2002
Numarul mediu de licente detinute de o unitate economica	0.9	1.6	5.5	5.5	3.0
Timpul aferent obtinerii unei licente	12 zile	21.4 zile	30 zile	21.7 zile	28.6 zile
Cheltuieli medii	\$167	\$162	\$120	\$262.7	\$522
% platilor neoficiale	19%	19%	18.9%	9.7%	37.6%
Suma platilor neoficiale.	\$157	\$140	\$66.7	\$189.2	\$62.4

IV. ECHIPAMENT

Achizitionarea echipamentului este reglementat de catre Dreptul Civil, inclusiv prevederile Codului Civil referitoare la contractele de cumparare/vânzare, tranzactiile cu proprietatea, precum si alte acte legislative referitoare la arenda, livrarea bunurilor, si formarea preturilor etc.

Compania care importa echipament este obligata sa se conformeze la o multime de acte legislative ce reglementeaza procedurile vamale, activitatea de import/export, licentierea, certificarea (pentru detalii vezi Sectiunea V).

4.1. Informatii Generale

Din 606 unitati economice participante la sodaj, 383 (63.3%) au achizitionat echipament în ultimii 3 ani. Dintre care, 269 (70%) detin certificat de conformitate a echipamentului la standardele Republicii Moldova. În majoritatea cazurilor (86%) aceste certificate însoteau echipamentul, celelalte 13% au fost nevoite sa certifice echipamentul desinestatator.

4.2. Costurile pentru obtinerea Certificatelor de Conformitate la Standardele Republicii Moldova.

În mediu, pentru echipamentul procurat, obtinerea Certificatului de Conformitate la Standardele Republicii Moldova a durat 14 zile si a costat, în mediu, 135 dolari SUA. În tab.39 este prezentata structura cheltuielilor pe tipuri de plati.

Tabelul 39. Cheltuielile relevante obtinerii Certificatelor de Conformitate, la întreprinderile chestionate

	% întreprinderilor care au raportat plata	Platile medii, \$
Plati oficiale	79.4%	75
Taxele pentru serviciile de expertiza	55.8%	39.8
Taxe notariale	13.5%	1.0
Plati pentru servicii juridice si intermediari	-	-
“Contributii voluntare”	8.1%	6.0
Plati neoficiale	28.3%	32.6

82 % din întreprinderile care au obtinut Certificate de Conformitate a echipamentului desinestatator au relatat ca echipamentul a fost însotit de certificatul emis în tara de origine. Tarile din care s-a importat echipament sînt: tarile vecine (Russia, Ukraina si Romania), tarile Europene (Republica Ceha, Polonia, Austria, Italia, Spania, Germania, etc), Tailanda si USA.

4.3. Alte autorizatii pentru echipament

Rezultatele chestionarii demonstreaza ca în total 9.7% din întreprinderi care au procurat echipament au fost nevoite suplimentar sa obtina autorizatii pentru care, în mediu, au fost cheltuite 17 zile si 162 dolari SUA. Tabelul de mai jos descrie structura platilor aferente obtinerii autorizatiilor.

Tabelul 40. Cheltuieli aferente obtinerii altor autorizatii pentru echipament (cu exceptia certificatelor de conformitate la Standardele Republicii Moldova)

	% întreprinderilor care au raportat plata	Platile medii, \$
Plati oficiale	60%	71
Taxele pentru serviciile de expertiza	45%	56
Taxe notariale	12.5%	1.2
Plati pentru servicii juridice si intermediari	-	-
“Contributii voluntare”	4%	6.2
Plati neoficiale	26.4%	62

Trebuie mentionat faptul ca platile neoficiale sînt aproximativ la acelasi nivel cu cele oficiale.

V. ACTIVITATILE DE IMPORT-EXPORT

Pentru a se implica în activități economice cu străinătatea, unitatea economică din Moldova este obligată să se înregistreze la Departamentul Vamal. Respectiv, atât unitățile economice cât și întreprinderile individuale au dreptul să încheie contracte de import/export începând cu prima zi după înregistrarea unității economice.

Necătând la aceasta, pentru a evita penalitățile grele instituite de legislația aplicată, unitățile economice sînt fortate să ducă evidența reglementărilor legislative, care sînt complicate și în permanență schimbate, cu privire la: proceduri și tranzacțiile cu străinătatea; reglementările cu privire la inspecția produselor pînă la import; proceduri vamale; certificarea la conformitate și igienica la produsele alimentare și medicamente.

Lista bunurilor care nu pot fi exportate și nici importate fără licența specială, sau necesită înregistrarea contractului sînt agregate în 24 de grupe (10 – export și 14 – import), care la rîndul său sînt împartite în subgrupe.

Ordonanța Guvernului Republicii Moldova Nr. 2 din 26 septembrie 2000 “cu privire la inspecția bunurilor înainte de expedierea la import” impune inspecția bunurilor înainte de import. În caz dacă suma importului este mai mare de \$3000 pe contract, bunurile urmează a fi supuse inspecției de către compania SGS pînă la importarea acestora. Taxa pentru inspecția înainte de import este de 0.8% din valoarea CIP, dar nu mai puțin de \$235 pentru fiecare transportare. În rezultatul inspecției înainte de expediție, au fost create noi bariere pentru import. În prezent, Guvernul examinează posibilitatea de suspendare a activității companiei SGS.

Bunurile exportate sînt însoțite de: certificatul de origine și de calitate, Carnet-TIR și documentele CMR (în cazul transportării încărcăturii cu autovehicole) emise de către Camera de Comerț și Industrie a Moldovei.

Legea Republicii Moldova Nr. 1466-XIII din 29 ianuarie, 1998 “Cu privire la reglementarea repatrierii de mijloace bănești, marfuri și servicii provenite din tranzacțiile economice externe” reglementează termenii limita de transferare a platilor pentru afacerile de export. Plata pentru exportul bunurilor urmează a fi făcută timp de 180 zile de la data livrării bunurilor, 90 zile de la data plății pentru bunuri, 60 zile de la finisarea ciclului tehnologic, și cel puțin o dată pe an pentru bunurile livrate conform contractelor de leasing.

Eșecul companiei de a se conforma la prevederile sus menționate este sancționat sever, uneori pedeapsa este exagerată comparativ cu încălcarea comisă. În multe cazuri suma penalităților este echivalentă cu valoarea marfurilor importate sau venitul de la operațiunea de export.

Importatorii și exportatorii sînt supuși controlului formării prețurilor. Departamentul vamal aplică prețuri orientative la importul și exportul de bunuri. Importatorii și exportatorii sînt impuși să modifice declarațiile vamale în cazul în care ei nu pot argumenta/dovedi viabilitatea prețurilor contractuale. Pentru exportatori, periodic sînt publicate prețurile orientative care sînt în vigoare pe piața internațională.

Întreprinderile, de asemenea, trebuie să se conformeze reglementărilor cu privire la certificatele de conformitate, certificatele de igienă pentru produsele alimentare și medicamente, aplicate bunurilor incluse în lista specială.

Sistemul de Certificare în Republica Moldova are următoarele neajunsuri:

- ?? Certificarea obligatorie pentru unele produse se efectueaza pe loturi de bunuri importate;
- ?? Suprapunerea activitatilor autoritatilor în domeniul certificarii si igienei, care duce la aplicarea pentru autorizatii la ambele autoritati de catre unitatile economice;
- ?? Atît producatorii, cît si distribuitorii sînt obligati sa certifice bunurile.
- ?? Insuficienta standardelor pentru anumite bunuri care sînt subiect al certificarii.
- ?? Proceduri complicate de recunoastere a certificatelor emise în alte tari, sau nepriceperea de a recunoaste certificatele din strainatate, inclusiv si cele emise în tarile în curs de dezvoltare care nu au acorduri cu Republica Moldova.

5.1. Tranzactii de import

Aproximativ 47.4% din interviuati în ultimii trei ani au fost implicati în tranzactii de import. 70% dintre acestea au fost obligati sa obtina certificate de conformitate a importurilor cu standardele Republicii Moldova.

5.1.1. Costurile aferente certificarii importurilor

În mediu, pentru certificarea importurilor, întreprinderile chestionate au cheltuit 14.7 zile si 208 dolari SUA.

Tabelul 41. Costurile medii rezultate la întreprinderile chestionate pentru obtinerea certificatelor de conformitate a importurilor cu standardele Republicii Moldova.

	Au raportat plata, %	Platile medii, \$
Taxe oficiale	87%	127
Plati pentru evaluare si analiza	51%	47
Plati pentru servicii notariale	24%	12
Plati pentru servicii juridice si intermediari	11%	234
“Contributii voluntare”	3%	16
Plati neoficiale	38%	117

Majoritatea importatorilor interviuati (94%) detin certificate de conformitate a bunurilor importate conform standardelor din tara de origine.

5.1.2. Costurile rezultate pentru obtinerea autorizatiilor de import

În mediu, unitatile economice participante la sondaj au cheltuit 5.8 zile si 381 dolari SUA pentru a obtine autorizatia de import.

Tabelul. 42. Timpul si resursele alocate pentru obtinerea autorizatiilor de import

	Numarul de zile		Plati oficiale		Alte plati	
	Media din întrepr. care necesitau autorizatii	Media din intrepr. care au raportat alocarea de timp	Media din întrepr. care necesitau autorizatii	Media intrepr. care au raportat plata	au raportat plata, %	Plati medii, \$
Înregistrarea contractului	3.4	6.8	187.6	102.9	6	39.0
Autorizatii si licente eliberate de catre autoritatile executive	9.7	23.3	295.7	829.5	11	176.1
Alte documente	4.1	14.0	28.4	94.8	23	148.8
Media	5.8	14.3	173.6	446.3	13	121.3

5.1.3. Cheltuieli vamale

Agentii economici intervievati au fost rugati sa aprecieze costul si timpul alocat pentru a se conforma procedurilor vamale. În mediu, au fost alocate 4.3 zile pentru a se conforma cerintelor vamale. Costurile rezultate la întreprinderile chestionate au fost 308.5 dolari SUA, inclusiv: amenzi, toate tipurile de onorarii si timpul utilizat.

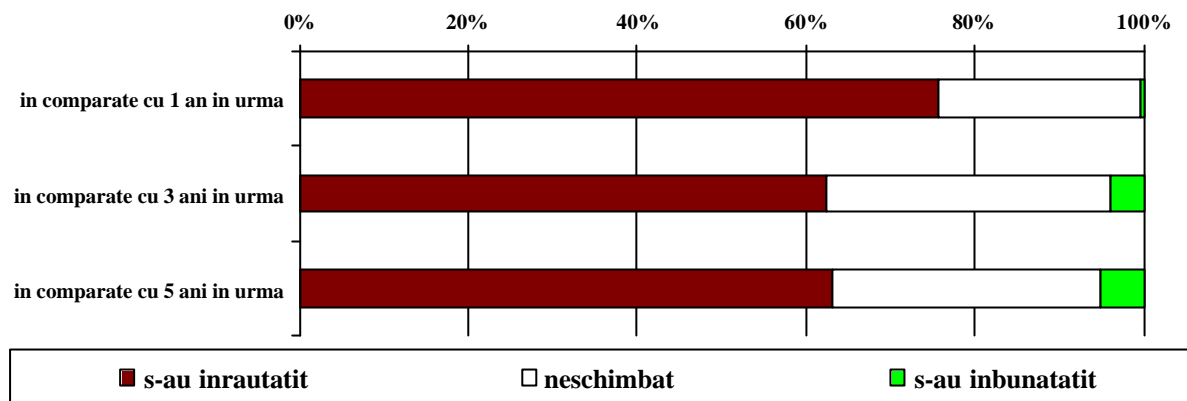
Tabelul 43. Costurile aproximative si timpul alocat pentru a se conforma cu procedurile vamale pentru o tranzactie.

	% raportat	Valoarea
Zile	98	4.3
Penalitati (inclusiv confiscari)	13	127.6
Alte plati (neoficiale)	58	128.9
Timp alocat	46	284.1

5.1.4. Mediul regulator pentru tranzactiile de import.

Un numar considerabil de intervievati au declarat ca în ultimii cinci ani conditiile s-au deteriorat. (vezi Graf. 18 si Tab. 44)

Graficul 18. Procedurile si conditiile aferente tranzactiilor de import în comparatie cu perioada precedenta.

Tabelul 44. Procedurile si conditiile aferente tranzactiilor de import în comparatie cu perioada precedenta.

Comparativ cu situatia	s-au înrautatit	neschimbat	s-au îmbunatatit
1 an în urma	75.7%	23.9%	0.4%
3 ani în urma	62.3%	33.8%	3.9%
5 ani în urma	63.0%	31.9%	5.1%

Importatorii au cele mai mari dificultati în realizarea procedurilor vamale. Incertitudinea generala, de asemenea, este actuala si pentru companiile de import/export. (vezi Tab. 45)

Tabelul 45. Care sînt dificultatile majore aferente tranzactiilor de import? (raspunsurile sînt apreciate de la 1 la 5 puncte, unde 1 – probleme nu sînt si 5 – exista probleme majore)

Interzicerea importurilor la unele bunuri	1.51
Probleme aferente obtinerii licentelor si autorizatiilor	2.51
Probleme aferente certificarii	2.89
Probleme aferente procedurilor de devamare	3.73
Insuficienta încrederii de afaceri	4.04

5.2. Exporturi

În ultimii trei ani, aproximativ 28.4% din companii au exportat, cu o medie de 38.5 tranzactii pe an.

5.2.1. Costurile aferente autorizatiilor prealabile pentru export.

În mediu, întreprinderile chestionate au alocat 7.0 zile si 310.5 dolari SUA pentru obtinerea autorizatiilor de export.

Tabelul 46. Costurile aproximative si timpul alocat pentru obtinerea autorizatiilor de export.

	Numarul de zile	Plati oficiale		Alte plati		Plati medii
		Au raportat plata, %	Plati medii, \$	Au raportat plata, %	Plati medii, \$	
Înregistrarea contractului	2.7	18.2	41.5	5.9	43.8	58.1
Autorizatii si licente eliberate de catre autoritatile executive	15.9	23.5	646.4	6.5	84.9	635.3
Alte documente	4.4	36.4	173.0	16.0	154.7	203.7
Media	7.0		288.2		114.3	310.5

5.2.2. Costuri vamale

Costurile rezultate (pentru cei care au facut plati) la întreprinderile chestionate au fost 340.5 dolari SUA, inclusiv: amenzi, toate tipurile de onorari si timpul alocat.

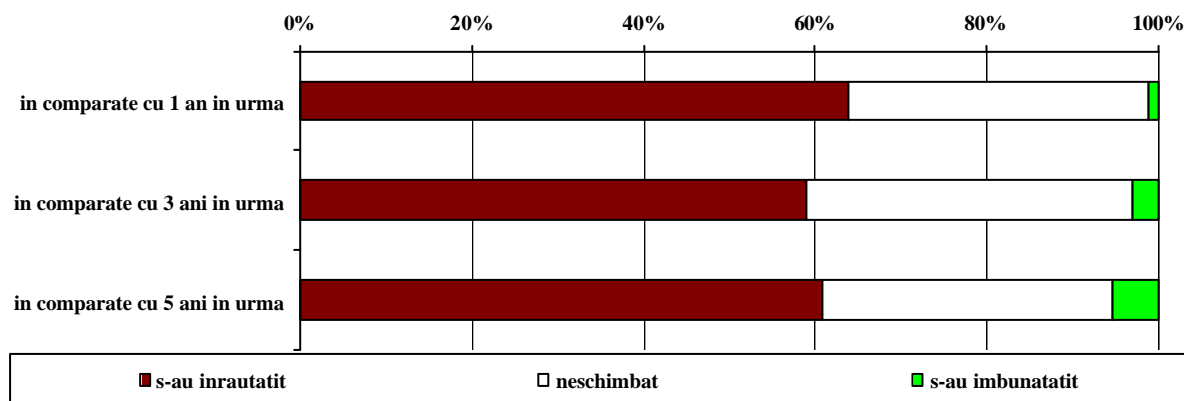
Tabelul 47. Costurile aproximative si timpul alocat pentru a se conforma cu procedurile vamale pentru o tranzactie.

	% raportat	Valoarea
Zile	95	4.06
Plati oficiale (cu exceptia taxelor vamale)	76	71.8
Penalitati (inclusiv confiscari)	3	93.5
Alte plati (neoficiale)	21	62.5
Timp alocat	6	102.8

5.2.3. Mediul regulator pentru exporturi.

Un numar considerabil de întreprinderi chestionate au declarat ca în ultimii cinci ani conditiile au devenit mai putin favorabile din punct de vedere al afacerilor. (vezi Graf. 20 si Tab. 48)

Graficul 20. Procedurile si conditiile aferente tranzactiilor de export în comparatie cu perioada precedenta.

Tabelul 49. Procedurile si conditiile aferente tranzactiilor de export în comparatie cu perioada precedenta.

Comparativ cu situatia	s-au înrautatit	neschimbat	s-au îmbunatatit
1 an în urma	63.9%	34.9%	1.2%
3 ani în urma	59.0%	37.9%	3.1%
5 ani în urma	60.9%	33.8%	5.3%

Certificarea, procedurile vamale si insuficienta încrederii de afaceri sînt primele pe lista problemelor asociate cu activitatile de export (vezi Tab. 50).

Tabelul 50. Care sînt dificultatile majore aferente tranzactiilor de export? (raspunsurile sînt apreciate de la 1 la 5 puncte, unde 1 – probleme nu sînt si 5 – exista probleme foarte serioase)

Interzicerea exporturilor la unele bunuri	1.55
Probleme aferente obtinerii licentelor si autorizatiilor	2.67
Probleme aferente certificarii	3.03
Probleme aferente aplicarii preturilor fixe de stat.	1.68
Probleme aferente procedurilor de devamare	3.50
Taxe înalte la export	2.85
Insuficienta încrederii de afaceri	3.73

Tabelul 51. Procedurile si reglementarile de export si import comparative cu alte tari.

	Moldova	Bulgaria	Belarusi-Russia	Belarusi-altele	Ukraina	Georgia
Bunuri importate	47.4%	40.5%	28.2%	8.5%	14.5%	18%
Timpul aferent procedurilor de devamare	4.3 zile	1.2 zile	3.2 zile	4 zile	2.6 zile	1 zi
Bunuri exportate	28.4%	44.4%	22%	5.6%	8.8%	8.3%
Timpul aferent procedurilor de devamare	4.4 zile	1.1 zile	4 zile	2 zile	2.6 zile	2 zile

VI. REGLEMENTAREA BUNURILOR SI SERVICIILOR

Certificarea

Legea Nr. 590-XIII din 22 septembrie, 1995 “Cu privire la standardizare” (modificata prin Legea Nr. 919-XIV din 12 aprilie, 2000), Legea Nr. 652-XIV din octombrie 1999 “Cu privire la certificare”, Legea Nr. 866-XIV din martie 2000 “Cu privire la barierele tehnice în comerț” stipuleaza ca certificarea si standardizarea sînt obligatorii în cazurile prevazute de legislatia aplicata. Ca rezultat, lista bunurilor si serviciilor supuse certificarii poate fi determinata de acte legislative si nu stabilita prin lege. În Moldova, exista 2 tipuri de certificare si anume: obligatorie si voluntara. Bunurile cu menire: protectia vietii, protectia sanatatii si proprietatii individuale a cetatenilor, precum si protectia mediului trebuie sa se conformeze cerintelor de protectie stabilite si sînt supuse certificarii obligatorii în conformitate cu Sistemul National de Standardizare al Republicii Moldova.

Urmatoarele aspecte ale sistemului de certificare pot fi considerate problematice:

- ?? Lista bunurilor si serviciilor supuse certificarii este elaborata de catre Departamentul de Standardizare si Metrologie. Asa cum Departamentul de Standardizare si Metrologie cere plata pentru serviciile de certificare, logic ca este în interesul lor sa extinda lista de bunuri si servicii supuse certificarii. Certificarii sînt supuse aproximativ 340 grupe de bunuri si 38 tipuri de procese si servicii. În Republica Moldova sînt 30 organe de certificare si inspectii si 100 de laboratoare de testare acreditate de catre aceste organe de certificare.
- ?? Este supus certificarii fiecare lot individual de bunuri identice importate de aceeasi companie Ar fi mai benefic ca aceste produse sa fie supuse certificarii o singura data, odata cu trecerea lor în registru pentru a fi evitata procedura de certificare repetata. Ca rezultat, importatorul va trebui sa obtina certificatul de conformitate, precum ca bunul importat se conformeaza specificatiilor bunurilor certificate anterior.
- ?? În prezent, sînt anevoioase procedurile de recunoastere a certificatelor eliberate în strainatate, chiar si de tarile industrial dezvoltate.
- ?? Penalitatile puse pentru comercializarea bunurile necertificate sînt exagerat de mari comparativ cu gravitatea daunei, pe care o pot provoca. Ca exemplu, pentru comercializarea bunurile necertificate, penalitatea este echivalenta cu 100% din valoarea bunurilor comercializate.
- ?? Autoritatile de certificare nu duc responsabilitate pentru defectele/neconformitatile bunurilor certificate.

Înregistrarea sanitara

Legea Nr.1514-XII din 16 iunie, 1993 “Cu privire la asigurarea sanitaro-epidemiologica a populatiei” stipuleaza ca agentii chimici sau biologici, precum si bunurile fabricate de agenti locali sau importate care sînt riscante/daunatoare pentru sanatatea publica, precum si bunurile industriale sau de consum, inclusiv produsele alimentare sînt supuse înregistrarii sanitare. Organul de stat de supraveghere sanitaro-epidemiologica elibereaza autorizatii sanitare în baza certificarii igienice. Urmatoarele aspecte ale procedurii de înregistrare sanitara sînt problematice pentru afacere:

- ?? Lista produselor care sînt supuse înregistrării sanitare este adoptată de către Medicul Șef Sanitar de Stat din organele autorității locale, ceea ce predispune la extinderea listei de bunuri și servicii supuse autorizării sanitare.
- ?? Suprapunerea cerințelor de certificare și înregistrare sanitare.
- ?? Responsabilitățile Autorităților de înregistrare Sanitară nu sînt clar definite.
- ?? Autoritățile de înregistrare sînt slab dotate cu echipament, fapt care ar asigura executarea mai rapidă a certificării și înregistrării sanitare.

6.1. Certificarea bunurilor și serviciilor

57.7% din întreprinderile chestionate au certificat bunurile și serviciile.

În mediu, o unitate economică trece anual prin procedura de certificare de 20 ori. Întreprinderile, ale căror linii de producere sînt supuse certificării, anual trec procedura de certificare de 4.8 ori. Unitățile economice care urmează să certifice loturile de bunuri anual sînt supuse procedurii de certificare de 26 ori.

Frecvența procedurii de certificare variază în dependență de forma organizatorică (vezi Tab. 52)

Tabelul 52. Ponderea întreprinderilor supuse certificării după structura organizatorico-juridică

Structura organizationala	Da	Nu	Nu este cunoscut
Întreprinderi individuale	44.7	55.3	-
Societati în nume colectiv	-	100.0	-
Societati cu raspundere limitata	51.6	47.2	1.2
Societati pe actiuni de tip închis	59.1	40.9	-
Societati pe actiuni de tip deschis	65.6	34.0	0.5
Întreprinderi de stat și municipale	58.8	41.2	-
Cooperative de producere	100.0	-	-
Altele	66.7	33.3	-

Cu cât întreprinderea este mai mare, cu atât mai des este supusă certificării (vezi Tab. 53).

Tabelul 53. Ponderea întreprinderilor supuse certificării după mărimea întreprinderii (numărul de angajați)

Numărul de angajați	Da	Nu	Nu este cunoscut
0	0%	100.0%	0%
1-10	38.3%	60.6%	1.1%
11-50	50.0%	48.9%	1.1%
51-200	67.9%	31.4%	0.6%
201-500	81.3%	18.8%	0%
> 500	87.9%	12.1%	0%

Din întreprinderile chestionate care sînt supuse certificării, 31.9% au fost nevoite să-și certifice liniile de producere și 77.9% - loturile individuale de bunuri.

6.1.1 Costurile aferente procedurii de certificare

În mediu, pentru procedura de certificare, întreprinderile chestionate au alocat 15.2 zile.

Costurile aferente certificării liniilor de producere și loturilor individuale de bunuri puțin diferă. Certificarea liniilor de producere este cu 11% mai scumpă și durează mai mult cu o săptămână.

Tabelul 54. Costurile aferente certificării liniilor de producere și partidelor individuale.

	Linia de producere	Partide individuale de bunuri
Timpul aferent obținerii certificatului, în zile	19.1	12.7
Costurile agregate, în dolari SUA	255.2	229.1
Inclusiv:		
Plati oficiale - % care au raspuns la aceasta întrebare	88.9%	88.1%
Plati oficiale, \$	93.0	139.4
Taxa pentru expertiza, % care au raspuns la aceasta întrebare	74.0%	64.7%
Taxa de expertiza, \$	101.6	105.8
Plati pentru servicii notariale, % care au raspuns la aceasta întrebare	73.0%	15.5%
Taxe pentru servicii notariale, \$	11.9	13.7
Plati pentru servicii juridice și intermediari, % care au raspuns la aceasta întrebare	10.3%	3.1%
Plati pentru servicii juridice și intermediari, \$	179.8	119
"Donatii voluntare", % care au raspuns la aceasta întrebare	6.1%	6.3%
" Donatii voluntare ", \$	93.5	23.2
Plati neoficiale, % care au raspuns la aceasta întrebare	57.0%	30.7%
Plati neoficiale, \$	130	88.4

6.2. Înregistrarea igienică

59.4% din întreprinderile chestionate sînt supuse înregistrării sanitare. În mediu, companiile chestionate anual trec înregistrarea sanitară de 3.3 ori. Este diferită expunerea la înregistrarea sanitară în dependența de structura organizatorică a unității economice (vezi Tab. 55).

Tabelul 55. Ponderea întreprinderilor supuse înregistrării sanitare după structura organizatorică.

Structura organizationala	Da	Nu	Nu este cunoscut
Întreprinderi individuale	67.4	32.6	-
Societati în nume colectiv	-	100.0	-
Societati cu raspundere limitata	56.3	42.9	0.9
Societati pe actiuni de tip închis	54.7	45.3	-
Societati pe actiuni de tip deschis	62.2	37.3	0.5
Întreprinderi de stat și municipale	56.3	43.8	-
Cooperative de producere	75.0	35.0	-
Altele	33.3	66.7	-

Cu cât întreprinderea este mai mare, cu atât mai des este supusă înregistrării sanitare (vezi Tab. 56).

Aceasta poate fi explicat prin faptul ca, cu cât întreprinderea este mai mare, cu atât mai multe produse are.

Tabelul 56. Ponderea întreprinderilor supuse înregistrării sanitare după mărimea întreprinderii (numarul de angajati)

Numarul de angajti	Da	Nu	Nu este cunoscut
1-10	40.2%	59.8%	0%
11-50	60.4%	39.2%	0,4%
51-200	62.3%	37,0%	0,6%
201-500	68.8%	29.2%	2.1%
> 500	69.7%	30.3%	0%

Putin mai mica este ponderea întreprinderilor cu capital strain si constituie 52%.

6.2.1. Costurile aferente obtinerii certificatului sanitar

În mediu, timpul aferent obtinerii unui certificat sanitar este de 12.1 zile, la un cost de 77 dolari SUA.

Tabelul 57. Costurile aferente înregistrării sanitare suportate de unitatile economice.

	% care au raportat	Suma, \$
Taxe oficiale	88.6	41.8
Plati pentru evaluare si analiza	41.0	28.4
Plati pentru servicii notariale	14.2	12.6
Plati pentru servicii juridice si intermediari	7.6	120.7
“Contributii voluntare”	6.5	41.7
Plati neoficiale	32.2	57.8

Trebuie de mentionat faptul ca, în urma sondajului, sa dovedit ca unitatile economice au suportat costuri mai mici aferente înregistrării igienice, cu exceptia “contributiilor voluntare”.

6.3. Analiza pe scurt

Aproximativ o treime din unitatile economice chestionate au fost obligate sa certifice bunurile si serviciile sau sa obtina certificat igienic. Companiile mari (care angajeaza mai mult de 200 persoane) sînt cele mai des supuse certificării – aproximativ 85% din ele certifica produsele si 69% sînt supusi înregistrării sanitare. Aproximativ 42% sînt supusi ambelor proceduri de certificare si de înregistrare sanitara. Totusi, autorizatiile sanitare sînt mai putin costisitoare decât certificarea.

Tabelul 58. Certificarea Produselor comparativ cu alte tari

	Moldova	Bulgaria	Belarusi	Ukraina	Georgia	Moldova – Înreg. sanit.	Belarus – Înreg. sanit.

Au fost supusi certificarii bunurilor si serviciilor	57.7%	44.4%	35%	26.1%	46.6%	59.4%	27%
Timpul aferent obtinerii certificatului	12.7 zile	20.3 zile	24 zile	15.3 zile	3.4 zile	12 zile	15 zile
Costuri oficiale	\$139	N/A	\$146	\$120.7	\$203	\$41.8	\$45
% care au facut plati neoficiale	30.7%	4.8%	10.5%	18.8%	35.4%	32.2%	10%
Plati neoficiale	88.4	N/A	\$195	\$223	\$73.8	\$57.8	\$29

VII. INSPECTII.

În Republica Moldova exista 15 Organe de Stat autorizate sa exercite controlul unitatilor economice. Activitatile acestor unitati sînt reglementate de o multime de acte legislative emise de aceste unitati. Cu toate ca procedurile de inspectie au fost liberalizate pîna la o oarecare limita, controlul din partea statului ramîne a fi obstacolul major în dezvoltarea businessului privat, datorita urmatoarelor cauze:

- ?? O multime de unitati de control cu autorizari, activitatea carora se suprapun;
- ?? Multe unitati de control au autorizari extra-judiciare care limiteaza drepturile proprietarului, inclusiv confiscarea proprietatii, arestarea proprietatii, înghetarea conturilor, suspendarea activitatii, sustragerea licentei;
- ?? Sanctiunile pot fi impuse în baza rezultatelor inspectiilor intermediare, care pot provoca pierderi esentiale pentru antreprenori. Penalitatile datorate pot fi debitate din conturile bancare a unitatilor economice fara acordul acestora.
- ?? Procedura de impunere a sanctiunilor economice nu este clar stipulata, precum si nu sînt clar definite limitele penalitatilor. În prezent, marimea penalitatilor sînt determinate de catre unitatile de control începînd cu autoritatile locale si terminînd cu Curtea de Conturi. Uneori, severitatea penalitatilor financiare depasesc gravitatea încalcarii.
- ?? Evaziunile fiscale nu au termen de prescriptie (validitate) pe cînd antreprenorii nu au acces la rambursarea platilor varsate la buget, exista doar posibilitatea de a deduce din platile viitoare.
- ?? Responsabilitatile organelor de control sînt vag definite. Actele adoptate doar determina scopul activitatii lor, responsabilitatile acestor organe contin doar referinte la alte acte legislative.

7.1. Numarul si durata inspectiilor.

În medie, anul trecut o unitate economica în Republica Moldova a gazduit 16.6 inspectii. Inspectorii într-un singur an au petrecut în medie 93 zile la o întreprindere.

Datele referitor la numarul mediu de inspectii si durata lor pe judete sînt prezentate în Tab. 59.

Tabelul 59. Numarul mediu de inspectii si durata lor pe judete

Judet	Numarul mediu de inspectii	Durata medie a inspectiei, zile
Chisinau	11.7	5.3
Judetul Balti	23.8	4.9
Judetul Chisinau	16.1	5.4
Judetul Cahul	18.8	6.1
Judetul Edinet	26.9	4.4
Judetul Lapusna	14.6	4.9
Judetul Orhei	20.9	8.3
Judetul Soroca	27.5	8.1
Judetul Tighina ²	6.0	5.2
Judetul Ungheni	14.3	4.0
Gagauz-Yeri	15.4	5.8
Total	16.6	5.6

Cel mai mare numar de zile alocat de catre unitatile economice chestionate pentru asistenta inspectiilor a fost raportat în Judetul Soroca – 223 zile pe an. Companiile din capitala (Chisinau) au fost inspectate mai puțin – aproximativ 62 zile pe companie.

Societatile cu raspundere limitata au fost expuse atentiei inspectorilor mai puțin – 71 zile anual pe companie (vezi Tab. 60).

Tabelul 60. Durata agregata a inspectiilor dupa forma organizatorico-juridica a unitatii economice.

Forma organizatorica	Numarul mediu de inspectii	Durata medie a inspectiei, zile
Întreprinderi individuale	23.6	3.2
Societati în nume colectiv ³	2	1.0
Societati cu raspundere limitata	14.2	5.0
Societati pe actiuni de tip închis	15.7	5.9
Societati pe actiuni de tip deschis	17.3	6.4
Întreprinderi de stat si municipale	12.4	8.7
Cooperative de productie	85.5	4.8
Altele	3.67	26.1

Durata unei inspectii la întreprinderile de stat, în mediu este de 175 zile. În companiile cu participarea capitalului strain, aceasta cifra este mult mai mica - 88 zile. Durata inspectiilor la

² Irelevant – 2 interviuati

³ Irelevant – 1 interviuati

companiile private este cea mai mica - 82 zile. Pentru companiile cu 100% investitii din strainatate, acest indicator este de 2 ori mai mic si reprezinta 49 zile.

Cu toate ca numarul de inspectii nu este direct proportional cu marimea întreprinderilor, durata acestora creste odata cu numarul scriptic de angajati (vezi Tab.61).

Tabelul 61. Durata agregata a inspectiilor dupa marimea întreprinderilor (numarul scriptic de angajati)

Numarul scriptic de angajati	Numarul mediu de inspectii	Durata medie a inspectiei, zile
0	43	4
1-10	10.1	4.8
11-50	15.0	4.9
51-200	19.7	6.1
201-500	19.7	6.5
> 500	25.3	6.8
Total	16.6	5.6

3.14% din companiile chestionate au raportat ca nu au fost inspectate niciodata (vezi Tab. 62).

Tabelul 62. Ponderea întreprinderilor care au raportat ca nu au fost inspectate, după forma organizatorică

Forma organizatorică	Ponderea intervievaților, %
Întreprinderi individuale	4.3
Societăți în nume colectiv	0.0
Societăți cu răspundere limitată	5.6
Societăți pe acțiuni de tip închis	1.5
Societăți pe acțiuni de tip deschis	0.9
Întreprinderi de stat și municipale	0.0
Cooperative de producere	0.0
Altele	0.0

Tabelul 63. Ponderea întreprinderilor care au raportat ca nu au fost inspectate, după numărul scriptic de angajați

Numărul scriptic de angajați	Ponderea intervievaților, %
1-10	12.8
11-50	1.5
51-200	0.6
201-500	0.0
> 500	6.1

Numărul mediu de inspecții și durata lor, în dependență de organele de control sînt prezentate în Tab. 64. Inspectoratele fiscale, Serviciul de pompierii și salvatori, Organele de supraveghere sanitaro-epidemiologică și de protecție a mediului ambiant sînt responsabile de o multitudine de inspecții.

Tab. 64. Numarul mediu si durata inspectiilor

	% interviuatiilor care au dat raspuns	Frecventa	Numarul de zile
Inspectoratul Fiscal de Stat	90	3.5	13.4
Serviciul de pompieri	74	2.2	3.1
Organele de supraveghere sanitaro-igienice	68	3.8	1.9
Politia	43	4.8	3.1
Ministerul Finantelor	20	2.1	8.0
Organele de Securitate de Stat	6	1.4	2.9
Judecatorii	7	1.6	5.7
Autoritati de reglementare a preturilor	15	2.5	2.6
Autoritati de Control a Standardelor	43	2.5	3.9
Organele de protectie a mediului	53	2.5	2.5
Organele de licentiere	33	2.1	5.9
Autoritatile de protectie a consumatorilor	10	2.7	2.4
Ministere si Departamente	21	2.7	6.4
Administratia publica locala	39	3.6	4.9
Altele	21	4.0	5.9

7.2. Costurile aferente inspectiilor

În ultimul an, amenzile impuse întreprinderilor, în mediu, au fost de 1,417.9 dolari SUA pe întreprindere, confiscari - 90.6 dolari SUA, “contributii voluntare” - 211.3 dolari SUA si mite 341.5 dolari SUA. Costurile medii aferente inspectiilor au fost de 1361.4 dolari SUA. Costurile medii a inspectiilor în dependenta de organele de control, sînt prezentate în Tab. 65.

Tabelul 65. Costurile aferente inspectiilor suportate de catre întreprinderile chestionate pe parcursul ultimului an.

	Penalitati		Bunuri confiscate		“Contributii voluntare”		Plati neoficiale	
	% raportat	Suma platita	% raportat	Valoarea platita	% raportat	Suma platita	% raportat	Suma platita
Inspectorate de Stat	63.6	1027.4	3.3	119.0	7.6	293.1	45.4	217.6
Autoritatile de pompieri	15.3	26.1	-	-	3.9	71.0	23.0	32.9
Organele de supraveghere sanitaro-igienice	12.0	63.5	1.1	58.1	2.8	144.7	21.6	50.8
Politia	7.0	111.3	1.7	53.1	5.5	86.0	11.2	85.1
Ministerul Finantelor	5.5	7354.3	-	-	0.9	645.4	3.3	286.3
Organele de Securitate de Stat	0.2	-	-	-	0.4	-	0.4	181.5
Judecatorii	1.3	426.5	-	-	0.7	105.0	0.2	403.2
Autoritati de reglementare a preturilor	2.6	105.6	-	-	1.1	-	1.1	28.3
Autoritati de Control a Standardelor	4.9	233.3	0.2	24.2	2.4	61.1	9.8	42.7
Organele de protectie a mediului	5.3	56.3	-	-	3.9	94.8	11.9	56.5
Organele de licentiere	1.1	78.5	-	-	1.1	55.0	3.3	85.6
Autoritatile de protectie a consumatorilor	0.6	40.5	-	-	0.7	32.4	1.1	16.5
Ministere si Departamente	2.2	2504.0	0.2	201.6	0.7	24.4	1.8	169.4
Administratia publica locala	2.4	198.4	-	-	5.6	149.6	6.6	367.4
Altele	5.0	565.7	-	-	1.1	221.9	13.0	177.8

Cele mai severe sanctiuni au fost impuse unitatilor economice în judetul Soroca. Întreprinderile din judetele Balti, Tighina, Edinet, Lapusna si Cahul au fost cel mai putin expuse sanctiunilor din partea organelor de control (vezi Tab. 66).

Tabelul 66. Costurile medii aferente inspeciilor pe judete

Judetul	Costuri medii, \$
Chisinau	1879.5
Judetul Balti	474.3
Judetul Chisinau	1482.4
Judetul Cahul	541.3
Judetul Edinett	450.2
Judetul Lapusna	472.0
Judetul Orhei	807.7
Judetul Soroca	9662.4
Judetul Tighina	375.0
Judetul Ungheni	1147.8
Gagauz-Yeri	1269.6
Media	1361.4

Tab. 67 demonstreaza corelatia dintre costurile aferente inspectiei si marimea companiei.

Tabelul 67. Costurile medii aferente inspeciilor dupa marimea întreprinderilor

Numarul de angajati	Costuri medii, \$
1-10	370.2
11-50	496.2
51-200	1660.3
201-500	2054.5
> 500	10738.4
Media	1361.4

Celui mai mare numar de amenzi sînt impuse cooperativele de productie si societatile pe actiuni. Întreprinderile individuale sufera mai putin, asa cum amenzile impuse sînt de zece ori mai mici decît media pe unitatile economice chestionate (vezi Tab. 68). Tab. 68 demonstreaza ca marimea amenzilor nu depinde de forma organizatorica (întreprinderile individuale suporta amenzi mai mici).

Table 68. Costurile medii aferente inspeciilor dupa forma organizatorica

Forma organizatorica	Costuri medii, \$
Întreprinderi individuale	140.7
Societati în nume colectiv	-
Societati cu raspundere limitata	1300.0
Societati pe actiuni de tip închis	676.3
Societati pe actiuni de tip deschis	1820.9
Întreprinderi de stat si municipale	1482.8
Cooperative de productie	1667.5
Altele	29.4
Mediu	1361.4

Suplimentar la cele constatate, 15.0% au relatat ca au fost confiscate documentele, în mediu, pentru 30 zile, 23.3% au relatat ca au fost înghetate conturile bancare, în mediu, pentru o perioada de 173 zile, 3.3% au fost sustrate licentele de activitate pentru 56 zile, prin alte mijloace au fost suspendate activitatile a 9.6% pentru o perioada de 160 zile si ca rezultat 7.7% au fost nevoiti sa amâne executarea contractelor pentru o perioada de 50 zile.

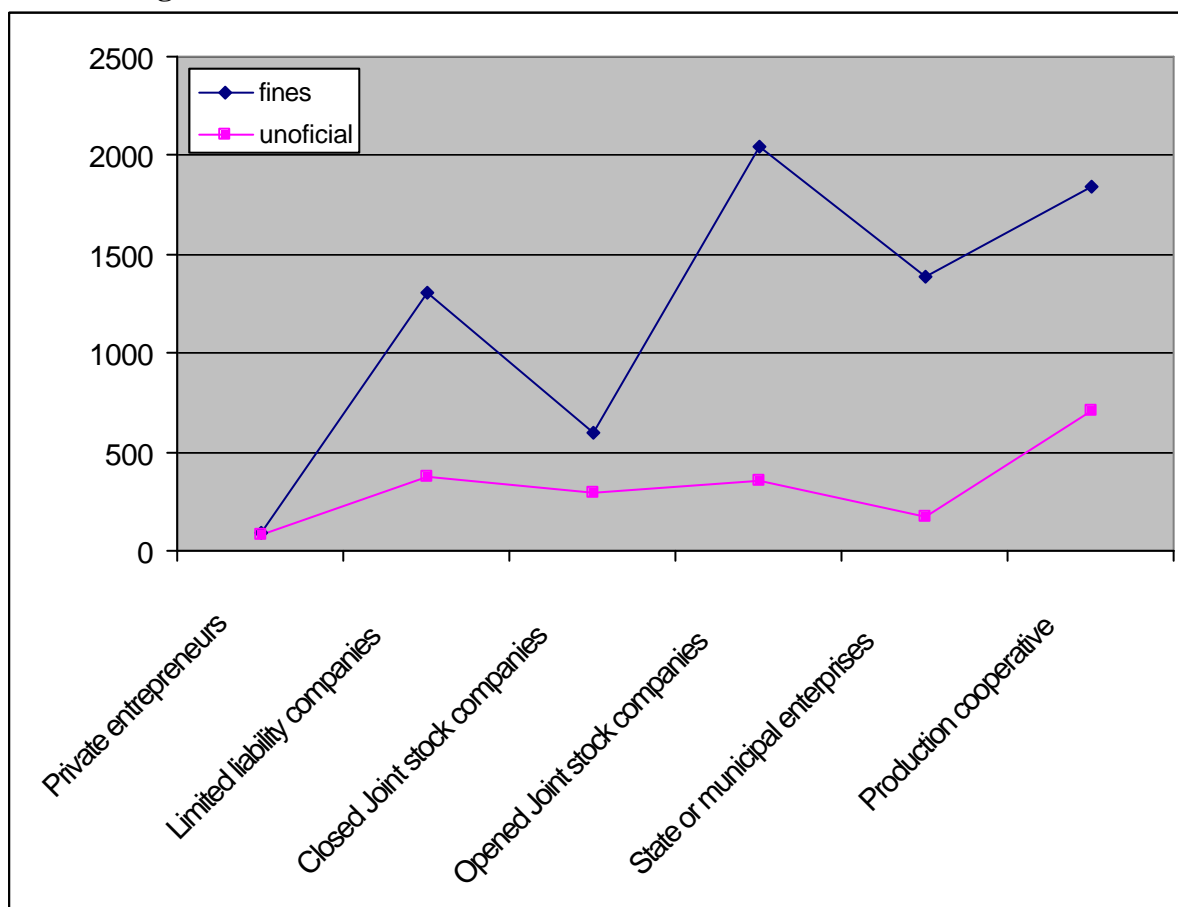
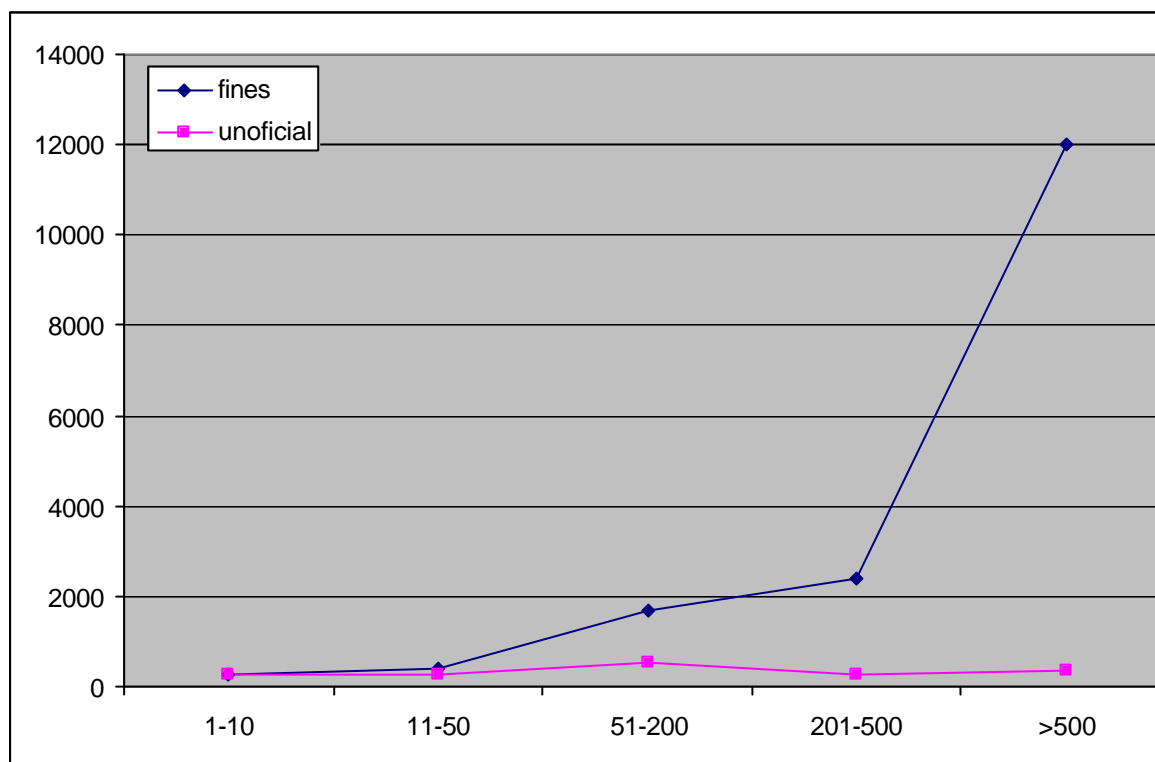
Figura 1. Amenzi si plati neoficiale platite concomitent de întreprinderi clasificate pe structuri organizatorice

Figura 2. Amenzi si plati neoficiale platite concomitent de întreprinderi, clasificate dupa numarul de angajata

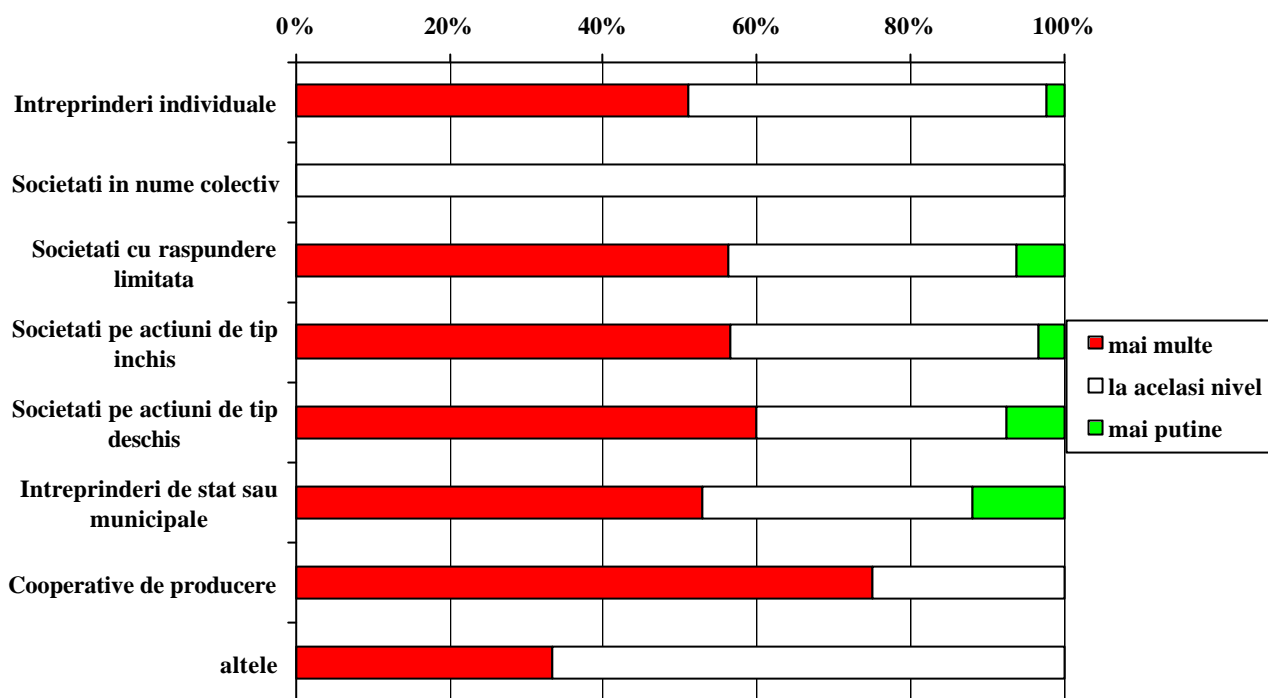

7.3. Frecventa inspectiilor în comparatie cu anul trecut

Mai mult de o jumatate din întreprinderile chestionate (57%) considera ca numarul inspectiilor a crescut, aproximativ o treime (37%) considera ca a ramas la acelasi nivel si 6% au relatat ca numarul lor s-a diminuat.

Întreprinderile cu diferite forme organizatorice au aceeasi opinie referitor la schimbarile în numarul de inspectii (vezi Graf. 21, 22 si Tab. 69, 70).

Graficul 21. Numarul inspectiilor comparativ cu perioada anterioara în aprecierea întreprinderilor pe diferite forme organizatorice.

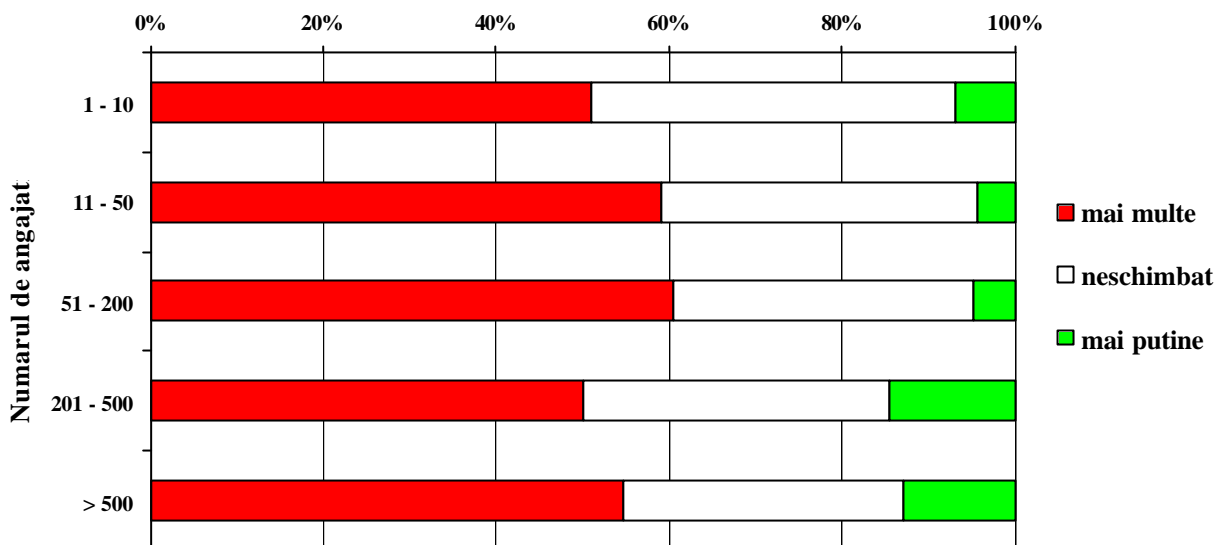

Tabelul 69. Numarul inspectiilor în aprecierea întreprinderilor de diferite forme organizatorice.

Forma organizatorica	Numarul mediu de inspectii	Mai multe	La acelasi nivel	Mai putine
Întreprinderi individuale	23.6	51,1%	46,7%	2,2%
Societati în nume colectiv	2	-	100,0%	
Societati cu raspundere limitata	14.2	56,4%	37,3%	6,2%
Societati pe actiuni de tip închis	15.7	56,7%	40,0%	3,3%
Societati pe actiuni de tip deschis	17.3	59,9%	32,5%	7,6%
Întreprinderi de stat si municipale	12.4	52,9%	35,3%	11,8%
Cooperative de productie	85.5	75,0%	25,0%	0,0%
Altele	3.67	33,3%	66,7%	0,0%

Din cauza numarului mic de cooperative de productie intervievate, datele referitoare la inspectii pot fi considerate irelevante.

Graficul 22. Schimbarile în numărul de inspectii în aprecierea întreprinderilor de diferite forme organizatorice.

Tabelul 70. Schimbarile în numărul de inspectii în aprecierea întreprinderilor de diferite forme organizatorice.

Numarul de angajati	Numarul mediu de inspectii	Mai multe	La acelasi nivel	Mai putine
1-10	10.1	51,1%	42,2%	6,8%
11-50	15.0	59,0%	36,7%	4,3%
51-100	19.7	60,5%	34,7%	4,8%
101-500	19.7	50,0%	35,4%	14,6%
> 500	25.3	54,8%	32,3%	12,9%

7.4. Analiza pe scurt

Sondajul a demonstrat ca întreprinderile din Moldova sînt permanent supuse inspectiilor de catre o multime de organe de control. Durata medie a inspectiilor sumate este de aproximativ trei luni.

Întreprinderile care angajeaza un numar mare de lucratori sînt mai atractive pentru organele de control. Mai mult de jumătate din întreprinderile care au participat în sondaj, sînt de parerea ca numărul inspectiilor au crescut comparativ cu anul trecut. Numai 6% considera ca situatia s-a îmbunatatit.

În majoritatea cazurilor inspectiile au adus la impunerea amenzilor. În cazurile: inspectiilor din partea serviciului de pompieri, politie, organelor judecătorești, de supraveghere sanitaro-igienice și de licențiere – suma platilor neoficiale este echivalenta, iar în unele cazuri chiar mai mare decât penalitățile. Rezultatele sondajului arata ca cel mai des verificate sînt unitatile economice, unde statul detine mai mult de 50% din actiuni. Totusi, dupa suma sanctiunilor ce revine unui angajat, cea mai mare povara o au întreprinderile mici (pîna la 10 angajati), unde aceasta suma este de \$50 anual. La întreprinderile mari, care angajeaza mai mult de 200 persoane, acest indicator este maxim de \$10/angajat.

Tabelul 71. Frecventa inspectiilor în comparatie cu alte tari

	Inspectii pe an					
	Moldova	Bulgaria	Belarusi	Ukraina	Georgia	Armenia
Inspectorate Fiscale	3.5	3.6	2.2	5.1	3.7	1.5
Organele de supraveghere sanitaro-igienice	3.8	3	4	4.2	3.9	1.2
Serviciul de pompieri	2.2	2.1	2.2	2.9	2.5	1.3
Departamentul de Stat de Standardizare	2.5	3.4	1.9	0.9	0.8	0.1
Organele de protectie a mediului	2.5	2	1.8	0.7	0.7	0.3
Organele de licentiere	2.1	2.1	2.2	0.6	0.5	Nu sînt date
Politia	4.8	2.4	4.7	2.0	0.2	0.1

Tabelul 72. Inspectiile comparativ cu alte tari

	Moldova	Bulgaria	Belarusi	Ukraina
Numarul mediu de inspectii pe o unitate economica	16.6	14.2	9.7	15.7
Numarul mediu de zile petrecute de inspectii la o unitate economica	93	12	68	24
Penalitati platite, anual	\$1,418	\$892	\$732	\$1,214

Tabelul 73. Numarul mediu si durata inspectiilor

	% raportat		Frecventa		Numarul de zile	
	Belarusi	Moldova	Belarusi	Moldova	Belarusi	Moldova
Inspectorate Fiscale de Stat	76.4	90	2.2	3.5	15.5	13.4
Serviciul de pompieri	61.5	74	2.2	2.2	2	3.1
Organele de supraveghere sanitaro-igienice	43.2	68	4	3.8	2.7	1.9
Politia	28.1	43	4.7	4.8	3	3.1
Organele de Securitate de Stat	3.5	6	2	1.4	11.5	2.9
Organele Judecatoresti	7.7	7	1.2	1.6	5	5.7
Autoritati de reglementare a preturilor	22.8	15	2	2.5	7	2.6
Autoritati de Control a Standardelor	19.1	43	1.9	2.5	5	3.9
Organele de protectie a mediului	18.8	53	1.8	2.5	2.5	2.5
Organele de licentiere	18.6	33	2.2	2.1	4.5	5.9
Autoritatile de protectie a consumatorilor	5.6	10	3	2.7	2	2.4
Ministere si Departamente	14.1	21	1.6	2.7	11	6.4
Administratia publica locala	24.2	39	2	3.6	7.5	4.9
Altele	18.8	21	4	4	12	5.9

Tabelul 74. Costurile aferente inspeciilor suportate de catre unitatile economice participante la sondaj pe parcursul ultimului an.

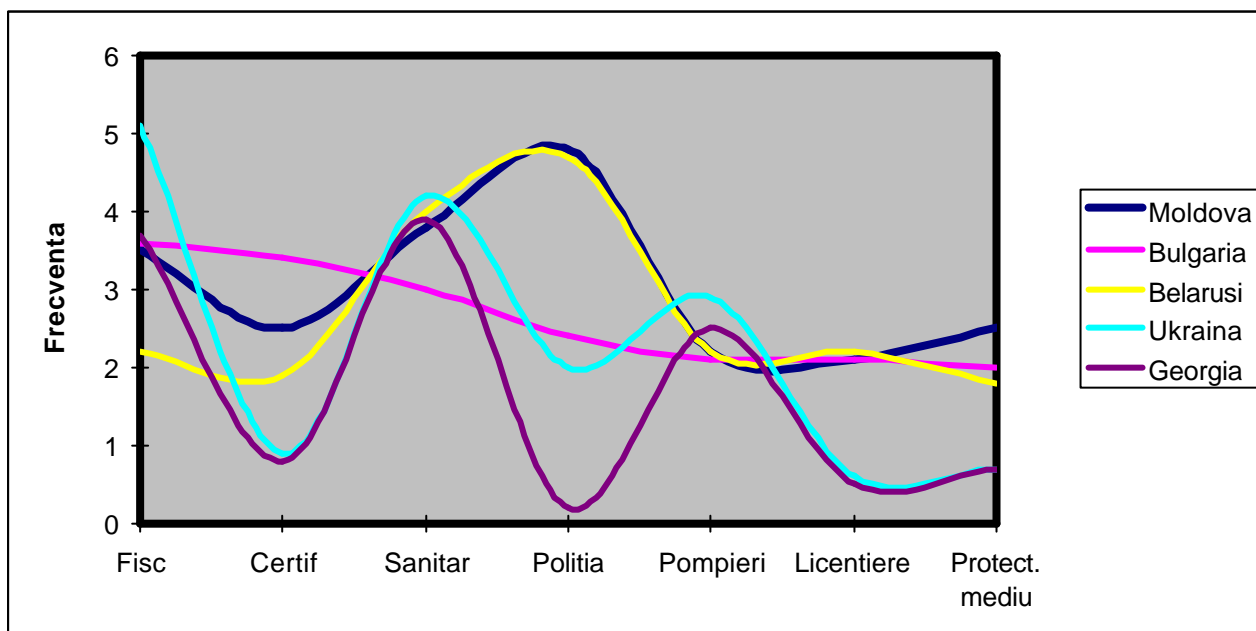
	Amenzi					
	% care au raportat plata			Suma platilor, \$		
	Belarusi	Moldova	Bulgaria	Belarusi	Moldova	Bulgaria
Inspectorate Fiscale de Stat	44	63.6	8.8	1,050	1,027	153.7
Serviciul de pompieri	16.3	15.3	2.5	60	26	48.5
Organele de supraveghere sanitaro-igienice	14.4	12	1.8	115	63.5	317
Politia	2.5	7	0.7	202	111	-
Organele de Securitate de Stat	0.4	0.2	N/A	-	-	N/A
Judecatorii	0.4	1.3	-	-	-	-
Autoritati de reglementare a preturilor	5.8	2.6	N/A	437	106	N/A
Autoritati de Control a Standardelor	5	4.9	1	118	233	159
Organele de protectie a mediului	6.5	5.3	9.1	58	56	240
Organele de licentiere	1.9	1.1	0	44	79	-
Autoritatile de protectie a consumatorilor	1	0.6	N/A	42.5	40.5	N/A
Ministere si Departamente	1.5	2.2	N/A	184	-	N/A
Administratia publica locala	3.8	2.4	N/A	69	198.4	N/A
Altele	7.3	5.0	16.0	212	565.7	1,001

Tabelul 75. Costurile aferente inspeciilor suportate de catre unitatile economice participante la sondaj pe parcursul ultimului an.

Plati neoficiale									
	% care au raportat plata			% care au raportat plata			Suma platilor, \$		
	Belarus	Moldova	Bulgaria	Belarus	Moldova	Bulgaria	Belarus	Moldova	Bulgaria
Inspectorate Fiscale de Stat	44	63.6	8.8	8.6	45.4	27.3	123	217.6	89.4
Serviciul de pompieri	16.3	15.3	2.5	6	23	37.5	78	32.9	22.7
Organele de supraveghere sanitaro-igienice	14.4	12	1.8	5.2	21.6	30.8	47	50.8	33
Politia	2.5	7	0.7	1.9	11.2	0	50	85.1	-
Organele de Securitate de Stat	0.4	0.2	N/A	0.2	0.4	N/A	-	-	N/A
Organe Judecatoresti	0.4	1.3	-	0.2	0.2	0	-	-	-
Autoritati de reglementare a preturilor	5.8	2.6	N/A	1.5	1.1	N/A	64	28.3	N/A
Autoritati de Control a Standardelor	5	4.9	1	1.3	9.8	33.3	35	42.7	90.9
Organele de protectie a mediului	6.5	5.3	9.1	1.5	11.9	N/A	67	56.5	N/A

Organele de licentiere	1.9	1.1	0	0.8	3.3	0	75	85.6	-
Autoritatile de protectie a consumatorilor	1	0.6	N/A	0.4	1.1	N/A	22.5	16.2	N/A
Ministere si Departamente	1.5	2.2	N/A	2.7	1.8	N/A	75	169	N/A
Administratia publica locala	3.8	2.4	N/A	4.4	6.6	N/A	110	367.4	N/A
Altele	7.3	5.0	16.0	2.3	13	-	47	177.8	-

Figura 3. Frecventa inspectiilor în comparatie cu alte tari

VIII. ADMINISTRAREA IMPOZITELOR

Sistemul fiscal în Republica Moldova a suferit schimbări radicale începând cu data de 1 ianuarie, 1998. În prezent, au fost implementate 6 titluri ale Codului Fiscal: Titlul unu – Informații generale despre sistemul fiscal, Titlul doi – Impozitul pe venit, Titlul trei – TVA, Titlul patru – Accizul, Titlul cinci – Administrarea impozitelor, Titlul șase – Impozitul pe bunurile imobiliare. Sistemul fiscal este obiectul criticii pentru comunitatea de afaceri din Moldova, din cauza nivelului înalt de taxare (în prezent veniturile fiscale constituie 35% din PIB) precum și din următoarele cauze:

- ?? Povara fiscală asupra veniturilor din vânzări și a salariilor este mai mare decât asupra profiturilor. Povara fiscală este transferată consumatorilor, care, la rândul său, duce la majorarea prețurilor de comercializare și respectiv competitivitatea produselor scade atât pe piețele interne, cât și pe cele externe.
- ?? Legislația fiscală este instabilă, unele taxe fiind revazute anual odată cu aprobarea legii bugetului de stat. Mai mult ca atât, actele legislative referitoare la sistemul fiscal sînt deseori valabile și pentru perioadele precedente.
- ?? Companiile sînt nevoite să avanseze impozitele, din cauza că perioada de colectare a creanțelor (care este de 6-7 luni) este mult mai lungă decât perioada impozitelor calculate (care este de la o lună la trei luni). În rezultat, are loc decapitalizarea întreprinderilor și apariția aparatelor de plăți, inclusiv se înregistrează datorii către Bugetul Public.
- ?? În rezultatul aprobării Titlului cinci al Codului Fiscal (Administrarea impozitelor, din 1 iulie 2002), unele din funcțiile statului (asa ca controlul clienților care nu-și onorează plățile sau a vânzătorilor de bunuri imobiliare) au fost puse în responsabilitatea antreprenorilor și a notarilor.
- ?? Diferite impozite se suprapun și în unele cazuri mărimea impozitului depinde de mărimea altui impozit.
- ?? Penalități excesive sînt impuse chiar și pentru încălcări minore ale legislației fiscale, indiferent de natura încălcării.

8.1. Numarul de impozite si lucrul de procesare a documentelor fiscale

În mediu, o unitate economică participantă la sondaj plătește în total **9.96** de impozite. Întreprinderile individuale în mediu achită **8.2** impozite, pe când celelalte forme organizatorice în mediu achită **10.1** impozite. Timpul pentru procesarea documentelor aferente achitării impozitelor de asemenea variază.

Tabelul 76. Numarul de facturi fiscale care urmeaza sa fie procesate anual de catre unitatile economice, dupa forma lor organizatorica.

Forma organizatorica	Numarul de facturi fiscale
Întreprinderi individuale	362
Societati în nume colectiv	20
Societati cu raspundere limitata	398
Societati pe actiuni de tip închis	801
Societati pe actiuni de tip deschis	477
Întreprinderi de stat si municipale	76
Cooperative de productie	50
Altele	253
Media	482

Numarul de facturi fiscale depinde de marimea unitatii economice. Companiile pâna la 10 angajati completeaza anual circa 65 de facturi fiscale, pe când companiile mari, mai mult de 500 angajati completeaza în mediu 888 facturi anual.

Participantii la sondaj au relatat ca majoritatea inspectorilor (71%) sînt locale, 22% sînt de la autoritatile judetene si numai 7% de la autoritatile de nivel national.

Pentru a asigura plata corecta si la timp a impozitelor, 85.3% din întreprinderile participante la sondaj mentin în state câte 2 contabili. Suplimentar, unele întreprinderi subcontracteaza servicii de contabilitate si consultanta (vezi Tab. 77).

Tabelul 77. Informatii despre personalul mentinut în statele de personal de catre unitatile economice participante la sondaj pentru a garanta achitarea corecta si la timp a impozitelor.

	Mediu	Întreprinderi individuale	Alte forme organizatorice
Contabili, la locul de baza de munca	85.3%	59.6%	81.7%
Numarul contabililor, la locul de baza de munca	2.3	1.28	2.35
Contabili, prin cumul	7.4%	25.5%	6.1%
Angajarea contabililor, juristilor la necesitate	2.3%	4.2%	2.0%
Au administrat achitarea impozitelor desinestatator	3.5%	14.9%	2.3%

Tab. 78 demonstreaza cum agentii economici organizeaza procesul de dare de seama a impozitelor dupa diferite forme organizatorice.

Tabelul 78. Informatii despre personalul mentinut în statele de personal de catre unitatile economice participante la sondaj pentru a garanta achitarea corecta si la timp a impozitelor.

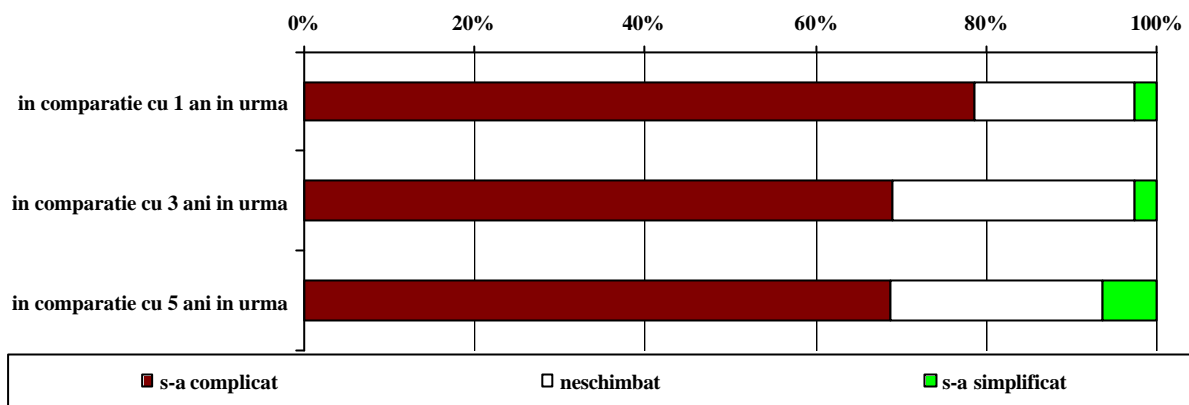
Forma organizatorica	Contabili, la locul de baza de munca	Contabili, prin cumul	Angajarea contabililor, juristilor la necesitate	Au administrat achitarea impozitelor desinestatator
Întreprinderi individuale	53.2%	25.5%	4.2%	14.9%
Societati în nume colectiv	100%	-	-	-
Societati cu raspundere limitata	84.3%	9.2%	3.6%	2%
Societati pe actiuni de tip închis	88.1%	9.0%	1.5%	1.5%
Societati pe actiuni de tip deschis	93.4%	2.3%	0.5%	2.8%
Întreprinderi de stat si municipale	94.0%	-	-	6.0%
Cooperative de productie	100%	-	-	-
Altele	66.7%	-	-	33.3%

Tabelul de mai sus arata ca chiar si întreprinderile individuale sînt impuse sa pastreze în statele de personal contabili pentru a asigura plata corecta si la timp a impozitelor. Un numar foarte mic de agenti economici sînt capabili desinestatator, fara ajutorul contabililor sa administreze achitarea impozitelor.

8.2. Principalele probleme a impozitarii.

În Republica Moldova, sistemul fiscal devine mai complicat din an în an (vezi Graf. 23 si Tab. 79).

Graficul 23. Aprecierea sistemului fiscal de catre agentii economici participanti la sondaj în comparatie cu perioada precedenta.

Tabelul 79 Aprecierea sistemului fiscal de catre agentii economici participanti la sondaj în comparatie cu perioada precedenta

	s-a complicat	neschimbat	s-a simplificat
1 an în urma	78.6%	18.7%	2.7%
3 ani în urma	71.2%	29.4%	2.7%
5 ani în urma	68.5%	24.9%	6.3%

Un numar mic de participanti la sondaj au relatat ca situatia s-a îmbunatatit.

Participantii la sondaj de asemenea au fost rugati sa dea o apreciere problemelor referitoare la impozitare, utilizând scara de 5 puncte. Cele mai serioase probleme sînt cauzate de instabilitatea legislatiei fiscale si penalizarea severa a erorilor involuntare privind plata impozitelor. Astfel încât, agentii economici sînt prinsi pe de o parte de cadrul legal instabil si pe de alta parte de penalitatile excesiv de mari, chiar si pentru încălcari minore. Chiar daca întreprinderile individuale se bucura de proceduri fiscale mai simple, aprecierea lor a situatiei în domeniul impozitarii este rezervata.

Tabelul 80. Aprecierea sistemului fiscal de catre agentii economici participanti la sondaj

	Media	Întreprinderi individuale	Alte forme organizatorice
Rate înalte a impozitelor	4.32	4.1	4.58
Imposibilitatea de a prognoza pe viitor numarul de taxe impuse.	3.86	3.52	4.19
În general, proceduri fiscale si contabile complicate si neclare.	4.2	4.0	4.53
Sanctiuni severe pentru încălcari.	4.63	4.43	4.57
Proceduri fiscale instabile	4.52	4.45	4.48
Actiuni arbitrare a inspectorilor fiscali	3.76	3.71	3.75
Sechestrarea mijloacelor banesti din conturile bancare a agentilor economici si alte confiscari de active fara aplicarea procedurii de judecata.	3.44	2.91	3.46
Necesitatea avansarii impozitelor	3.41	2.73	3.47

IX. CONTROLUL FORMARII PRETURILOR.

Legile Nr.1453-XII din 25 mai, 1993 “Cu privire la protectia consumatorilor” si Nr.906-XII din 29 ianuarie, 1992 “Cu privire la limitarea activitatii întreprinderilor monopoliste si dezvoltarea concurentei” si Regulamentul Guvernului Nr. 547 din 4 august, 1995 “Cu privire la reglementarea de stat în formarea preturilor si tarifelor” sînt actele legislative principale în domeniul reglementarii formarii preturilor. Aspectele de baza a acestor reglementari economice sînt urmatoarele:

- Regulamentul Guvernului sus-mentionat defineste directivele politicii de stat în formarea preturilor, aplicabilitatea formarii preturilor libere si reglementate de stat; drepturile si responsabilitatile ministerelor, departamentelor si autoritatilor locale cu privire la reglementarea de stat în formarea preturilor.
- Preturile administrative (fixe sau plafonate) si tarifele sînt stabilite pentru energia electrica si termica, pamânt, servicii medicale, servicii de transport urban etc.
- Profitabilitatea produselor si serviciilor de baza a întreprinderilor monopoliste este limitata pâna la rata de 10%, 25% si 50%, lista acestora este determinata de catre Guvern.
- Companiile monopoliste sînt impuse sa-si declare preturile.
- Adaosul comercial pentru produsele incluse în lista produselor social-importante este limitata la 20%, si pentru medicamente la 50%.
- Unitatile economice care încalca prevederile legislatiei referitor la formarea preturilor sînt penalizate cu o suma echivalenta sumei neincasate (daca stabilirea pretul fix minim nu a fost respectat). Suplimentar, infractorul va achita o penalitate echivalenta cu suma incasarilor rezultate suplimentar sau neincasate.

În prezent, aproximativ 30 întreprinderi sînt incluse în lista monopolistilor si controlul formarii preturilor la produsele si serviciile acestor întreprinderi sînt reglementate de Legea Nr. 906-XII din 29 ianuarie, 1992 “Cu privire la limitarea activitatii întreprinderilor monopoliste si dezvoltarea concurentei”.

Companiile, în care statul detine mai putin de 50% de actiuni întîmpina dificultati în atribuirea serviciilor de consultanta, audit, publicitate, marketing si servicii informationale la cost pe unitate a produselor.

9.1. Limita pâna la care se exercita controlul asupra formarii preturilor.

O parte din agentii economici din Republica Moldova sînt supusi controlului formarii preturilor. Rezultatele sondajului au aratat ca 29% din întreprinderile chestionate sînt afectate de controlul formarii preturilor în diferite masuri. În mediu, 19.2% din preturi sînt dirijate de catre stat.

În Tab. 81 si 82 este aratata ponderea companiilor supuse controlului formarii preturilor dupa forma lor organizatorica si dupa judete.

Tabelul 81. Raspuns la întrebarea “Exercita agentiile de stat influenta asupra formarii preturilor?” dupa structura organizatorica.

Structura organizatorica	Nu	Da
Întreprinderi individuale	78.7%	21.3%
Societati în nume colectiv	-	-
Societati cu raspundere limitata	80.3%	19.7%
Societati pe actiuni de tip închis	80.6%	19.48%
Societati pe actiuni de tip deschis	86.4%	13.6%
Întreprinderi de stat si municipale	52.9%	47.4%
Cooperative de productie	50%	50%
Altele	66.7%	33.3%

Datele din tabelul de mai sus demonstreaza ca întreprinderile de stat si cooperativele de productie sînt cel mai mult expuse controlului formarii preturilor. Companiile cu proprietate privata sînt supuse controlului formarii preturilor mai puțin, aproximativ 20% din participantii la sondaj considera ca statul intervine în formarea preturilor.

Tabelul 82 Raspuns la întrebarea “Exercita agentiile de stat influenta asupra formarii preturilor?” pe judete.

Judetul	Nu	Da
Chisinau	80.5%	19.5%
Judetul Balti	67.2%	32.8%
Judetul Chisinau	79.2%	20.8%
Judetul Cahul	73.2%	26.8%
Judetul Edinett	93.1%	6.9%
Judetul Lapusna	100%	-
Judetul Orhei	97.2%	2.8%
Judetul Soroca	76.9%	23.1%
Judetul Tighina	100%	-
Judetul Ungheni	85.7%	14.3%
Gagauz-Yeri	100%	-

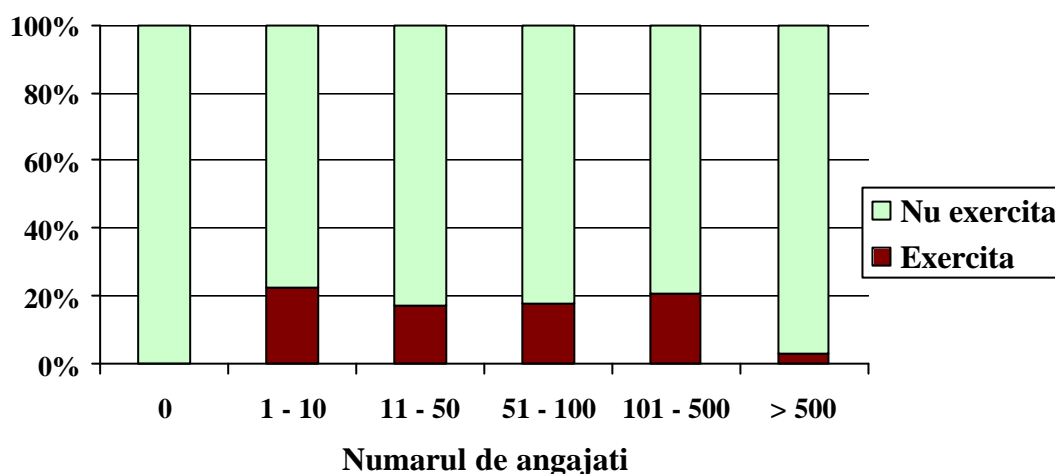
Unitatile economice amplasate în judetele Cahul, Edinet si Soroca sînt supuse controlului formarii preturilor cel mai des, pe cînd în municipiul Chisinau, autoritatile sînt mai liberale în aceasta privire.

Tabelele 83 si Graficul 24 demonstreaza ca interventia statului în formarea preturilor este cea mai mica la unitatile economice mari si mici.

Tabelul 83. Clasificarea raspunsurilor la întrebarea “Exercita agentiile de stat influenta asupra formarii preturilor?” în dependenta de marimea companiilor.

Numarul de angajati	Nu exercita	Exercita
0	100%	-
1-10	77.7%	22.3.6%
11-50	82.8%	17.2%
51-100	82.1%	17.9%
101-500	79.2%	20.8%
> 500	97%	3%

Graficul 24. Distributia raspunsurilor la întrebarea “Exercita agentiile de stat influenta asupra formarii preturilor?” în dependenta de marimea companiilor.

O alta tendinta este evidenta si anume, ponderea bunurilor si serviciilor care sînt supuse controlului formarii pretului. Cu cât este mai mare unitatea economica, cu atît este mai mare ponderea bunurilor si serviciilor afectate de controlul formarii preturilor exercitat de stat.

Tabelul 84. Ponderea preturilor supuse controlului formarii preturilor exercitat de stat.

Numarul de angajati	Procentul preturilor supuse controlului
0	1%
1-10	15.3%
11-50	14.1%
51-100	16.1%
101-500	14.9%
> 500	17.7%

În rezultat, întreprinderile mici si întreprinderile individuale care nu au angajati sînt mai putin expuse interventiei statului în formarea preturilor.

9.2. Metodele de interventie de stat în formarea preturilor.

În majoritatea cazurilor, statul pentru a interveni în formarea preturilor recurge la limitarea profitabilitatii, stabilirea preturilor fixe, plafonarea preturilor si adaosului comercial (vezi Tab. 85).

Tabelul 85. Cum intervine statul în formarea preturilor?

Prin limitarea profitabilitatii	56.0%
Prin fixarea preturilor la bunuri si servicii	34.4%
Prin plafonarea adaosului comercial la preturile de comercializare cu amanuntul	41.4%
Prin aplicarea pretului minim de comercializare cu amanuntul	20.7%

9.3. Organele de stat autorizate sa exercite control asupra formarii preturilor la bunuri si servicii.

Statul pâna în prezent supravegheaza preturile la bunurile ce nu intra în categoria bunurilor asupra carora se exercita control în formarea preturilor (vezi Tab. 86).

Tabelul 86. Raspuns la întrebarea: “Care agentii de stat controleaza, dar nu în mod necesar reglementeaza preturile?”

Organe de stat	Unitati economice supuse controlului din partea statului în formarea preturilor.
Politia	8.9%
Inspectorate Fiscale	28.7%
Controlul de stat	12.9%
Organe de securitate	0.8%
Organe judecatoresti	1.5%
Autoritati de control al preturilor	21.6%
Autoritati de Control al Standardelor	7.1%
Autoritatile de protectie a consumatorilor	8.1%
Ministere si departamente	8.3%
Autoritati locale	9.9%
Autoritatile antimonopoliste	1.3%
Altele	9.2%

Rezultatele sondajului au demonstrat ca preturile sînt controlate în primul rând de catre Inspectoratele Fiscale, subdiviziuni structurale ale Ministerului Economiei, autoritati publice locale municipale si judetene (Autoritatile de control al preturilor) precum si de catre controlul de stat.

X. REGLEMENTAREA MUNCII

Codul muncii intrat în vigoare la data de 25 mai, 1973 este actul legislativ de baza în reglementarea muncii. Expertii considera ca modificarile introduse în Codul Muncii nu asigura apararea drepturilor angajatilor. Codul Muncii este învechit, el este aplicat în organizatiile publice si întreprinderile de stat. Partial este aplicat si la întreprinderile post-privatizate, dar practic nu este aplicat în întreprinderile private. Companiile private reusesc sa evite stipularile Codului Muncii învechit. Totusi, urmatoarele aspecte limiteaza drepturile antreprenorilor si angajatilor în relatiile de munca:

- ?? Codul Muncii prevede posibilitatea încheierii contractelor de munca. Dar, întreprinderile mari au întâmpinat greutati în implementarea contractelor de munca si în cazul când a fost necesara disponibilizarea surplusului de forta de munca.
- ?? Codul contine o lista lunga de personal angajarea carora este obligatorie. Dar angajarea acestor categorii nu se face din cauza insuficientei locurilor de munca.
- ?? Contractele de antrepriza, care sunt des utilizate în companiile private nu apara drepturile cu privire la asigurarea sociala.
- ?? Nivelul salariilor platite sînt stabilite de catre managerii companiilor private, dar prin legislatie nu este stabilit un salariu rezonabil minim pe ora sau pe luna (în 2001 Guvernul a stabilit nivelul minim a salariului \$7 pe luna).

10.1. Disponibilitatea în resurse de munca

Participantii la sondaj au fost rugati sa dea o apreciere situatiei privind disponibilitatea resurselor de munca care trebuie sa asigure cea mai mare efectivitate în operatiuni si sa maximizeze profitul. Mai mult de 60% au afirmat ca au o structura optima de personal.

Tabelul 87. Raspunsuri la întrebarea: “Cum apreciati structura de personal existenta la compania dvs.?”

Mai mult decât necesar	18.8%
Suficient	61.3%
Insuficient	18.5%
Nu cunosc	1.3%

Cea mai mare pondere a întreprinderilor care au afirmat ca au exces de forta de munca a fost cea a societatiilor pe actiuni (54%), pe când companiile cu participarea capitalului strain în activitatea lor au tendinta sa fie cele mai eficiente (vezi Tab. 88)

Tabelul 88. Raspunsuri la întrebarea: “Cum apreciati numarul actual de angajati?” de catre întreprinderile de stat si companiile cu participarea în activitate a strainilor.

	Excesiv	Suficient	Insuficient	Nu cunosc
Societati pe actiuni	28.9%	55.9%	14.7%	0.5%
Companii cu participarea capitalului strain	23.1%	61.5%	14.4%	1.0%

Din agentii economici participanti la sondaj, întreprinderile de stat unitare si societatile pe actiuni de tip deschis sînt cel mai rau afectate de excesul de personal (vezi Tab. 89). În marea sa majoritate, aceasta se datoreaza faptului ca majoritatea societatiilor pe actiuni au fost deschise în baza întreprinderilor de stat si statul înca mai detine pachetul de control.

Tabelul 89. Raspunsuri la întrebarea: “Cum apreciați numărul de personal existent la compania dvs.?” după structura organizatorică a întreprinderilor

Forma organizatorică	Excesiv	Suficient	Insuficient	Nu cunosc
Întreprinderi individuale	19.1%	53.2%	27.7%	-
Societati în nume colectiv	-	-	100%	-
Societati cu răspundere limitată	8.5%	69.9%	21.1%	0.4%
Societati pe acțiuni de tip închis	23.9%	58.2%	10.4%	7.5%
Societati pe acțiuni de tip deschis	28.9%	55.9%	14.7%	0.5%
Întreprinderi de stat și municipale	31.3%	43.8%	18.7%	6.2%
Cooperative de producere	25%	50%	25%	-
Altele	-	66.7%	33.3%	-

Cu cât unitatea economică este mai mare, cu atât mai mare este excesul de personal (vezi Tab. 90).

Tabelul 90. Raspunsuri la întrebarea: “Cum apreciați numărul de personal existent la compania dvs.?” după mărimea întreprinderilor

Numărul angajaților	Excesiv	Suficient	Insuficient	Nu cunosc
1-10	7.5%	63.4%	28%	1.1%
11-50	10.7%	70.4%	17.4%	1.5%
51-100	30.1%	52.6%	16%	1.3%
101-500	34.8%	50%	15.2%	-
> 500	42.2%	39.4%	18.2%	-

XI. EXECUTAREA CONTRACTULUI

Libertatea principiilor de încheiere a contractelor este asigurată de Codul Civil al Moldovei. Înregistrarea de stat a contractelor comerciale nu este obligatorie. În același timp, următoarele aspecte referitoare la reglementarea și la neluarea în seamă a relațiilor contractuale merită să fie menționate:

- ?? În fiecare an prin Legea Bugetului este aprobată și procedura de calculare a plății minime pentru arenda spațiilor închiriate de către agenții economici de la organizațiile finanțate de Bugetul Public.
- ?? Tranzacțiile comerciale cu țările sraine sunt urmărite îndeaproape. (vezi Secțiunea V).

11.1. Controlul statului în încheierea și executia contractelor

Cu toate că libertatea de încheiere a contractelor este asigurată de Codul Civil al Moldovei, 32.8% din agenții economici care au participat la sondaj au menționat că statul supraveghează încheierea și executarea contractelor încheiate de ei. Limita de supraveghere este în legătură directă cu mărimea întreprinderii (vezi Tab. 91).

Tabelul 91. Raspunsuri la întrebarea: “Supraveghează reprezentanții agenților de stat (cu excepția lucrătorilor bancari autorizați) în mod formal sau informal contractele încheiate de către întreprinderea dvs?” după mărimea întreprinderilor.

Raspuns	Da	Nu	Nu cunosc
Numrul de angajati			
0	-	100%	-
1-10	30.9%	66.0%	2.1%
11-50	27.0%	69.6%	3.3%
51-100	37.1%	62.3%	0.7%
101-500	48.9%	46.7%	4.4%
> 500	45.5%	51.5%	3.0%

Controlul din partea autorităților de stat este cel mai evident în județele Tighina și Soroca. Acesta poate fi atribuit faptului că numărul unităților economice amplasate în aceste județe este cel mai mic (vezi Tab. 1).

Tabelul 92. Raspunsuri la întrebarea: “Supravegheaza reprezentantii agentilor de stat (cu exceptia lucratorilor bancari autorizati) în mod formal sau informal contractele încheiate de catre întreprinderea dvs?” dupa judete.

Raspuns	Da	Nu	Nu cunosc
Judetul			
Judetul Balti	32.9%	67.1%	-
Judetul Cahul	39%	57.6%	3.4%
Chisinau	41.9%	54.5%	3.6%
Judetul Edine	12.2%	87.8%	-
Judetul Chisinau	31.0%	69.0%	-
Judetul Lapusna	10.3%	89.7%	-
Judetul Orhei	11.1%	86.1%	2.8%
Judetul Soroca	53.8%	30.8%	15.4%
Judetul Tighina	50%	50%	-
Judetul Ungheni	-	100%	-
Gagauz- Yeri	-	100%	-

Conditile agreeate, marimea contractului si preturile contractuale sînt subiectele supravegheate de catre stat (vezi Tab.93)

Tabelul. 93. Care aspecte ale contractelor sînt cel mai des controlate de catre stat? (Interviatii au avut dreptul sa selecteze mai mult de o optiune)

Preturile	47.7%
Tipurile de bunuri	37%
Marimea contractului	54.9%
Termenii stabiliti	69.7%
Partenerii	47.7%

Supravegherea strînsa a contractelor comerciale au adus la faptul ca 14.2% din interviuati nu si-au onorat obligatiunile conform conditiilor contractuale, ceea ce s-a soldat cu pierderi, în mediu, de 34.100 dolari SUA.

XII. OBIECTE DE MENIRE SOCIAL CULTURALA

În conformitate cu Legea “cu privire la Bugetul de Stat” pentru anii 1997-2000 si Regulamentul Guvernului Nr. 477 din 26 mai, 1997 “cu privire la masuri urgente de restructurare financiara a întreprinderilor industriale” autoritatile locale au fost împuternicite sa ia la bilant obiectele cu menire social-culturala. Companiile au fost împuternicite sa creeze asociatii, care au luat la bilant aceste obiecte. Suplimentar, agentii economici au fost fortati sa repare obiectele cu menire social-culturala înainte de a fi separate. De obicei, autoritatile locale au primit obiectele cu menire social-culturala cu întârziere.

12.1 Obiectele de menire social-culturala la bilantul unitatilor economice.

Aproximativ 15% din participantii la sondaj detin obiecte cu menire social-culturala la bilant. Întreprinderile amplasate în judetele Tighina, Soroca si Balti detin cele mai multe obiecte cu menire social-culturala. În aceste judete separarea obiectelor cu menire social-culturala de la întreprinderi si transmiterea lor autoritatilor publice locale s-a implementat mai slab comparativ cu alte judete.

Tabelul 94. Ponderea întreprinderilor care detin la bilant obiecte cu menire social-culturala dupa judete

Judetul Balti	29.3%
Judetul Cahul	21.3%
Chisinau	10.9%
Judetul Edinet	12.2%
Judetul Chisinau	6.7%
Judetul Lapusna	10.3%
Judetul Orhei	13.9%
Judetul Soroca	38.5%
Judetul Tighina	50%
Judetul Ungheni	28.6%
Gagauz-Yeri	9.1%

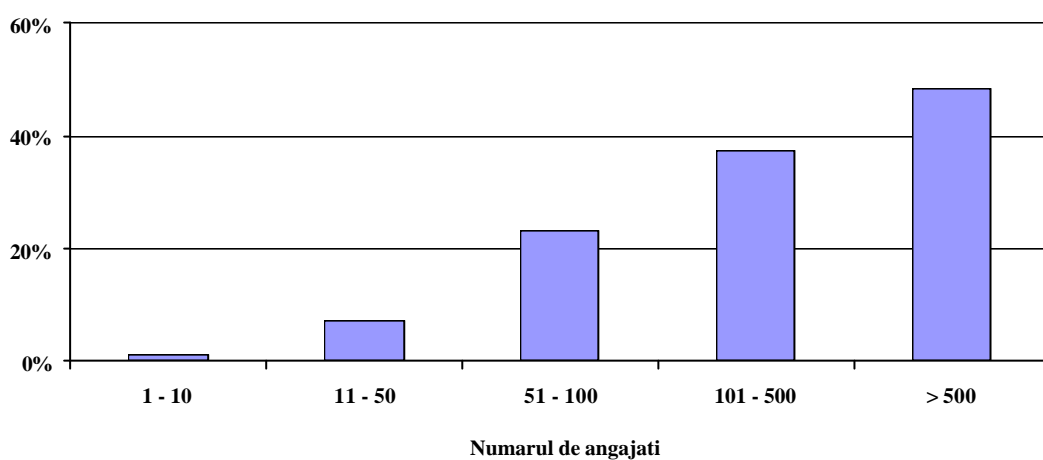
Majoritatea agentilor economici participanti la sondaj, care au la bilantul întreprinderii obiecte cu menire social-culturala (64.8%), sînt societati pe actiuni de tip deschis.

Tab. 95 si Graf. 25 demonstreaza ca cu cât mai mare este întreprinderea, cu atât mai mari vor fi obiectele cu menire social-culturala la bilantul acestora. Acest fapt poate fi explicat prin aceea ca majoritatea întreprinderilor mari sînt de stat sau societati pe actiuni care au fost deschise în baza întreprinderilor de stat.

Tabelul 95. Ponderea întreprinderilor care detin la bilant obiecte cu menire social-culturala dupa marimea întreprinderilor

Numarul de angajati	
1-10	1.1%
11-50	7.3%
51-100	23.1%
101-500	37.5%
> 500	48.5%

Graficul 25. Ponderea întreprinderilor care detin la bilant obiecte cu menire social-culturala dupa marimea întreprinderilor

Agentii economici participanti la sondaj, în mediu, au cheltuit 8.3% din profit pentru mentinerea obiectelor cu menire social-culturala.

XII. EVALUAREA SISTEMULUI JURIDIC

În decursul ultimilor doi ani, aproximativ 51.9% din unitatile economice participante la sondaj au fost puse în situația de a soluționa conflicte (cu parteneri, clienți ori autorități statale).

Mai puțin implicați în soluționarea conflictelor au fost reprezentanții unităților economice din Edineț și Cahul. Cât despre cei care s-au confruntat cu probleme semnificative, în categoria acestora se plasează 77% din companiile din Gagauzia (vezi Tab. 96).

Tabelul 96. Conflictele aparute pe parcursul ultimilor doi ani (după județe)

Județe	Au avut conflicte	Nu au avut conflicte	Nu știu
Chisinau	50.2	49.1	0.7
Județul Baltți	70.4	29.6	-
Județul Chisinau	53.6	46.4	-
Județul Cahul	30.0	70.0	-
Județul Edineț	43.6	56.4	-
Județul Lapusna	71.4	28.6	-
Județul Orhei	55.6	41.7	2.8
Județul Soroca	69.2	23.1	7.7
Județul Tighina	-	100.0	-
Județul Ungheni	71.4	28.6	-
Gagauz – Yeri	77.3	22.7	-
Total	51.9	47.4	0.7

Atunci când companiile au anumite conflicte cu alți agenți economici, ele de obicei apelează la instanțe judecătorești (numărul companiilor ce intră în această categorie este de 78.5%), dar în majoritatea cazurilor (43%) ei consideră apelarea în instanțele judecătorești ineficientă. Cea mai ineficientă în acest caz pare a fi recurgerea la metode netraditionale (neoficiale) întru soluționarea problemelor. Marea majoritate a respondenților au aplicat această metodă și 61.6% dintre aceștia sunt mulțumiți de rezultatele obținute.

Tabelul 97. Eficienta metodelor de solutionare a problemelor cu agentii economici

	% respondentilor care au apelat (dintre acei care au raportat conflictele)	Eficienta	
		Eficient	Ineficient
Autoritati statale	46.6	19.7	80.3
Instantele judecatoresti	78.5	42.6	57.4
Metode neoficiale	49.8	81.6	19.4
Alte	7.6	47.4	52.6

Atunci când companiile întâmpina probleme cu agentii statali, se da preferinta instantelor judecatoresti si autoritatilor statale în vederea solutionarii conflictelor. Oricum, eficienta metodelor neoficiale se considera a fi mai înalta (72.1%).

Tabelul 98. Eficienta metodelor de solutionare a problemelor aparute cu întreprinderile de stat

	% respondentilor care au apelat (din acei care au raportat conflictele)	Eficienta	
		Eficient	Ineficient
Autoritati statale	69.5	30.1	69.9
Instante judecatoresti	73.3	42.9	57.1
Metode neoficiale	41.0	72.1	27.9
Alte	6.7	42.9	57.1

Metodele neoficiale sunt caracteristice mai mult companiilor ce se afla în judetele Lapusna si Orhei (mai mult de 80% din agentii economici au aplicat aceste metode), procentajul eficientei acestor metode s-a dovedit a fi de 100% si respectiv, 93.8%. În aceste judete , eficienta întreprinderilor de stat în solutionarea conflictelor este considerata a fi nula, cât despre instantele judecatoresti, eficienta lor se ridica la 11.8% si respectiv, 22.2%. Cele mai eficiente instante judecatoresti sunt considerate a fi cele din judetele Cahul si Edinet. Oricum, în aceste judete adresarea la instantele judecatoresti este cel mai putin folosita. Trebuie mentionat faptul ca metodele neoficiale sunt utilizate mai putin în capitala decât media pe tara (Tab. 99)

Tabelul 99. Eficienta metodelor de solutionare a problemelor, (pe judete)

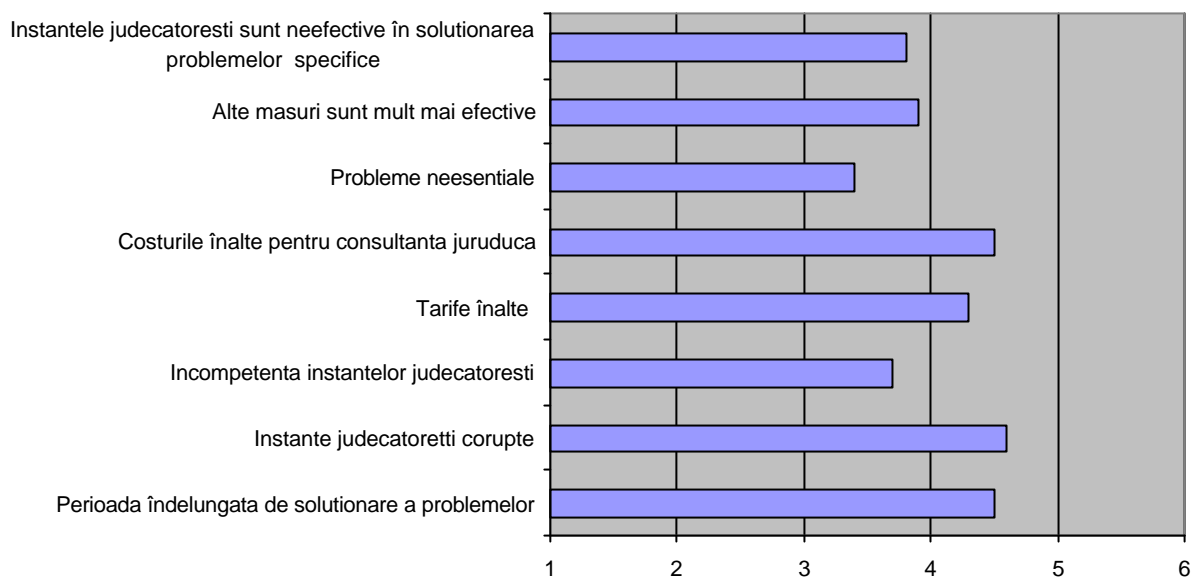
Judetul	Autoritati statale		Instantele Judecatoresti		Metode neoficiale	
	Cei care au apelat (%)	Eficienta	Cei care au apelat (%)	Eficienta	Cei care a apelat (%)	Eficienta
Chisinau	44.8	18.3	75.4	47.5	37.3	78.0
Judetul Balti	57.4	29.6	68.1	37.5	44.7	66.7
Judetul Chisinau	40.0	0	60.0	44.4	55.3	62.5
Judetul Cahul	61.1	36.4	61.1	63.6	22.2	100.0
Judetul Edinet	58.8	70.0	52.9	66.7	58.8	70.0
Judetul Lapusna	55.0	0	85.0	11.8	85.0	100.0
Judetul Orhei	40.0	0	90.0	22.2	80.0	93.8
Judetul Soroca	33.3	66.7	100.0	44.4	22.2	50.0
Judetul Ungheni	20.0	100.0	60.0	33.3	40.0	100.0
Gagauz -Yeri	41.2	28.6	82.4	50.0	64.7	100.0
Total	47.5	24.3	73.9	42.4	46.5	81.6

Printre cele mai semnificative motive pentru care nu s-a apelat la instantele judecatoresti se numara: necesitatea unui timp îndelungat pentru rezolvarea problemelor, coruptia înalta si costuri înalte ale serviciilor prestate de instantele judecatoresti (Vezi Tab.100 si Fig. 26).

Tabelul 100. Motivele pentru care nu se apeleaza în instantele judecatoresti (6- motive semnificative, 1- motive ne semnificative)

Motive	Importanta
Perioada îndelungata de solutionare a problemelor	4.5
Instante judecatoresti corupte	4.6
Incompetenta instantelor judecatoresti	3.7
Tarife înalte (to apply to the court)	4.3
Costurile înalte pentru consultanta juridica	4.5
Probleme neesentiale	3.4
Alte masuri sunt mult mai efective	3.9
Instantele judecatoresti sunt neefective pentru solutionarea problemelor specifice	3.8

Graficul 26. Motive pentru care nu se apeleaza la instantele judecatoresti (6-motive semnificative, 1-motive nesemnificative)

Pentru companiile mici (mai puțin de 10 angajati), motivul principal pentru care ele nu au apelat în instanțele judecatoresti, este perioada îndelungata de solutionare a problemei. Din aceasta cauza, se considera ineficienta apelarea în instanțele judecatoresti, chiar daca persoanele date sunt relativ competente în solutionarea problemelor aparute la unele companii (vezi Tab. 101).

Tabelul 101. Motivele din cauza carora nu se apeleaza la instantele judecatoresti, (dupa marimea companiilor)

Motive	Importanta				
	1-10	11-50	51-200	201-500	> 500
Perioada îndelungata de solutionare a problemelor	4.6	4.5	4.5	4.1	4.5
Instante judecatoresti corupte	3.3	4.7	4.9	4.1	5.8
Incompetenta instantelor judecatoresti	2.3	3.7	3.9	3.5	6.0
Tarife înalte	3.1	4.4	4.7	3.7	6.0
Costurile înalte pentru consultanta juridica	3.7	4.8	4.6	3.1	6.0
Probleme neesentiale	3.0	3.4	3.9	3.0	-
Alte masuri sunt mult mai efective	3.4	4.1	3.9	4.0	5.0
Instantele judecatoresti sunt neefective pentru solutionarea problemelor specifice	3.6	3.8	4.1	3.4	3.5

Gradul de satisfacere a companiilor ce s-au adresat la instantele judecatoresti din judetul Cahul este cel mai înalt (vezi Tab.111). Cel mai mic grad de satisfacere în vederea solutionarii problemelor este cel al companiilor care sau adresat la instantele judecatoresti din judetul Lapusna. Acest fapt reese si din datele Tab.102.

Tabelul 102. Gradul de satisfacere al agentilor economici care au apelat în instantele judecatoresti , pe judete (1 – foarte nesatisfacuti, 6- multumiti)

Judet	Gradul de satisfactie
Chisinau	3.1
Judetul Balti	3.0
Judetul Chisinau	3.1
Judetul Cahul	3.4
Judetul Edinet	3.0
Judetul Lapusna	2.2
Judetul Orhei	2.8
Judetul Soroca	2.8
Judetul Ungheni	2.8
Gagauz-Yeri	2.5
Total	2.9

Aproximativ 91.1% din respondenti au cerut asistenta juridica în vederea solutionarii problemelor.

Companiile mici, de obicei, apeleaza la un expert din afara ori de câte ori au nevoie de asistenta juridica. Majoritatea companiilor de talie medie angajeaza juristi prin cumul. Aproape toate companiile mari au angajat un jurist intern care a solutionat problemele aparute în cadrul acestora (vezi Tab. 103).

Tabelul 103. Asistenta juridica, (dupa marimea companiilor)

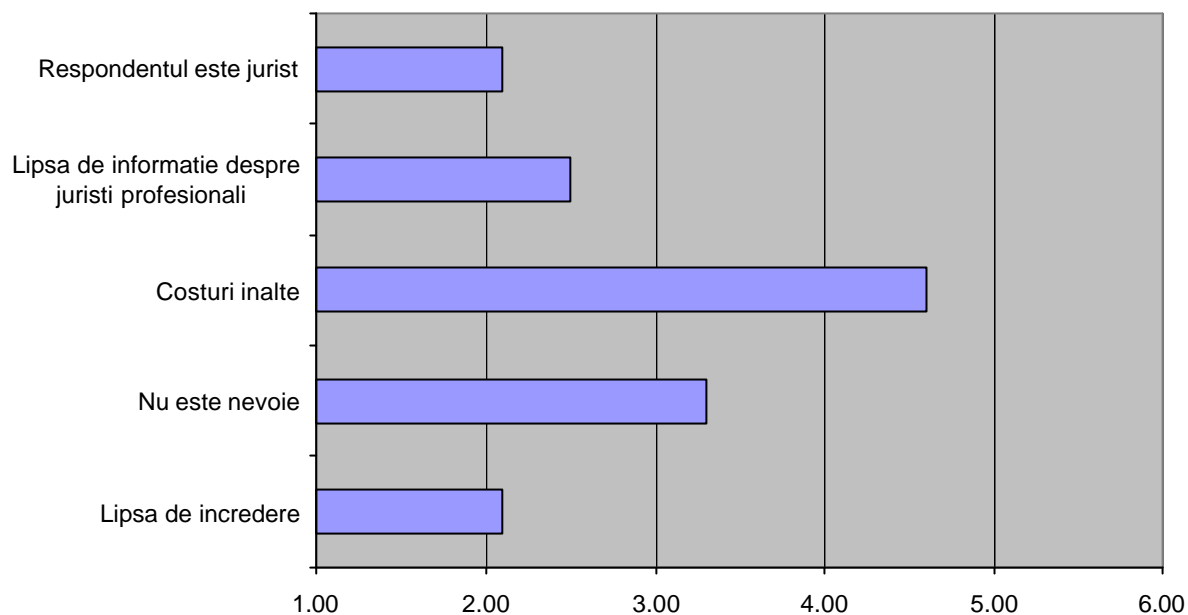
Forma de asistenta	% respondentilor care au apelat					
	1-10	11-50	51-200	201-500	> 500	Average
Experti legali din afara	44.0	28.4	19.8	24.3	8.7	25.2
Juristi din cadrul companiei	16.0	28.4	50.6	70.3	95.7	44.7
Juristi angajati prin cumul	16.0	33.3	35.8	24.3	4.3	29.8
Non-juristi	4.0	6.9	-	-	-	3.2
Nu au apelat	28.0	10.3	4.9	2.7	4.3	8.9

Principalul motiv pentru care nu s-a apelat la consultanta juridica din exterior, este costul înalt al serviciilor date (vezi Tab. 104, 105 si Graf. 27).

Tabelul 104. Motivele pentru care nu s-a apelat la consultanta juridica (6 – motive importante, 1 – motive neimportante)

Motive	Importanta
Lipsa de incredere	2.1
Nu este nevoie	3.3
Costuri (plati) inalte	4.6
Lipsa de informatie despre juristi profesionali	2.5
Respondentul este jurist	2.1

Graficul 27. Motivele pentru care nu s-a apelat în consultanta juridica (6- motive importante, 1-motive neimportante)

Tabelul 105. Motivele pentru care nu se apeleaza la consultanta juridica , dupa marimea unitatilor economice

Motive	Importanta				
	1-10	11-50	51-200	201-500	> 500
Lipsa de încredere	2.0	1.9	1.7	4.3	-
Nu este nevoie	3.6	3.6	3.1	2.7	-
Costuri înalte	5.6	5.1	3.0	3.7	5.0
Lipsa de informatie despre juristi profesionali	3.0	2.5	2.3	2.3	3.0
Respondentul este jurist	2.0	2.2	1.0	4.5	1.0

Companiile mici sunt relativ nemulumite de serviciile acordate de juristi (vezi Tab. 106).

Tabelul 106. Gradul de satisfacere al companiilor care au apelat la consultanta juridica, dupa marimea companiei (1 – foarte nemultumiti, 6 – multumiti)

Marimea companiei	Gradul de satisfacere
1-10	3.3
11-50	4.6
51-200	4.3
201-500	4.1
> 500	3.8
Media	4.3

CONCLUZII:

Sondajul a demonstrat ca sectorul privat din Moldova este supus unor reglementari statale excesive. Aceasta premiza este unechivoca daca comparam situatia Moldovei cu cea din Armenia, Belarusi, Bugaria, Georgia si Ucraina, unde recent au fost petrecute sondaje similare. Comparativ cu toate regiunile unde a fost efectuat sondajul, antreprenorii moldoveni sunt într-o situatie mai dezavantajoasa decât colegii sai din fostele republici sovietice si Bulgaria.

Înregistrarea agentilor economici în Moldova nu difera mult de procedura similara în tarile în care s-au petrecut sondaje similare. Un aspect ce accentuiază situatia Moldovei este nivelul ridicat al mitelor pentru obtinerea înregistrării de stat.

Procedurile de licentiere în Moldova, comparativ cu alte tari fost-sovietice, demonstrează ca agentii economici din Moldova sînt în dezavantaj.

Procedurile de devamare aferente operatiunilor de import si export în Moldova sînt mai costisitoare si necesita mai mult timp comparativ cu alte tari.

Certificarea produselor în Moldova s-a dovedit a fi mult mai costisitoare, avînd în vedere atît cheltuielile oficiale cît si cele neoficiale, comparativ cu alte tari, cu exceptia Georgiei care este considerata cea mai scumpa si corupta tara din fosta Uniune.

Moldova a înregistrat locul doi dupa nivelul de coruptie, dupa Georgia.

Dupa tipurile de inspectii, comparativ cu alte tari, în Moldova nivelul acestora este mult mai ridicat. Companiile din Moldova, ca si cele din Belarusi, sînt inspectate mult mai frecvent de catre diferite autoritati de stat în comparatie cu alte tari.

Numai întreprinderile individuale care nu angajează lucratori, operează în conditii ceva mai favorabile. Odata cu intrarea agentilor economici în grupul de persoane juridice, duce la marirea inteventiei statului în opertiunile de zi-cu-zi. Cu cît mai mare este unitatea economica, cu atît este mai riguros si mai extensiv controlul din partea statului. Mediul de business regulator pare a fi stabilit în asa o modalitate încât sa împiedice extinderea companiilor private.

Anul trecut, (din vara anului 2001) s-a evidentiat o deteriorare semnificativa al intregului mediului de business, unica exceptie fiind antreprenorii individuali care au relatat o oarecare îmbunatatire. Liberalizarea, în faza ei de aparitie, ar putea inversa aceasta tendinta negativa si alarmanta.

Cea mai deranjanta problema mentionata de catre agentii economici participanti la sondaj, este legislatia instabila, în special, introducerea întârziata a unor acte normative care defavorizează conditiile operationale ale business-ului privat. Ca rezultat, companiile nu pot elabora strategii de dezvoltare pe termen lung si sunt fortate sa-si asume riscuri mult mai mari. Aceasta, in cele din urma, este cauza primara care cauzează nedorinta businessmanilor moldoveni de a investi în extinderea întreprinderilor sale. Acest mediu "inospitalier" duce la aceea ca companiile locale nu pot acorda siguranta partenerului strain, din cauza limitarilor si interventiei excesiva a statului ce la rîndul sau duce la descurajareaa chiar si a celor mai dornici investitori.

Rezultatele sondajului clar demonstrează ca tendintele actuale negative în dezvoltarea sectorului urmează a fi reîntoarse, masuri urgente trebuie luate în vederea transformării Moldovei într-un mediu economic favorabil pentru atragerea investitiilor.